

AZERBAJCAN DEVLET İKTİSAT ÜNİVERSİTESİ

TÜRK DÜNYASI İŞLETME FAKÜLTESİ

ULUSLARARASI İLİŞKİLER VE DİPLOMASİ BÖLÜMÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ULUSLARARASI GÜVENLİK TEHDİTLERİ AÇISINDAN
ULUSLARARASI TERÖRİZMİN DEĞERLENDİRİLMESİ**

ÖMER FARUK KAVAK

TEZ DANIŞMANI

Dr. ELŞEN MEMMEDLİ

BAKÜ -2015

ÖZET

Bu çalışmanın amacı uluslararası güvenlik tehditleri açısından uluslararası terörizm sorununun araştırılarak ortaya konulmasıdır. Tez üç bölümden oluşmaktadır.

Birinci Bölümde uluslararası güvenlik, uluslararası terörizm ve terörizm kavramları incelenmiştir. İkinci Bölümde uluslararası terörizmin devlete zararları, kuvvet kullanma yöntemleri, terörizme karşı alınan tedbirler araştırılmıştır. Üçüncü Bölümde PKK terör örgütünün genel yapısı,uluslararası bağlantıları ve bu terör örgütünün Türkiye'ye verdiği zararlara değinilmiştir.

Terör örgütleri geçmişte sadece buldukları ülkelerde eylem yapabilen gruplar iken günümüzde uluslararası faaliyet yürüten karmaşık ve çabuk adapte olabilen yapılar haline dönüşmüşlerdir. Bu yüzden, teröre karşı etkin bir mücadele hemen hemen tüm devletlerin geniş ve çok uluslu bir işbirliğini gerektirmektedir. Ancak günümüz dünyasında terörle mücadele adına etkin bir uluslararası işbirliğinin tesis edildiği söylenemez.

Türkiye tarihi, toplumu, coğrafyası, demokrasisi, değerleri, kültürü ve ekonomisiyle önümüzdeki dönemde bölgesel ve küresel anlamda lider bir ülke olmayı hedeflemektedir. Jeopolitik ve jeostratejik konumu Türkiye'nin liderlik fırsatını ön plana çıkartırken, aynı zamanda ülkeyi terör şiddetinin mağduru haline de getirmektedir. Türkiye'nin bölgesel ve küresel liderliğinin ve iç barışının önündeki en büyük engel PKK şiddetidir.

İÇİNDEKİLER

Özet.....	ii
İçindekiler	iii
Giriş.....	vi

BİRİNCİ BÖLÜM

ULUSLARARASI GÜVENLİK VE ULUSLARARASI TERÖRİZM KAVRAMSAL DEĞERLENDİRME

1.1 Güvenliğin Tanımı.....	1
1.2 Barışçıl ve Zorlayıcı Uluslararası Güvenlik Stratejileri.....	2
1.3 Dünyada Terörizme Karşı Uluslararası Güvenlik Stratejileri.....	6
1.4 Güvenlik Tehditleri.....	15
1.5 Uluslararası Terörizm ve Terörizm Kavramları.....	18
1.6 Devlet Terörü.....	34
1.7 Narko Terör.....	37

İKİNCİ BÖLÜM

ULUSLARARASI TERÖRİZMİN ULUSLARARASI SİSTEM ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

2.1 Uluslararası Terörizmde Kuvvet Kullanımı.....	38
2.1.1 BM Andlaşması Çerçevesinde Kuvvet Kullanma Yasağı.....	38
2.1.2 Meşru Müdafaa Kapsamında Terörist Saldırıya Karşı Kuvvet Kullanımı.....	39

2.1.3 Kuvvet Kullanma Tehdidi.....	45
2.1.4 2003 Irak Müdahalesi ve Terörizme Karşı Kuvvet Kullanımı....	55
2.2 Uluslararası Terörizmle Mücadele.....	57
2.2.1 Terörizmle Mücadele Eylem Planı.....	61
2.2.2 Avrupa Güvenlik Stratejisi.....	62
2.2.3 AB Terörizmle Mücadele Stratejisi.....	63
2.2.3.1 Önleme.....	64
2.2.3.2 Koruma.....	65
2.2.3.3 İzleme.....	66
2.2.3.4 Karşılık Verme.....	66
2.3 Uluslararası Terörizme Alınan Tedbirler.....	66
2.3.1 BM’de Uluslararası Terörizme Karşı Yapılan Çalışmalar.....	66
2.3.1.1 Kapsamlı Terörizm Sözleşmesi Çalışmaları.....	66
2.3.1.2 BM 1368 Sayılı Kararı.....	67
2.3.1.3 BM 1373 Sayılı Kararı.....	67
2.3.2 Avrupa Birliği’nde Uluslararası Terörizme Karşı Yapılan Çalışmalar.....	68
2.3.3 Terörist Örgütler listesi ve PKK.....	69
2.3.4 Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı'nın (AGİT) Çalışmaları..	70
2.3.5 NATO’da Uluslararası Terörizme Karşı Yapılan Çalışmalar...	70
2.3.6 Uluslararası Terörizmin Önemli Kaynağı Yasadışı Göç’ün Engellenmesi.....	71

2.3.6.1 Uluslararası Yasa Dışı Göç ve İnsan Kaçakçılığının Temel Nedenleri.....	72
2.3.6.2 Yasa Dışı Göç ve İnsan Kaçakçılığı Konusundaki Yasal Düzenlemeler.....	72
2.3.6.3 Uluslararası Düzenlemeler.....	73
2.3.6.4 Uluslararası Göç Örgütü.....	73
2.3.6.5 İkili Anlaşmalar ve Ulusal Düzenlemeler.....	74
2.3.6.6 Uluslararası Göç ve İnsan Kaçakçılığında Uygulanan Yöntemler.....	75
2.3.7 Türkiye'nin Terörizmle Mücadele Alanındaki Uluslararası Çalışmalara Katkısı.....	75

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

PKK TERÖR ÖRGÜTÜ

3.1 PKK'nın Kuruluşu.....	77
3.2 PKK'nın Amacı ve Genel Yapısı.....	78
3.3 PKK'nın Uluslararası Bağlantıları.....	81
3.4 PKK'nın Gerilla Aşamasına Geçme Çabası.....	82
3.5 PKK'nın Türkiye'ye Verdiği Zarar.....	85
Sonuç.....	87

GİRİŞ

Bu tez çalışması uluslararası güvenlik ve uluslararası terörizm kavramlarının değerlendirilmesi, terörizmin küresel sistem üzerindeki etkilerini, ve PKK terörünün Türkiye'ye verdiği zararları incelemeyi hedeflemektedir. Tezde güvenliğin tanımı, güvenlik tehditleri açıklanmıştır. Terörizmin tanımı verilmiş, terörizmde kuvvet kullanımı tehdidi açıklanmaya çalışılmıştır. Uluslararası Terörizme karşı mücadele kapsamında BM'nin, Avrupa Birliği'nin ve Nato'nun çalışmalarından bahsedilmiştir.

Tezin ilk bölümünde devlet terörü ve narko terörden kısaca bahsedilmiştir. Daha sonraki bölümde BM anlaşması çerçevesinde ve meşru müdafaa kapsamında kuvvet kullanımı terimi açıklanmıştır. AB terörizmle mücadele stratejileri olan önleme, koruma, izleme ve karılık verme ilkeleri açıklanmış, BM'nin ve AB'nin terörle mücadele çalışmalarından bahsedilmiştir.

PKK şüphesiz ki, Türkiye'nin kalkınmasının ve AB'ye girmesinin önündeki büyük engeldir. Bu tez çalışmasında PKK'nın genel yapısı ve uluslararası bağlantıları açıklanmıştır. En sonda bu terör örgütünün ülkeye yaptığı zararlar anlatılmıştır.

Terörizm, insanlık tarihinden beri var olan ve birçok devletin mücadele etmek zorunda kaldığı bir kavramdır. Hedef aldığı kitle yelpazesi sivillerden askeri hedeflere kadar geniş olduğu için önceden terörist faaliyetleri önlemek zordur. Bu yüzden de terörizm mücadelesi zor ve uzun bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır.

Terörizm gelişen ve değişen dünya koşulları ile birlikte, değişiklik göstermekte, gelişen teknolojiye bağlı olarak elde ettiği yeni imkan ve kabiliyetleri ile etkisini ve gücünü her geçen gün arttırmaktadır. Demokratikleşme alanında atılan adımlar terörü nicelik olarak azaltmakla

birlikte, demokratik ortamlarda terör eylemlerinin etkinliği özellikle kitle iletişim araçlarının etkisiyle daha da artmaktadır.

İstismara açık sorunlar üzerine bina edilen ve toplumun sosyo-ekonomik şartlarından ve mevcut yapısının eksikliğinden kaynaklanan terör faaliyetleri, bazı güçlerin kontrolüne girerek birtakım çevrelerce suni bir şekilde kullanılabilir.

Terör örgütleri hedeflerine ulaşamayacakları gibi zamanla marjinalleşmeye de mahkumdurlar. Ancak terörü bazı baskı unsurları hedeflerine ulaşmada bir araç olarak gördükleri müddetçe terörizm varlığını devam ettirecektir.

Terörizmin bir savaş olarak değerlendirilmesi askeri önlemleri, dolayısıyla güvenlik ve savunma politikalarını öne taşımaktadır. Bir hastalık olarak ele alınması durumunda ise terörizmle mücadele, ekonomik ve sosyal politikalardan, eğitim ve kültür politikalarına dek çok sayıda “iyileştirici” politika alanını kapsayacak biçimde yapılacaktır. Terörizmin ne şekilde değerlendirildiğine bağlı olarak belirli tedbirlere ağırlık verilmekle birlikte diğer tedbirler de göz ardı edilmemektedir. Esas olan terörizme karşı topyekûn bir mücadele sürdürülmesidir.

Terörizmle mücadele, bir devletin güvenliği ve egemenliği ile ilgili yüksek hassasiyetteki bir durumdur. Zira terör örgütleri, söylem bazında silahlı mücadeleyi araç olarak kullandıklarını ve devletten siyasal, sosyal, kültürel ve benzeri alanlarda adım atmasını beklediklerini iddia etseler de, sürekli olarak şiddetten beslenmekte ve devletleri, kendi şiddet ortamlarına çekmeye çalışarak devletin meşruiyetini sorgulanır hâle getirmek istemektedirler. Bu nedenle, siyasal bir olgu olsa da, terörizme karşı mücadelenin demokratik bir düzen içerisinde hukuki yöntemlerle yürütülmesi gerekmektedir. Çünkü “hukukun üstünlüğü” ve “insan hakları” gibi evrensel ilkelerden uzaklaşılması durumunda yapılan yanlış uygulamalar, terör örgütlerinin istismar alanlarını genişleterek, uzun vadede terörizmle mücadeleyi olumsuz etkilemektedir. Bu bağlamda AB,

terörizmle mücadele stratejisinin temelinde hukuk devleti ve insan haklarına saygı ilkelerini yerleştirmiştir.

Terör mevcut veya istismara açık bir zeminin olmadığı yerlerde yaşama imkanı bulamadığından tamamen dış etkilere bağlanmamalıdır. Dış dinamiklere bağlanarak iç dinamiklerin göz ardı edilmesi, mücadelede yapılacak temel hatalardan birisidir. Dolayısıyla bir yerde yaygın olarak terör mevcut ise orada gerçekten bir şeylerin de yanlış gittiğini kabul ve tespit etmek gerekir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ULUSLARARASI GÜVENLİK VE ULUSLARARASI TERÖRİZM KAVRAMSAL DEĞERLENDİRME

1.1 Güvenliğin Tanımı

Güvenlik genellikle toplum yaşamında yasal düzenlemelerin aksamadan yürütülmesi, kişilerin korkusuzca yaşaya bilmeleri, güven içinde yaşam sürmeleri şeklinde anlaşılır. Bu kavrama uluslararası bağlamda bakıldığında, sistem yapısının kullanılan yöntemleri belirlemede öncü olduğunu görüyoruz. Ayrıca ülkelerin yaşadığı siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel etkileşimler güvenlik algısının değişimine neden olmuştur.

İkinci Dünya Savaşına zemin oluşturan Birinci Dünya Savaşı ile beraber ülkeler çıkar gruplarıyla hareket ederek ‘yan’ oluşturma eğilimine girmişlerdir. İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra ülkeler savaş durumundan kaynaklanan tahribatlardan bıkmış, sürekli barış ortamı ve uluslararası barışı korumak için arka arkaya örgütler kurulmuştur. Fakat İkinci Dünya Savaşından sonra sürekli barışın olacağı umulurken Soğuk Savaş ile doğu ve batı bloğu arasında zaman zaman savaş çıkacağı tehdidi tüm dünyada gerginlik yaratmış ancak bugünkü hiçbir zaman taraflar arasında sıcak savaşa dönüşmemiştir. Soğuk Savaş boyunca da güç dengeleri uluslararası güvenliği şekillendirmiştir. Aslında bilinenin aksine, Soğuk Savaş boyunca ideoloji çatışmasının yanı sıra bu farklı düşüncedeki kişiler birbirlerine düşmanca tutum sergilemiş, süper güçlerin illegal kuvvet kullandıkları çatışmalarda çoğunluğu sivil çok sayıda insan hayatını kaybetmiştir. Askeri gücün yanında ekonomik ve teknolojik güç ile yürütülen Soğuk Savaşta taraflar bu güçlere sahip olmak için büyük bir yarışa girmiş, özellikle askeri ve teknolojik gücün kullanım şekilleri ‘süper güçler’ üzerinde bile güvenlik kaygısının tırmanmasına neden olmuştur¹.

---

¹ Seval Gökbaş, Çok Kutuplu Yeni Uluslar arası Sistemde “Güvenlik” Algısı, http://www.tasam.org/tr-TR/Icerik/1113/cok_kutuplu_yeni_dunya_duzeninde_%E2%80%98guvenlik_algisi (Erişim: 20.10.2014), s.1

Geleneksel olarak, birçok yazar güvenliğin tartışmalı bir kavram olduğu konusunda hemfikirdir. Bu yazarlardan birçoğu güvenliğin temel değerlere (hem bireyler hem de gruplar için) yönelik tehditlerden özgür olunması anlamına geldiği konusunda uzlaşmalar da analizlerin temel odağının “bireysel”, “ulusal” ya da “uluslararası” güvenlik mi olması gerektiği konusunda farklılaşmaktadırlar. Büyük ölçüde askeri açıdan tanımlanan ulusal güvenlik tarihsel olarak literatüre hâkim olmuştur. Temel ilgi alanı ise devletlerin kendilerine yönelik tehditlerle mücadele etmek için geliştirmeleri gereken askeri imkân ve kabiliyetler üzerine eğilimleridir. Fakat son zamanlarda, bu güvenlik anlayışı eleştirilmiş ve birçok uluslararası ilişkiler uzmanı, ulusal güvenlik anlayışını diğer meseleleri de içerecek şekilde genişleterek, genişletilmiş bir güvenlik kavramı önerisinde bulunmuşlardır. Barry Buzan, siyasi, ekonomik, sosyal, çevresel ve askeri boyutları analizine dâhil etmiş ve güvenliği daha geniş bir uluslararası çerçevede tanımlamıştır. Bu, devletlerin sadece kendilerini referans alarak geliştirdikleri güvenlik politikalarını terk etmelerini ve komşularının güvenlik çıkarlarını da dikkate almalarını içerir. Buzan’ın çalışması ulusal ve uluslararası güvenlik kaygılarının birbiriyle uyum halinde olup olmayacağı ve devletlerin işbirliğine yatkın bir şekilde hareket etmeye muktedir olup olmadıkları konularında tartışmalara sebep olmuştur.

Korunma, barınma ve varlığını devam ettirme gereksinimi, toplumsal ve tarihsel gelişme evrelerine göre nitelik değiştiren; birey, aile, ülke veya ülkelere göre farklılıklar gösteren bir ihtiyaç olup, insanların toplu yaşama geçişinden itibaren var olmuştur. Fakat “güvenlik” kavramının somut bir anlam kazanması, ulus-devlet süreci ile birlikte gerçekleşmiştir².

Değişen güvenlik algılamaları, 11 Eylül 2001 olayları ile dönüm noktasına ulaşmıştır. 11 Eylül 2001’deki terör olayları, güvenlik kavramının kapsamının

---

²Sertif Demir, “Avrupa Güvenlik Mimarısının Tarihsel Gelişimi ve Türkiye’nin Bu Güvenlik Mimarisindeki Yeri”, *Stratejik Araştırmalar Enstitüsü Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 2009.s.12

küresel terör, örgütlü suç şebekeleri, uyuşturucu, silah ve insan ticareti, yasadışı göç, etnik ve dinsel nitelikli çatışmalar ve kitle imha silahlarındaki artış gibi tehditlerle daha da genişlediğini göstermektedir³. 11 Eylül 2001'deki terörist saldırılardan sonra uluslararası ilişkilerin gündemine “terörle mücadele” konusunun yerleşmesi de bize bunu kanıtlamıştır. Çünkü bu saldırılar, teröristlerin her an ve her yerde faaliyette bulunabileceğini dünyaya göstermiştir. Bu yeni terörizm, bugüne kadarki kavramsal çerçevesini aşmış ve artık çok daha yıkıcı bir boyut kazanmıştır.

Güvenlik üzerine kurulan ilişkilerde sistemin yapısına değinmeden önce güvenlik kavramına ve bunun uluslararası ilişkiler içindeki yerine bakılmalıdır. Buna göre güvenlik kavramı ‘varlığını koruma ve sürdürme’ amacı taşıyan her davranış biçiminde karşılaşılan bir olgudur. Güvenlik, öncelikle amaca ilişkin bir anlam taşımaktadır. Varlığı koruma ve sürdürme çerçevesinde amaçlar, aslında bireyin kendisini birden çok özelliği ile tanımlamasında ortaya çıkan duruma benzemektedir. Güvenlik olgusu, tüm toplumsal, ulusal ve uluslararası kurum, kuruluş, olgu ve olaylarda karşılaşılan bir durumdur. Çünkü güvenlik ile amaç arasında doğrudan bir ilinti bulunmakta, amaç değıştikçe ya da geliştikçe, iç ve dış tehdit algılamasında artış olmakta ve yeni güvenlik arayışları doğmaktadır. Uluslar arası ilişkilerde de güvenlik, benzer anlamlar taşımaktadır. Uluslararası sistemde yer alan tüm aktörler, büyüklük ve amaçlarına göre farklı güvenlik anlayışlarına ve arayışlarına sahiptirler. Var olma ve varlığı sürdürme ile doğrudan ilintili olan güvenlik, bunun sağlanması yönünden de strateji kavramına dayanmaktadır. Uygulanan her strateji bir güvenlik anlayışını temsil etmekte ve her güvenlik arayışı da bir ‘büyük strateji’ içermektedir⁴.

Devletler dışarıdan herhangi bir tehdide maruz kaldıklarında ve bundan incine bilirlikleri söz konusu olduğunda, temel tercihleri; ya incine bilirlığın

---

³ Ufuk Tepebaş, “Soğuk Savaş ve 11 Eylül Sonrası Uluslararası Sistemdeki Değişimin Güvenlik Algılamalarına Etkisi ve Türkiye”, Y.Y.Y, 2010, s,7

⁴ Beril Dedeoğlu; **Uluslararası Güvenlik ve Strateji**, Derin Yayınları, İstanbul, 2003, s.11-12

azaltılması için kendi başlarına bazı tedbirler alma doğrultusunda faaliyete geçmek, yani bir ulusal güvenlik stratejisi izlemek, ya da tehdidin kaynağındaki gerçek nedenlere inerek tehlikeyi tümünden ortadan kaldırmaya çalışmak, yani bir uluslararası güvenlik stratejisi takip etmek şeklinde olur. Ulusal güvenlik stratejisi çerçevesindeki eylemler, büyük ölçüde tehde maruz kalan devletler tarafından yapılırlar. Ancak, uluslararası güvenlik stratejisi ise, devletlerin aralarındaki ilişkilerin doğrudan ayarlanmasını gerektirir; çünkü, bu tercih, devletlerin, bölgesel uluslararası sistem şartlarını, kendilerini daha güvenli hissedebilecekleri şekilde etkileyip değiştirmelerini mecbur kılar. Yani, eğer geniş anlamda izlenen uluslararası güvenlik stratejilerinden biri, bugün sıkça zikredildiği üzere, Müslüman dünyada demokratik rejimleri güçlendirmek yoluyla daha güvenli bir dünya oluşturmak olarak ele alınırsa; bu stratejinin desteklenmesi için pek tabî ki başka bazı ilave yardımcı araçlara da gereksinim duyulacaktır.

Günümüzde devletlerin kendi başlarına ağır maliyetlerine katlanarak üstesinden gelemeyecekleri türden çok çeşitli güvenlik sorunları bulunmaktadır. Yerküreyi tehdit eden çevre kirliliği, ekonomik istikrarsızlıklar, yasadışı ve yoğun uluslararası göç hareketleri, ulus-ötesi organize suç şebekeleri, terörist örgütlenme ağı, kitle imha silahlarının çoğalması gibi güvenlik sorunları, herkesi ayırım yapmaksızın etkilemektedir. Dolayısıyla, bu gibi güvenlik sorunlarıyla salt yerel veya ulusal ölçekte mücadele etmek neredeyse imkânsızdır. Küreselleşme, bir yandan bu tür sorunların oluşumunu ve zarar verebilme kapasitelerini artırırken, diğer yandan da devletleri bu sorunlar karşısında beraberce stratejiler izlemeye teşvik etmektedir⁵.

1.2 Barışçıl ve Zorlayıcı Uluslararası Güvenlik Stratejileri

---

⁵Tarik Oğuzlu, "Dünya Düzenleri ve Güvenlik: Ulus-Devlet Güvenlik Anlayışı Aşılıyor mu?", **Güvenlik Stratejileri Dergisi**, Yıl: 3, Sayı: 6, Aralık 2007.s.17

Uluslararası güvenlik ve barış veya uluslararası çatışmalar, sorunlar, krizler ile uluslararası güvensizlik birbirleriyle çok yakından ilgili kavramlardır. Güvenlik stratejilerinde sadece barışa ulaşılması değil, aynı zamanda ulaşılan ortamın korunması da sağlanmalıdır. Dolayısıyla, tesis edilen barış ve ateşkes şartlarının korunması çok önemlidir. Genelde dış müdahalelerle, savaşın bir daha başlamaması ve ateşkesin kalıcı olması için gayretler (barışın tesis edilmesi ve korunması) sarf edilir. Bu arada, daha da ileri gidilerek, yine dışarıdan müdahalelerle uyuşmazlığın tümünden sonlandırılmasının yolları aranabilir. Taraflar, objektif olarak kalıcı çözümler üzerinde anlaşmaya varırlarsa, uzlaşma ve barışçı çözüm sağlanmış olacaktır.

Krizler, askerî güç kullanımına varmayan sert ve yumuşak yöntemleri kullanan kriz yönetimi diplomasisi sayesinde aşılabılır. Eğer bunlar yetersiz kalıp da, savaş patlarsa, sırada ateşkes doğrultusunda silahlı çatışmaları yumuşatıcı teknikler ve akılcı barış planları devreye sokulmaya çalışılır. Bir şekilde silahlı çatışmaların bitirildiği ortamlarda, tedavi edici bazı yaklaşımlar uluslararası toplumun dikkatini celb edecektir. Dolayısıyla, barışa zorlama ve çatışmaları sonlandırma teknikleri işe yarayabilir. Daha sonrasında ise, çeşitli problem çözüm yöntemleri dikkate alınabilir. Anlaşılacağı üzere, bilhassa ateşkesin sağlanmasından sonra, uluslararası barış misyonları, önemli bir stratejik araç olarak varlık ve ihtiyaç göstermektedir. Nitekim pek çok ülke için, bu türden uluslararası barış güçleri ve operasyonlarına aktif katılım, uluslararası barış ve güvenliğe hizmet etmesi anlamında, başlı başına bir uluslararası güvenlik stratejisi olarak kabul edilmektedir. Örneğin Rusya için, Bağımsız Devletler Topluluğu adına, Gürcistan'ın Güney Osetya ve Abhazya bölgelerinde veya Moldova'nın Transdinyester bölgesinde oynadığı uluslararası barış gücü rolü, uluslararası güvenlik stratejisinin önemli bir ayağını oluşturmaktadır⁶.

---

⁶Alexei Arbatov, **Superterrorism: Implications for a New Security Strategy**, Michael Intriligator - Alexander Nikitin - Majid Tehranian, der., Eurasia: A New Peace Agenda, Elsevier, Emerald Publishing Group, Amsterdam 2005, s.92

1.3 Dünyada Terörizme Karşı Uluslararası Güvenlik Stratejileri

Terörün ‘küresel’ sözcüğü ile birlikte anılmaya başlanmasının milâdı, 11 Eylül 2001’de gerçekleşen terörist saldırılardır. ABD’nin uğradığı, hayal gücünü zorlayan bu saldırıya değin, pek çok terör örgütünün sınır aşan eylemlerine karşın, terörün küreselleştiği bir sav ya da gerçeklik olarak pek seslendirilmemiş ve kuramsal hâle getirilmemiştir. Bu dönüm noktasının ardından, dünyadaki tüm güvenlik algılamaları değişmiş ve devletler de politikalarını bu değişime göre ayarlamaya başlamışlardır.

11 Eylül hadiseleri, terörizme karşı savaş bağlamında askerî düzeyi, hukukî düzeyin fevkine yükseltmiştir. Demokrasinin küreselleşmesi çağında, dünya siyaseti dost-düşman eksenine indirgenmiş; risk, güvensizlik, belirsizlik duygularının yaşamın her alanında kendini hissettirmesine şahit olunmuş ve güvenlik adına özgürlükler ve adalet duygularından feragat edilmesini isteyen yeni bir “küresel risk toplumu”nun oluşturulma sürecine çok ciddi olarak girilmiştir⁷.

Pek çok ülke uluslararası terörizme karşı politik-askerî yerel seviyede ulusal stratejiler takip etmekteyken; ABD gibi büyük güçler, terörizme karşı politik-askerî koalisyonlar kapsamında uluslararası güvenlik stratejileri izlemeye başlamışlardır. NATO, BM, AGİT ve diğer uluslararası örgütler de terörizme karşı caydırıcılık ve önleyicilik boyutu ön plânda olan ve terörizmin nedenleri ve kökenlerini doğrudan hedef alan uluslararası güvenlik stratejileri takip etmektedirler. Bu tehdide karşı uluslararası toplumun ilk tepkisi, anti-terörizm olmuştur. Öncelikle, her türden terörizme karşı savaşmak ve bunları önlemek için işbirliği ve ittifaklar oluşturmak üzerinde yoğunlaşan yeni bir global anti-terörizm stratejisi geliştirilmeye çalışılmıştır. Bunun yanında, değişik operasyon

---

⁷ Fuat Keyman, “Küreselleşme, Uluslararası İlişkiler ve Hegemonya”, *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, Cilt: 3, Sayı: 9, Bahar 2006,s.8

alanlarında yeni harekât teknikleri ve teknolojileri de geliştirilmeye gayret edilmiştir. Yeni bir yaklaşım gerekli görülmüş ve bilhassa NATO bu konuda büyük ölçüde esnekliğe kavuşturulmaya çalışılmıştır. Hızla değişim geçiren uluslararası güvenlik çevresine ve global terörist tehlikelere karşı ittifak sisteminin adaptasyon olanakları artırılmıştır. Avro-Atlantik topluluğu genişletilmiş, pratikte yenilikçi hâle getirilmiş ve güçlendirilmiştir.

11 Eylül 2001 saldırısından sonra Başkan Bush'un açıkladığı 2002 Amerikan Ulusal Güvenlik Stratejisi yani Bush Doktrininin özellikleri aşağıda belirtildiği temel maddelerden oluşmaktadır. Bunlar:

* “Teröristler açık toplumlara nüfuz etmek ve modern teknolojileri bize karşı yöneltmek için organize edilmişlerdir. Bu tehdidi yenmek için, cephaneliğimizdeki her aracı askerî gücü, daha iyi bir vatan savunmasını, kolluk kuvvetlerini, istihbaratı ve terörün finansmanı kesmek için güçlü çabaları kullanmak gerekir.”

* “Küresel ölçekte teröristlere karşı savaş, belirsiz bir süre için küresel bir girişimdir. Amerika, teröre karşı savaşta yardımımıza ihtiyaç duyan ulusları asiste edecek/destekleyecektir”.

* “Amerika Birleşik Devletleri ve bizimle iş birliği hâlindeki ülkeler teröristlerin yeni ana üsler geliştirmelerine izin vermemelidir. Birlikte, her fırsatta onları barınaklarında mahkûm etmeye çalışacağız”.

* “...Ulusumuzun yüzleştiği en vahim tehlike, radikalizm ve teknolojinin kesişmesinde yatmaktadır. Düşmanlarımız, kitle imha silahlarının peşinde olduğunu açıkça ilan etmişlerdir ve deliller onların bunu kararlılıkla yaptığını göstermektedir. Amerika Birleşik Devletleri bu çabaların başarılı olmasına izin vermeyecektir”

* “Amerika gelişmekte olan böyle tehditlere karşı tamamen şekillenmeden önce hareket edecektir. Biz en iyisini umarak Amerika ve dostlarımızı savunamayız. Bu yüzden en iyi istihbaratı kullanıp, kararlılıkla ilerleyerek

düşmanlarımızın planlarını yenmek için hazırlanmış olmalıyız. Tarih gelmekte olan bu tehlikeyi gören, ama harekete geçmekte başarısız olanları şiddetle yargılayacaktır. Girdiğimiz yeni dünyada, barış ve güvenliğe giden tek yol eylem yoludur”.

* “...ve Amerika teröristleri muhafaza edenler de dâhil olmak üzere, terör ile uyuşan-uzlaşan devletleri/milletlere zapt ederek cevap verecektir çünkü terörün müttefikleri medeniyetin düşmanlarıdır”⁸.

Bush Doktrinin temel maddelerinden biri de kendi içinde önleyici meşru müdafaaı barındıran maddesidir. Buna göre ABD teröristler harekete geçmeden harekete geçeceğini belirtmektedir. Bu maddede aynı zamanda ABD'nin dostu olan ülkelerin, önleyici meşru müdafaa konusunda ABD'yi desteklemesi gerektiğini belirtip ülkeleri terörist saldırılardan sadece ABD'nin koruyabileceği mesajı verilmiştir. Böylelikle aslında ABD'nin hareketlerinin dünya barışını ve güvenliğini sağlamak ve korumayı amaçladığı savunulmuştur. Bush doktrini ile birlikte uluslararası sisteme giren bir başka kavram ise “terör ile müttefik olan devletler” kavramıdır bu kavram kısaca “ haydut devletler” olarak nitelendirilmektedir. Bu madde ile ABD güvenliğinin sağlanması için sadece terörist örgütleri değil terör örgütlerine destek veren ülkelere de meydan okuduğunu bildirmiştir. Böylelikle dost ve düşman ülkeler belirlenmiştir.

Terörizm tehdidinin merkezinde yer aldığı 2002 Ulusal Güvenlik Stratejisindeki ABD'nin gücünün herkesten mutlak üstünlüğü iddiası ve yönelişlerinde tek taraflı davranabileceğine ilişkin kendini yeterince güçlü görme düşüncesi, 2006 Ulusal Güvenlik Stratejisinde yine terörizm merkezli olmakla birlikte salgın hastalıklar, kitle imha silahlarının yayılması, insan kaçakçılığı ve doğal afetler gibi bütün ulusötesi-transnasyonel tehditlerin de varlığını kabul ederek çok taraflılığın gerekliliğini teslim eden bir tarza ve ABD'nin askeri gücünün

---

⁸Eyyup Kandemir; “ABD Başkanları G.W. Bush ve B. Obama Dönemlerinde Yayımlanan Ulusal Güvenlik Stratejilerinde İttifak Söylemleri ve S.Walt'un İttifak Teorisi”, Y.Y.Y, Kasım 2011,s.12

benzersizliğinin, siyasi ve ekonomik üstünlüğünün devam ettirebilmesi kaygısına dönüşmektedir⁹.

ABD’de seçimleri Obama’nın kazanmasından yaklaşık bir buçuk yıl sonra 2010’da ABD Ulusal Güvenlik Stratejisi açıklanmıştır. Bu doktrin Obama doktrini olarak da adlandırılır. Doktrinin temel maddelerine bakacak olursak:

“Biz devletlerden, devlet dışı aktörlerden ve başarısız devletlerden gelen çoklu tehditler ile yüzleşirken, on yıllar boyunca ülkemizin güvenliğini sağlayan ve küresel güvenliği destekleyen askerî üstünlüğümüzü devam ettireceğiz.”

“Aradığımız uluslararası düzen, şiddet içeren aşırılık ve isyanı gidererek, nükleer silahların yayılmasının durdurarak, nükleer maddelerin güvenliğini sağlayarak, iklim değişimi ile mücadele ederek ve küresel büyümeyi sürdürerek zamanımızın meydan okumalarını çözebilendir.”

“Yeni yüzyılın meydan okumalarını karşılamak için modernize ederken, bize çok iyi hizmet etmiş bu eski ittifakları güçlendirmekte azimli olacağız.”¹⁰.

Avrupa Güvenlik Stratejisinin sağladığı kapsamlı kavramsal çerçeveden yararlanılarak AB Terörizmle Mücadele Stratejisi 30 Kasım 2005 tarihinde kabul edilmiştir. Sözü edilen ikinci belgede, insan haklarına saygı duyarak küresel düzeyde terörizmle mücadele etmek taahhüdünde bulunulmuştur. Ayrıca, AB vatandaşlarının özgürlük, güvenlik ve adalet alanı içinde yaşamalarına imkân vererek Avrupa’yı daha güvenilir kılmak sözü verilmiştir. Bütün devletlere ve bütün insanlara karşı bir tehdit olan terörizmle mücadelenin, ulusal düzeyde, Avrupa düzeyinde ve uluslararası düzeyde çalışma gerektirdiği tespiti yapılmıştır

AB Terörizmle Mücadele Stratejisinde, Avrupa Güvenlik Stratejisinde de belirtildiği üzere küresel güvenliğe katkı sağlama ve daha güvenilir bir dünya inşa etme sorumluluğu üstlenen AB’nin, BM ve diğer uluslararası ya da bölgesel

⁹ Enver Bozkurt ve Selim Kanat, Bush Dönemi Ulusal Güvenlik Stratejisinin Obama Döneminde Sürdürülebilirliği <http://idc.sdu.edu.tr/tammetinler/teror/teror14.pdf>s.2, (Erişim; 05.11.2014)

¹⁰ www.diplomatikgozlem.com (Erişim: 05.11.2014)

örgütlerle, ABD dâhil ortak ülkelerle işbirliği içinde bulunması gerektiği belirtilmiştir. Terörizm tehdidinin dünyanın birçok yerinde etkilere ve köklere sahip olduğu hususu da göz önünde bulundurularak Kuzey Afrika, Orta Doğu ve Güneydoğu Asya'da bulunanlar dahil üçüncü ülkelerle diyalog ve işbirliğinin geliştirilmesi gerektiğine dikkat çekilmiştir. Radikalleşmeyi alttan destekleyen çeşitli etkenleri göstermek için kültürler, inançlar ve uygarlıklar arasında diyalog için çalışılması çağrısında bulunulmuştur. Bunlardan başka, çatışmaları çözüme kavuşturmak, iyi yönetimi ve demokrasiyi desteklemek de Stratejinin temel unsurları olarak sıralanmıştır. AB Terörizmle Mücadele Stratejisi, önleme, koruma, izleme ve karşılık verme başlığı altında dört strateji çerçevesinde irdelenmiştir¹¹.

Önleme; AB, terörizmle mücadelede teröre kaynaklık eden ortamın kurutulması stratejisini benimsemiştir. Bu çerçevede istihbarat, propaganda ve psikolojik savunma unsurlarına ağırlık verildiği gözlenmektedir. İnternet başta olmak üzere enformasyon ağlarının denetimi, ibadethaneler ve okulların yakın gözetimi gibi istihbaratın etkin kılınması suretiyle terör örgütlerinin eleman kazanmasının önüne geçilmesi amaçlanmıştır. Kamuoyunun rızasının sağlanmasına yönelik olarak medya ve iletişim stratejisi belirlenmesi, propaganda ve psikolojik savunmanın en önemli ayağını oluşturmaktadır. Bunlardan başka önleme araçları olarak kültürlerarası diyalog, duygusal olmayan sözlük geliştirmek, iyi yönetim, refah vb. toplumdaki sosyal, kültürel ve ekonomik sıkıntıların giderilmesine yönelik tedbirler sıralanarak teröre ortam hazırlama potansiyelini haiz etmenlerin ortadan kaldırılması anlayışı hakim kılınmıştır. Son olarak, bilimsel araştırmaların teşvik edilmesiyle terörizm hakkında bilgi edinilmesi, paylaşılması ve yaygınlaştırılması yoluyla terörizmle

---

¹¹http://www.academia.edu/3057297/YEN%C4%B0_G%C3%9CVENL%C4%B0K_TEHD%C4%B0TLER%C4%B0_AV_RUPA_B%C4%B0RL%C4%B0%C4%9E%C4%B0_N%C4%B0N_GELECE%C4%9E%C4%B0NE_%C4%B0L%C4%B0%C5%9EK%C4%B0N_SONU%C3%87LARI_VE_T%C3%9CRK%C4%B0YE_FAKT%C3%96R%C3%9C_New_Security_Threats_and_Results_for_the_Future_of_the_European_Union_and_Turkey_Factor (Erişim: 23.11.2014)

mücadelenin bilimsel temelde yürütülmesi düşüncesi bulunmaktadır. AB'nin terörizmle mücadele stratejisinin önleme boyutunda istihbarat, propaganda, psikolojik savunma, örgün eğitim, kamu diplomasisi ve iyi yönetim araçları ön plana çıkarılmıştır.

Koruma; AB Terörizmle Mücadele Stratejisinin koruma bölümünde kilit hedeflerin saldırılara karşı hassasiyetinin azaltılması gerektiği üzerinde durulmaktadır. Kilit hedeflerin korunmasından öncelikle üye devletler sorumlu olmakla birlikte sınır güvenliğinin, ulaşımın ve diğer sınır ötesi altyapıların karşılıklı bağımlılığı nedeniyle etkili bir AB ortak eylemine ihtiyaç duyulduğu belirtilmiştir. Yolcu bilgilerinin tutulması ve değiştirilmesi ile kimliklere ve yolculuk belgelerine biyometrik bilgilerin eklenmesinin sınır kontrollerinin etkinliğini artıracak saptaması yapılmıştır. Hava ve deniz güvenliği ile kara ve demiryolu güvenliğini sağlamak için birlikte çalışılması gerektiği vurgulanmıştır. Avrupa çapındaki hassas altyapının fiziksel ve elektronik saldırılar karşısındaki hassasiyetinin azaltılması için birlikte çalışılacağı; kalabalık yerleri ve hassas hedefleri korumak için yöntemler geliştirilmesine katkı sağlanacağı; silahların yaygınlaşmaması ve ulaşım güvenliği bakımından teknik yardım programlarının birer parçası olarak üçüncü ülkelerle, ortak ülkelerle ve uluslararası örgütlerle çalışılması gerektiği yönünde tespitler yapılmıştır.

İzleme; Avrupa Birliği, terörizmle mücadelenin izleme boyutunda polisiye ve yargısal araçlar öncelikli kılınmıştır. Bu doğrultuda AB üye devletleri arasında polisiye ve yargısal işbirliğinin gerekliliğine dikkat çekilmiştir. İstihbarat paylaşımının terörizmle mücadeledeki önemi vurgulanmıştır¹². AB üye devletlerinin işbirliği içinde hareket ederek yasa egemenliğinin sağlanmasıyla terörizmin finansmanının engellenebileceği öngörülmüştür.

---

¹²http://www.academia.edu/3057297/YEN%C4%B0_G%C3%9CVENL%C4%B0K_TEHD%C4%B0TLER%C4%B0_AV_RUPA_B%C4%B0RL%C4%B0%C4%9E%C4%B0_N%C4%B0N_GELECE%C4%9E%C4%B0NE_%C4%B0L%C4%B0%C5%9EK%C4%B0N_SONU%C3%87LARI_VE_T%C3%9CRK%C4%B0YE_FAKT%C3%96R%C3%9C_New_Security_Threats_and_Results_for_the_Future_of_the_European_Union_and_Turkey_Factor (Erişim: 23.11.2014)

Terörizmin sınır-aşan niteliği göz önüne alınarak üçüncü ülkelere de teknik yardımda bulunulmasının terör eylemlerinin AB ülkelerinde gerçekleşmesinin önüne geçileceği varsayılmıştır. Sonuç olarak AB, terörizmle mücadeleyi polisiye ve yargısal tedbirler temelinde yürütmeyi benimsemiştir.

Karşılık Verme; AB Terörizmle Mücadele Stratejisinin karşılık verme bölümünde doğal, teknolojik ya da insan yapımı olaylara verilecek karşılığın sıklıkla benzer olması nedeniyle doğal afetlerde kullanılan sistemlerin bir terörist saldırı sonrası vatandaşlar üzerinde oluşacak etkileri hafifletmekte kullanılabileceği belirtilmiştir. AB'nin uyumlu ve ortak eyleme geçme yeteneğinin etkili ve verimli bir karşılığın temeli olacağına altı çizilmiştir. Bir terörist saldırı olması durumunda kendi topraklarındaki başrolün üye devletlere ait olmasına rağmen, tek bir üye devletin kaynaklarını aşacak aşırı durumlarda, AB'nin dayanışma içinde karşılık verme yeteneğinin sağlanması gerektiği saptaması yapılmıştır. Yetenek değerlendirmesine yönelik risk temelli bir yaklaşım geliştirmenin üye devletlerin karşılık verme kapasitesini geliştireceği öngörülmüştür. AB düzeyinde ve üye devletler düzeyinde terörizm kurbanları ve ailelerinin tazmininin garanti edilmesi gerektiğine dikkat çekilmiştir. Üçüncü ülkelerdeki vatandaşların, askeri ve sivil varlıkların korunmasının lüzumlu olduğu vurgulanmıştır. BM ve diğer uluslararası örgütlerle eşgüdümlü bir çalışmanın temin edilmesi gerektiği ve üçüncü ülkelere yapılan teknik yardım ile terörist saldırıların sonuç yönetimine katkı sağlanacağı ifade edilmiştir¹³.

21 Eylül 2001 tarihinde, AB de Brüksel'de AB üyesi ülkelerin dışişleri bakanları, NATO Genel Sekreteri, AB Komisyonu Başkanı ve AB'nin Dış Politika Temsilcisinin katılımıyla olağanüstü toplanmıştır. Toplantının sonucunda, terörle mücadelede bir dizi tedbirleri içeren bir Eylem Planı'nın hazırlanması kararı çıkmıştır. AB Konseyi'nin kabul ettiği bu karara göre, terörizmin ortaya çıktığı bölge ve ülkelerle derinlemesine bir politik diyalogun

---

¹³ Burak Tangör, Sevinç Sayın, "Avrupa Birliğinin Terörizmle Mücadele Stratejisi: Yeni Bir Bütünleşme Alanı Mı?" *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 2012, s.93

geliştirilmesi ve tüm ülkelerin adil bir dünya güvenlik-refah-kalkınma sistemine entegre edilmesine çalışılması amaçlanmıştır. Ayrıca ortak bir terörizm tanımı yapılmış ve AB Terörist Örgütler Listesi hazırlanmıştır. Bu çerçevede AB için terör örgütü; en az 2 kişiden oluşan, belli bir yapısı olan, terörist saldırılar gerçekleştirmek üzere birlikte hareket eden örgütler şeklinde tarif edilmiştir. AB'ye göre, terör eylemi ise; bir ülkenin siyasî, ekonomik ve sosyal yapısını değiştirmek amacıyla, cinayetten kamu mallarına zarar vermeye kadar gerçekleştirilen çeşitli eylemler olarak tanımlanmıştır¹⁴.

Avrupa ABD'nin teröre karşı açıkça savaş ilan etmesi opsiyonu konusunda zorlanmış ve derin bir bölünme yaşamıştır. 2003-Irak operasyonu ise, bu fay hattını daha da derinleştirmiştir. İngiltere, Polonya ve başlangıçta İspanya gibi bazı Avrupa ülkeleri, ABD önderliğinde kurulmaya çalışılan terör karşıtı koalisyon katılmışlardır. Buna karşı çıkan devletlerin önderliğini ise, Belçika, Fransa ve Almanya yapmıştır¹⁵. ABD Savunma Bakanı Donald Rumsfeld de, “Eski” ve “Yeni Avrupa” şeklinde tahrik edici bir ayırımı bulunmuştur. ABD'nin bu yaklaşımının ardında, ‘böl ve yönet’ mantığı gizli olabilir. ABD planları karşısında muhalefet eden grup, ABD tarafından şiddetli bir biçimde eleştirilmiş ve bunun sonucunda da Transatlantik ilişkilerde ciddi bir kriz havasına girilmiştir.

17 Şubat 2003 tarihinde olağanüstü toplanan Avrupa Konseyi, “gücün son çare olarak kullanılması gerektiğini” bir kez daha vurgulamış ve kararında Orta Doğu barış sürecinin yeniden canlandırılmasının önemi hatırlatılmıştır. Nitekim AB içindeki bölünmeler, örgütün Orta Doğu'da bütünsel olarak varlık göstermesini engellemiştir. Bu durumda, AB üyesi devletlerde, dünya güvenlik meselelerine ilişkin farklı bir bakış açısının geliştirilmesinin elzemliği ön plana çıkmıştır. Böylece, ABD'nin yaklaşımına katılmanın mümkün olmadığı bir kez daha belirtilmiş ve buna karşı alternatif bir bakış açısının geliştirilmesi amaçlanmıştır.

---

¹⁴ İbrahim Kaya, **Terörle Mücadele ve Uluslararası Hukuk**, Uşak Yayınları, Ankara 2005,s.15

¹⁵ JürgenHabermas, **Bölünmüş Batı**, (çev. Dilman Muradoğlu), Yapı Kredi Yayınları-Cogito, İstanbul 2006,s.42-43

Bu şekilde AB'nin önceliklerinin altı çizilerek, bir yandan da Transatlantik ilişkiler krizden kurtarılabilirdi. Sebep ve motivasyonları ne olursa olsun, 11 Eylül hadiselerinden sonra, AB'de stratejik tartışmalara öncelik verilmeye başlanmıştır. Belirlenen politikalar, stratejik araçlarla güçlendirilmeye çalışılmıştır. Irak meselesi ise, bu süreci daha da hızlandırmıştır.

Avrupa Güvenlik Stratejisi (AGS), güvenliğin değişik boyutlarıyla ilgilene çok çeşitli araçları devreye sokmaya çalışmasıyla da Amerikan güvenlik stratejilerinden farklılık göstermektedir. AB'nin uluslararası güvenlik için kullandığı araçlar, Maastricht Antlaşması'nın 3 sütununu da kapsamaktadır. Dolayısıyla, ABD'nin daha hard power kokan yaklaşımının aksine, AB'nin uluslararası güvenlik stratejisi olarak kullandığı araçları arasında; dış ticaret, kalkınmada işbirliği, uluslararası çevre koruma politikası, uluslararası polis-adalet-istihbarat işbirliği, göç politikaları, çok taraflı ve ortak AB değerlerinin geliştirilmesi esasına dayalı 'Ortak Dış Politika', politik-askerî önlemler vs. gibi softpower unsurları sayılabilir. Dolayısıyla, bunlardan hareketle, AB'nin uluslararası güvenlik stratejilerinin esasen 2 şekilde ortaya çıktığını söyleyebiliriz: süreklilik arz eden ve yapısal-kurumsal önleyici politikalar ile istikrarlı hâle getirme politikası¹⁶.

AB'nin, ortakları ile arasındaki ilişkiler, Genel Kamu Yararını yansıtmakta ve işbirlikçi bir ortam oluşturmaktadır. Dolayısıyla, geniş güvenlik stratejisi, aynı zamanda 'işbirlikçi güvenlik stratejisi'dir. Bu ikisi, aynı kapıya çıkmaktadır. Çünkü doğal olarak, geniş güvenlik stratejisi, ancak işbirliği yoluyla sağlanabilmektedir. Aynı zamanda, işbirliği ve ortaklık, sadece politik ve askerî boyuta dayanmamakta; daha geniş bir tabana oturmaktadır. Öyle ki, güç kullanımında bile, işbirliği ve ortaklık devam ettirilmektedir. Yani kısacası, toparlayıcı bir şekilde, Orbie'nin de belirttiği üzere, AB'nin güvenlik politikası; ekonomik, diplomatik ve ideolojik gücü vasıtasıyla çok taraflı bir şekilde ve

---

¹⁶ Barış Özdal, Mehmet Genç, **Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası'nın Türkiye-AB İlişkilerine Etkileri**, Aktüel Yayınları, Bursa 2005,s.123-124

sadece maddî çıkar temelli olarak değil, aynı zamanda evrensel norm ve fikirlerden de esinlenilerek yürütülmektedir.

1.4 Güvenlik Tehditleri

Uluslararası alanda devletler dışarıdan herhangi bir tehdide maruz kaldıklarında ya da bölgelerinde oluşan tehditlerden etkilendiklerinde temel tercihleri, tehditleri minimize edecek bazı önlemler almaktır. Uluslararası alanda devletlerin karşılaşılabileceği tehditler sadece askeri güç ve kuvvet kullanımından kaynaklanmaz. Günümüzde bir devletin güvenliğine yönelik tehditler, askeri, politik, ekonomik ve teknolojik alanlarda olabilmektedir. Soğuk Savaşın sona ermesinden itibaren liberalleşen dünyada sorunların çözümü konusunda savaşlar biraz daha arka plana atılmıştır. Liberal demokrasiye sahip devletlerin sayısında meydana gelen artışlar Fukuyama'nın Tarihin Sonu ve Son İnsan Tezinde belirttiği üzere savaşların sayısında da düşüşü beraberinde getirmiştir¹⁷. Ancak bu dönemden itibaren en önemli sorun kapitalist dünyadaki ekonomik rekabet ve çıkar çatışması olmuştur. Zengin enerji kaynaklarına sahip olan bölgelerde yaşanan rekabet enerji güvenliğini de tehdit etmeye başlamıştır. Petrol ve doğalgaz gibi enerji kaynaklarının olduğu bölgelerde büyük devletlerin arasında yaşanan rekabet ekonomik güvenliği de tehdit eder hale geldi. Özellikle ABD'nin uluslararası güvenlik stratejisinin temel taşlarından birisi de ekonomik güvenliktir. Amerika'yı dünyanın en önemli gücü haline getiren unsurlardan biri sahip olduğu ekonomik gücüdür. Amerika'nın ekonomik çıkarlarının uluslararası alanda zarar görmemesi onun için hayati konulardan bir tanesidir. Dünyanın diğer güçlerinin ekonomik alanda hızlı ilerlemesi ve ekonomik sahalarının genişlemesi Amerika'nın ekonomik güvenliğini tehdit eder hale

---

¹⁷ http://www.tasam.org/tr-TR/Icerik/1113/cok_kutuplu_yeni_dunya_duzeninde_%E2%80%98guvenlik_algisi, (Erişim: 20.10.2014)

geldi. Özellikle dünyadaki enerji havzalarının rakip devletlerin kontrolüne girmesi Amerika'nın çıkarlarına zarar verecektir¹⁸.

Eskilerinin yerini alan ve dünyayı sürekli barış rüyasından uyandıran yeni güvenlik tehditleri ortaya çıkmakta gecikmemiştir. Ancak Soğuk Savaş sonrası dönemde güvenlik tehditleri, küresel düzeydeki gelişmelere paralel olarak, önemli ölçüde değişikliğe uğramıştır. Bu dönemde, realist düşüncenin alçak politika olarak tanımladığı sosyo-ekonomik konular, askeri-güvenlik sorunlarına oranla genel olarak daha dominant hale gelmiştir. 2003 yılında yayımlanan Avrupa Güvenlik Stratejisi'ne göre bu yeni tehditler; terörizm, kitle imha silahlarının yayılması, bölgesel çatışmalar, başarısız devletler ve organize suçlardır. Bu tehditler birbirleriyle bağlantılıda olabilmektedir: teröristlerin organize suç kapsamındaki faaliyetleri (kara para aklanması gibi) veya 11 Eylül'den beri gündemi meşgul eden ve insanlık için en büyük tehdit görülen teröristlerin kitle imha silahlarına ulaşabilmesi durumu gibi. Bu yeni güvenlik tehditleri uluslararası niteliktedir, yani tek bir devletten kaynaklanmayıp sadece tek bir devlet için tehdit oluşturmamaktır ve bu durum, "güvensizliğin küreselleşme"sine, dolayısıyla uluslararası arenadaki hemen hemen tüm aktörlerin kendilerini bu tehditlere karşı mücadeleye katılmakla yükümlü hissetmesine yol açmıştır.

Uluslararası terörizm tehdidi, "güvensizliğin küreselleşme"sinin en önemli kanıtlarındandır. Şüphesiz, terörizm yeni bir olgu değildir; radikal politik ve sosyal değişim impoze etme amaçlı, çoğu zaman şiddet unsuru taşıyan faaliyetlerin varlığı yüzyıllar öncesine dayanmaktadır. Bununla birlikte, 11 Eylül 2001'deki terörist saldırılardan sonra terörle mücadele, uluslararası ilişkilerin yeni gündemi haline gelmiştir, çünkü bu saldırılar, teröristlerin her an ve her yerde faaliyette bulunabileceğini dünyaya göstermiştir. Bu yeni terörizm bugüne kadarki kavramsal çerçevesini aşmış, yeni bir şekil kazanmıştır ve artık çok daha

---

¹⁸Zbigniew Brzezinski; **Büyük Satranç Tahtası/Amerika'nın Küresel Üstünlüğü ve Bunun Jeostratejik Gereklilikleri**,(çev. Yelda Türedi), İstanbul, İnkılap Kitapevi, 2010, s.34

yıkıcıdır. Fransız politolog Olivier Roy'a göre "yenilik terörizmin kendisinden değil, onun kitle imha silahlarına ulaşma olasılığından kaynaklanmaktadır". Dolayısıyla, devletler bu büyük tehlikenin farkına varmalı ve daha önce teröre karşı aldıkları tedbirleri, bu çerçevede tekrar gözden geçirmelidirler¹⁹.

AB üyesi ülkeler arasındaki terörle mücadele amaçlı işbirliği uzun yıllara dayanmaktadır: 1976 yılında kurucu antlaşmalardan bağımsız olarak Avrupa Topluluğu üyesi devletler tarafından kurulan TREVI'nin (terrorism, radicalism, extremism and violence international) amacı bu alandaki bilgi paylaşımını güçlendirmektir. Sistem; adalet, içişleri bakanlarından ve polis müdürlerinden oluşmaktaydı. Kurumsal toplantılar, polis ve istihbarat birimleri arasında düzenli bir iletişim imkânı sağlıyordu. Bu mekanizma içinde anti-terör konularında uzmanların yer aldığı iki operasyonel grup oluşturulmuştur. 1987 yılına kadar TREVI danışma mekanizması süreci içinde AT Komisyonu yer almamış bu tarihten itibaren Komisyon temsilcileri de ad-hoc toplantılara katılmaya başlamıştır²⁰. Bu iş birliği, 11 Eylül 2001'deki Amerika ile Avrupa'nın merkezini vuran Mart 2004'teki Madrid ve Temmuz 2005'teki Londra saldırılarından sonra daha da güçlendirilmiştir. AB'nin terörle mücadele hareketi özellikle üye ülke yasalarının uyumlulaştırılmasına, düzenlenecek operasyonlarda üye ülkelerdeki kurumların iş birliğine ve diğer devletlerle sürekli diyalogda bulunmaya dayanmaktadır.

Kitle imha silahlarının yayılması konusunda alarm uzun süredir çalmaktadır. Nükleer, kimyasal ve biyolojik kitle imha silahlarının yayılması

---

¹⁹Emine Akçadağ, Yeni Güvenlik Tehditleri, Avrupa Birliğinin Geleceğine İlişkin Sonuçları Ve Türkiye Faktörü, http://www.academia.edu/3057297/YENI_GUVENLIK_TEHDITLERI_AVRUPA_BIRLIGININ_GELECEGINE_ILISKIN_SONUCLARI_VE_TURKIYE_FAKTORU s.76, (Erişim; 23.11.2014)

²⁰ Umut Kedikli, Avrupa Birliği'nin Terörizmle Mücadele Politikaları ve Hukuki Boyutu Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi (UHP) Cilt 2, Sayı 7, 2006, s.54

sorunu uzun yıllardır uluslararası toplumun gündemindedir. Bu konuyla ilgili pek çok anlaşma imzalanmış, pek çok denetim mekanizması yürürlüğe konulmuştur. Buna karşın, günümüzde Kuzey Kore ve İran'ın nükleer programları nedeniyle yeni bir nükleer kriz patlak vermiştir. KuzeyKore'deki Kim Jong İl yönetimi, Şubat 2005'te kitle imha silahına sahip olduklarını ilan etmiş, Mayıs 2009'da da yeni bir nükleer deneme gerçekleştirmiş ve dünyanın dikkatini tekrar kitle imha silahlarının yayılması sorununa çekmiştir. İran'ın ise Rusya'nın yardımı ile, askeri amaçla kullanılabileceği şüphesi taşıyan bir nükleer reaktör projesi başlattığı bilinmektedir. En büyük risk unsurları, bu durumun başka devletleri de aynı yolu izlemeleri için cesaretlendirmesi, bu devletlerin kitle imha silahlarını kullanmaları veya daha da kötüsü bu silahların teröristlerin eline geçmesine göz yummalarıdır²¹.

1.5 Uluslararası Terörizm ve Terörizm Kavramları

Terörizm gerek ulusal gerek uluslararası güvenlik için tehdit oluşturan en önemli sorunların başında gelmektedir. Günümüzde birçok ülke bir şekilde bu sorunla karşılaşmış ve farklı ideolojilere sahip terör örgütleriyle mücadele etmek durumunda kalmıştır.

Dilimize, Fransızca "terreur" kelimesinden geçen terör sözcüğü etimolojik kökeni bakımından Latince'dir. Fransız İhtilaliyle beraber ilk defa kavram olarak kullanılan terörizm, gerek o dönemki kullanım anlamı gerek Latince'deki kelime anlamı itibarıyla "korkuyla yönetmek" manasına gelmektedir. Türk Dil Kurumu tarafından ise "yıldırı" olarak tanımlanmaktadır.

Terörizm, bir siyaset yapma biçimidir; siyasetin en radikal biçimi. Silahla yapılan siyasetin en uç örneği savaştır. Terörizm de bir savaş türüdür. Ona alçak

---

²¹Emine Akçadağ, Yeni Güvenlik Tehditleri, Avrupa Birliğinin Geleceğine İlişkin Sonuçları Ve Türkiye Faktörü, s.79

gerilimli savaş da denir. Bu tanımdan kasıt, terörizme hedef olan kitlenin topyekün bir savaşa ne hazırlıklı, ne de niyetli olmadığını vurgulamaktır. Düşük hazırlık (savunmasızlık) ve düşük güdülenmeye bir de sürpriz saldırı ögesi eklenince, terörizm, çok güçlü hedefleri (devlet, toplum, büyük kuruluşlar) sarsabilir. Başka siyasal yöntemlerle elde edemeyeceği sonuçlar elde edebilir²².

Terör, cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasi, hukuki, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozma amaçlı bir örgüte mensup kişiler tarafından girişilecek her türlü suç teşkil eden eylemlerdir²³.

Terör, belli ideolojiye sahip bir grup tarafından, hedef kitlenin belli bir konudaki davranışını veyahut fikrini değiştirmek amacıyla belli siyasi amaçlar gerçekleştirmek üzere bilerek özellikle sivillere yönelik olarak toplumda kaos ve korku ortamı meydana getirecek propaganda amaçlı şiddet eylemleri yapılmasıdır. Bu tanım çerçevesinde bakıldığında terörün en önemli amaçlarından birinin toplumda korku iklimi oluşturmak olduğu görülmektedir. Zira terör örgütleri siyasi amaçlarını gerçekleştirmek için bir anlamda sindirme politikası gütmektedirler ve şiddet eylemleri ile toplumu ve devleti içine kapatarak işlemez hale getirmeyi amaçlamaktadırlar.

... eğer öldürmek suç ise bu herkese yasak olmalı, eğer bu suç değil ve bir kısım güçler öldürme haklarını kullanabiliyorsa bu herkes bakımından kullanılabilir bir hak olmalı. Eğer bizim karşıımızdakiler (devlet güçleri) bizleri öldürmeyi ayrıcalıklı bir iş, hatta kahramanlık olarak görüyorlarsa bizim de aynı

²² Doğu Ergil, Uluslararası Terörizm, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi**, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/42/457/5195.pdf> s.139 (Erişim: 29.11.2014)

²³ lms.atauni.edu.tr 23.11.2014

şekilde mukabele etme hakkımız vardır. Ayrıca, terör uygulamak suretiyle bizler savaşlarda olduğundan çok daha az masum insanı öldürerek çıkarlarımızı sağlamaya çalışıyoruz, çünkü hiçbir terör hareketinde savaşlarda öldüğü kadar insan ölmemiştir ve ölmeyecektir ²⁴.

Terör ve terörizm birbirlerinden farklı kavramlar olarak değerlendirilmektedir. Nitekim Alkan'a göre; "Hâlbuki terör, büyük çaplı korku veren ve bireylerde yılgınlık yaratan bir eylem durumunu ifade ederken; terörizm ise siyasal amaçlar için mevcut durumu yasadışı yollardan değiştirmek amacıyla örgütlü, sistemli ve sürekli terör eylemlerini kullanmayı bir yöntem olarak benimsemiş durumunu ifade etmektedir."²⁵. Bu açıdan terör şiddet içeren terörist eylemleri gerçekleştirmek olarak görülürken, terörizm eylemin kendisinden ziyade eylemi gerçekleştirmek için harekete geçiren ideoloji olarak değerlendirilmektedir. Zira, terör örgütü mensuplarının öldürmeye, nefret duymaya, toplumu ayrıştırmaya programlanmasında ve ceset üzerinden propaganda yapmak için şiddet eylemlerinde bulunmasında terörizmin bu ideolojik yönünün asıl motivasyon kaynağı olduğu da söylenebilir.

Günümüzde terör ve terörizm arasındaki ayırım artık konuşma dilinden kalkmış ve her iki kavram da aynı anlamda kullanılmaya başlanmıştır. Bunun sonucu olarak; hedef topluma hâkim siyasî yapıyı değiştirmek amacıyla belirli bir örgüt tarafından sistematik olarak uygulanan ve kitleleri paniğe sokan şiddet eylemleri, terör eylemleri veya kısaca terör ya da terörizm olarak adlandırılmaktadır.

Maurice Flory de terörizmle etkili bir şekilde mücadele edebilmek için terörist gruplar tarafından uygulanan yöntemlerde önceden öngörülemeyen değişiklikleri de kapsayacak nitelikte terörizmin bütün şekillerini içeren basit ve kullanışlı bir tanımının yapılmasının gerekliliğini ileri sürmektedir. Diğer

²⁴ İhsan Bal, **Terör Nedir? Neden Terörist Olunur?**, USAK Yayınları, Ankara, 2006,s.16

²⁵ Necati Alkan, **Söz Bitmeden Terörle Mücadelede Önleme Stratejileri**, Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu Yayınları, Ankara 2007,s.29

tarafından terörist eylemlerle ulusal kurtuluş örgütlerini ayırabilmek için terörizmin tanımının yapılması gerektiği ileri sürülmüştür. Örneğin, Libya ve Suriye gibi devletler terörist eylemlerle işgal altındaki halkların bağımsızlık için verdikleri meşru mücadele arasındaki farklılıkları ortaya koyabilmek için terörizmin tanımının yapılmasının gerekliliğini savunmuştur.

Terörizm, daha çok güçsüzün, güçlüye karşı verdiği gayrı-muntazam bir savaş biçimidir. Devletler terörizme başvurabilirler mi? Evet, kendilerinden daha güçlü devletlerin seçilmiş ya da simgesel hedeflerine karşı terörist yöntemler uygulayabilirler. Bir devletin kendi halkına karşı uyguladığı şiddet ve yıldırma siyasetine de terör deniyor. Terörizm, daha çok aşağıdan, yani "devlet-altı" grupların kendi devletlerine ya da güçsüz devletlerin, güçlü devletlere yönelttikleri şiddet ve tehdit eylemleridir²⁶. Lenin; "Terörün amacı, [insanlara] dehşet salmak ve onları arzulan bir davranış biçimine yöneltmektir." Hitler; "Akla karşı terör ve zorun daha kolay zafer kazanan ikinci bir şey yoktur." Kaddafi; "Tek bir Arap'ın 300 Amerikalıyı öldürerek, Amerika'nın Lübnan'dan kovuluşunu hazırlamasının sunduğu ders şudur: Muntazam ordulara her zaman güvenilmeyebilir ama silahlı bir halk hiçbir zaman yenilmez."

Terörizm, karmaşık bir olgudur, kapsayıcı bir tanımını yapmak zordur. Bunun nedeni sadece her tanımın değer yargıları içermesi değildir. Terör olgusunun ayrılmaz bir parçası olan şiddet kullanma ögesinin, zalim kadar mazlum tarafından da başvurulan bir savunma aracı olmasıdır. Her şiddet olayı, kullanan için "haklı" hedef grup açısından "haksızdır". Haklılık ise bir değer yargısı olduğundan genel geçer değil, kısmidir, görelidir, konjonktürelidir; dolayısıyla; ideolojiktir. Hollandalı siyaset bilimci Alex P. Schmid, terörizmin 140 ayrı tanımını saptamıştır. Bunların içinde 22 ortak nitelik ve 20 ortak amaç veya işlev vardır. En sık sözü edilen beş öge şunlardır: i) Şiddet veya zor

---

²⁶ Doğu Ergil, "Uluslararası Terörizm", Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, s.140

kullanımı. 2) Bir siyasal amaç güdülmesi. 3) Dehşet veya korku salma. 4) Tehdit. 5) , Toplumda uyandırılan psikolojik etki veya üçüncü kişilerden (teröristler ve kurbanlar dışında) beklenen yaygın tepki ²⁷. Teröristlerin savundukları amaçlar veya davranışlarının gerekçeleri büyük oranda veya kısmen doğru, hatta haklı olabilir. Ama terörist eylemin kendisi hiçbir zaman haklı olamaz.

Birden fazla ülkenin topraklarını veya vatandaşlarını içeren terörizm uluslararasıdır. Örneklendirilirse, bir ülkenin teröristlerinin başka bir ülkenin diplomatlarını, yöneticilerini veya adamlarını şu veya bu ülke ile temasları var diye öldürmeleri, uluslararası sefer halindeki uçaklara saldırmaları veya onları başka ülkelere uçmaya zorlamaları, uluslararası terörizmdir. Teröristlerin kendi ülkelerinde kendi yurttaşlarına veya hükümetlerin kendi uyruklarına karşı şiddet kullanımı, uluslararası terörizm kapsamına girmez. Uluslararası terörizm, ulusal sisteme karşı sistem dışından yöneltilen bir şiddet veya şiddet yüklü tehdit eylemidir. Ulusal sınırların dışına taşan bir tehdit olgusunu içerir. Bu anlamda, uluslararası etkileri ve yansımaları vardır. Uluslararası ilişkileri etkiler. Uluslararası terörizm, benimsenmiş uluslararası diplomasi ve savaş kurallarını dışlayan eylemler bütünüdür. Dolayısıyla, bu tür terörizm ulusal sınırları aştığı için, uluslararası hukuk kurallarının ve ortak siyasal, savunma önlemlerinin konusudur.

Uluslararası toplumun terörizm hakkında genel kabul görmüş bir tanıma ulaşamamış olması terörizm kavramının tanımlanamaz olduğunu göstermez²⁸. Bu başarısızlık terörizmin tanımlanamaz bir kavram olmasından değil terör ve terörizm kavramlarının siyasî, hukukî, sosyal, felsefî ve uluslararası boyutlara sahip karmaşık ve sübjektif niteliğe sahip olmasından kaynaklanmaktadır. Bunun yanı sıra devletlerin farklı siyasî görüşlere ve politik önceliklere sahip

---

²⁷ Ergil, a.g.e, s.140

²⁸ Oscar Schachter, "The Extraterritorial Use of Force Against Terrorist Bases", **HousHous. J. Int'l L.**, cilt 11, sayı 2, 1989, s.309

olması da söz konusu farklılıkta önemli bir rol oynamaktadır. Devletler yapılacak bir tanımla kendilerini bağlamamayı, eğer bir tanım yapılacaksa da bu tanımın kendilerine bir sınırlandırma getirmemesini istemektedir. Terörizmin tanımlanmasının önündeki bütün bu engellere bakıldığında devletlerin siyasî sistemlerindeki farklılıklardan dolayı terör kavramına ayrı şekilde yaklaşmaları ile self determinasyon hakkı, ulusal kurtuluş savaşları, terör suçları ve siyasî suç arasındaki başkalığın tam olarak ortaya konulamamış olması, savaş, terörizm, devrim vb. kavramların âdetâ birbirinin içine geçmiş olması gibi uluslararası hukuktan kaynaklanan nedenlerin genel kabul gören bir tanıma ulaşılmasını engelleyen başlıca unsurlar olduğu görülmektedir.

Terörizmin tanımlanmasının önündeki bütün bu engellere bakıldığında devletlerin siyasî sistemlerindeki farklılıklardan dolayı terör kavramına ayrı şekilde yaklaşmaları ile self determinasyon hakkı, ulusal kurtuluş savaşları, terör suçları ve siyasî suç arasındaki başkalığın tam olarak ortaya konulamamış olması, savaş, terörizm, devrim vb. kavramların âdetâ birbirinin içine geçmiş olması gibi uluslararası hukuktan kaynaklanan nedenlerin genel kabul gören bir tanıma ulaşılmasını engelleyen başlıca unsurlar olduğu görülmektedir ²⁹. Devletlerin şiddet eylemlerini nitelendirmeleri, ideolojik yaklaşımlarının ötesinde politik çıkarlarına göre de farklılık arz etmektedir. Devletler bu sayede bölgesel veya uluslararası alanda gücünü arttırmayı ve geliştirmekte olan ülkelerde yandaş rejimler oluşturmayı amaçlamışlardır. Jeopolitik uyuşmazlıklar ve ideolojik çekişmeler terörizm için bir katalizör vazifesi görmüştür. Örneğin Soğuk Savaş döneminde hem ABD hem de SSCB terörizmin dar jeopolitik tanımını kabul etmiştir; ABD, Sovyet yanlısı rejimlere karşı mücadele veren grupların eylemlerini meşru kabul ederek söz konusu grupları “özgürlük savaşçısı” şeklinde değerlendirmiş, Amerikan yanlısı rejimlere karşı verilen mücadeleleri ise “terörizm” olarak nitelendirmiştir. Sovyetler Birliği ise,

---

²⁹ Ali Khan, Uluslararası “Terörizm Hukuk Teorisi”, **Conn. L. Rev.**, sayı 19, s.949

ABD'nin Amerikan yanlısı rejimlere karşı “self determinasyon” veya insan hakları temelinde mücadele eden meşru hareketlerin gözden düşürebilmek için bu hareketleri “terörizm” şeklinde nitelendirdiğini ileri sürmüştür. ABD ve SSCB'nin birbirlerine yakın devletlere yönelik şiddet eylemlerini meşru eylemler şeklinde nitelendirmeleri uluslararası terörizmin tanımının nasıl politize edildiği gösteren açıklayıcı bir örnektir³⁰. Soğuk savaşın sona ermesiyle birlikte eski Doğu ve Batı Bloku ülkeleri arasında terörizmin tanımı konusunda karşılaşılan farklılıklar büyük ölçüde ortadan kalkmıştır.

Günümüzde benzer şekilde İsrail ve ABD gibi devletler işgal altındaki toprakları kurtarmak amacıyla İsrail'e karşı mücadele veren Filistinli grupları “terörist gruplar” olarak nitelendirmektedir. Diğer taraftan başta Arap devletleri olmak üzere pek çok devlet, söz konusu grupları “direnişçi” veya “özgürlük savaşçısı” olarak kabul etmekte ve İsrail'i terörist yöntemlere başvurmakla suçlamaktadır. Gerek ideolojik farklılıklar, gerekse politik kaygılarla terörizme yönelik farklı yaklaşımlarda bulunulması bir taraftan meşru direniş hareketi olarak görülen mücadelenin, diğer taraftan terörist bir eylem olarak nitelendirilmesine neden olmaktadır. “Bazıları için terörist olan, diğerleri için özgürlük savaşçısıdır” ifadesiyle açık bir şekilde göz önüne serildiği gibi bir kişi gerçekleştirmiş olduğu eylemden dolayı bir ülkede “özgürlük savaşçısı”, başka bir ülkede de “suçlu” kabul edilebilmektedir. Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde görüleceği üzere, tarihte ilk terörist hareket olarak gösterilen ZealotSiccarilerin, özgürlük savaşçısı mı yoksa terörist mi olduklarına bugün bile karar verilememektedir. Uluslararası toplum, aradan iki bin yıl geçmesine rağmen hâlâ terörün çifte anlamlılığında kaynaklanan “bazıları için terörizm olan, diğerleri için kahramanlıktır” veya “bazıları için terörist olan, diğerleri için özgürlük savaşçısıdır” ikilemini yaşamaya devam etmektedir. Esasında bu ifade

---

³⁰ Cemal Güzel, *Silinen Yüzler Karşısında Terör*, Ayraç Yayınevi, Ankara 2002,s.15

gerçekte de doğru olabilir. Ancak bunun anlamı özgürlük için savaşılan birinin terörist olamayacağı değildir³¹.

Burada, terörün sebeplerinden ziyade, ister kişiler isterse devletler tarafından gerçekleştirilsin bizzat terör eyleminin esas alınması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bir eylemin terör eylemi olup olmadığını belirlerken, söz konusu eylemin amacına, kişilere, topluluklara göre değişebilen dinî, etnik, ideolojik ölçütlerle bakıldığı sürece söz konusu ikilemin ortaya çıkması kaçınılmazdır. Bu nedenle, terörizm hizmet ettiği amaçlarla değil eylemlerle tanımlanmalıdır. Terörist eylemin hangi amaca yönelik olduğu veya teröristleri harekete geçiren saik, söz konusu eylemin suç olma vasfını değiştirmez. Bazı devletler terörizmin nedenleri ve teröristleri harekete geçiren politik itici gücün tanımlama sorunu ile bağlantılı olduğu düşünerek hareket etmiştir. Bu yaklaşıma göre; bombalı mektup göndermek, uçak kaçırmak, diplomatlara saldırmak veya onları kaçırmak vb. eylemlerin bahsedilen nedenlerden birine dayanılarak gerçekleştirilmiş olması halinde terörizm olarak kabul edilmeyecektir. Terör eylemi hangi sebebe dayanırsa dayansın korkutma, sindirme, öldürme ve işkenceyle neticelenmektedir. Çocukları öldürmek, uçakları kaçırmak, özgürlük vb. amaçlara hizmet etse de sonuçta terörist bir eylemdir. Bu konu ile ilgili olarak BM Genel Kurulu da aldığı bir kararda terörizmin bütün uygulamalarını, yöntemlerini ve eylemlerini nerede, ne zaman ve kim tarafından gerçekleştirilirse gerçekleştirilsin cezai nitelikte bir suç olarak nitelendirmiş ve kınamıştır.

Sonuç olarak siyasî saikle gerçekleştirilmiş bir eylemin terörist eylem olup olmadığını belirlenmesinde saikin içeriği rol oynamamalıdır. Zira terörizm hizmet ettiği amaçlarla değil, eylemlerle tanımlanır. BM Genel Kurulu tarafından 1995'te alınan 49/60 sayılı kararda dayandığı politik, sosyal, ekonomik ve ideolojik hiçbir sebep dikkate alınmaksızın kabul edilemez olduğu

---

³¹Schachter, a.g.e.,s.310

vurgulanmış, BM ilkelerini ve amaçlarını ihlâl ettiği, devletler arasındaki dostluk ilişkilerini tehlikeye düşürdüğü, uluslararası işbirliğine engel olduğu, insan haklarını, temel özgürlükleri ve demokratik toplum düzenini tahrip etmeyi amaçladığı belirtilerek terörizm açık bir şekilde kınanmıştır. Bu durum karşısında terörizmi doğuran sebepler, mevcut durumu anlamaya ve bu kapsamda terörün sona erdirilmesi için gerekli adımların atılmasına yardımcı olabilir. Böyle bir değerlendirmenin doğal sonucu olarak hangi siyasî görüş doğrultusunda olursa olsun, etki yaratmak için terörist stratejilere başvuran herkesin terörist olduğunu kabul etmek gerekir³².

Terörizm konusu ele alınırken, doğal olarak terörizmle ilgili birçok uluslararası hukuk konusu da gündeme gelmektedir. Bu bağlamda, özellikle işgal ve sömürgeciliğe karşı verilen mücadeleler kapsamında terörizmin bir metot olarak kullanılması veya kullanıldığı iddiasının terörizmin tanımlanması hususunda sorunlara neden olduğu görülmektedir. Ayrıca, terörizme karışan kişilerin suçluların geri verilmesi ile ilgili düzenlemelerden istisna tutulmasını öngören siyasî suç istisnasına dâhil edilmesi ve diğer şiddet eylemleri ile terörizmin ortak bazı noktalar taşıması da ele alınması gerekli konular olarak karşımıza çıkmaktadır³³.

Terörist eylemlerin yıkıcı sonuçları ve ulusal güvenliğe, bölgesel istikrara yönelttiği tehdit nedeniyle, hukukî bir sorundan ziyade savaş eylemi niteliğinde olduğu ve benzer şekilde terörizme karşı devam eden mücadelenin hukukî bir uygulama değil, devam eden bir savaş olarak görülmesi gerektiği ileri sürülmektedir³⁴. Özellikle 11 Eylül saldırıları sonrasında bu görüş daha da yaygınlık kazanmıştır. Terörist saldırıların neden olduğu can ve mal kaybının büyüklüğü bu yaklaşımda önemli bir rol oynamaktadır. Diğer taraftan, terörist

---

³² Sertaç Başeren, “Terörizm, Kavramsal Bir Değerlendirme ve Hukuki Mücadele Yaklaşımları”, **Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Sayı:1, 1998,s.158

³³A. Hamdi Topal,“Uluslararası Hukukta Devlet Destekli Terörizme Karşı Kuvvet Kullanma”,**Yayınlanmamış Doktora Tezi**, Ankara, 2004 s.22

³⁴BradleyLarschan, “Ülkelerarası Terörün Kontrolü Yasal Yönleri”, **Ohio N. U. L. Rev.**, cilt 13, sayı 1, s.146

gruplar da propaganda anlamında yürüttükleri mücadelenin daha etkili olabilmesi amacıyla savaş söylemini kullanmayı tercih etmektedirler.

Geleneksel anlamda savaş, düzenli ordular arasında veya devletle gerilla gibi tanımlanabilir bir kuvvet arasında yapılan silahlı mücadeleyi ifade etmektedir. Modern terörizm ise geleneksel savaştan farklı özelliklere sahiptir. Öncelikle terörizmde ideolojik, politik ve etnik kimlikler üzerinde şekillenmiş devlet dışı aktörler söz konusudur ve teröristler askerler gibi devlet tarafından görevlendirilmiş kişiler değildir. Savaş durumunda düşmanın direnme yeteneği tahrip edilmeye veya düşmana direnmeye devam etmesinin getireceği maliyetin talep edilen şartları yerine getirmekten daha kötü olduğu kanıtlanmaya çalışılır. Teröristler ise, düşmanın direnme gücünü ortadan kaldırmayı değil, cesaret kırıcı bir korku yaratmak suretiyle insanların hükümete destek olma duygusunu tahrip ederek hükümetin arkasında olmalarını engellemeyi amaçlarlar. Diğer taraftan, savaşta savaşı taraflar savaş hukuku kurallarına bağlı olarak belli bir coğrafi alan içinde askerî hedeflere veya bağlantılı hedeflere yönelik eylemlerde bulunurken terörizmin seçeceği hedefler temelde sivillere yönelik olup belli bir coğrafi alanla ve kurallarla sınırlanmamıştır. Savaşta sivilleri öldürmek savaşın arızî bir neticesi iken, teröristler için sivilleri öldürmek bir gerekliliktir ve bu nedenle terörizm öncelikle sivilleri hedef almaktadır. Bu bağlamda, teröristler savaş hukuku kurallarına uymazlar ve sivil/asker ayrımı yapmazlar. Savaşta sivillerin savaş dışında tutulması, orantılılık, gereklilik gibi kurallar söz konusu iken, terörizmde bu tür kurallar söz konusu değildir. Terör ile savaş arasındaki en temel fark ise iki taraf arasındaki güç dengesizliğidir ³⁵.

Bütün bu gerçekleri göz önüne alındığında, devlet ile bireyler veya terörist gruplar arasında savaş olamayacağı sonucuna ulaşılır. Zaten terörizm hem ulusal

---

³⁵ Enver Bozkurt, **Birleşmiş Milletler Sisteminde Kuvvet Kullanma**, Nobel Yayınları, Ankara 2003, s.199

hem de uluslararası pek çok düzenlemede hukukî bir sorun şeklinde ele alınmış ve bu yönde düzenlenmiştir.

Terörizm denildiğinde özellikle siyasi amaçlar için terör eylemlilikleri aracılığıyla korku ortamı yaratılarak geniş kitleleri etki altına almak akla gelmektedir. Öncelikle etnisite olmak üzere, ırk çatışmaları, din çatışmaları ve sosyoekonomik koşul ve durumlar etkisinde, bireyin tepkiselleşmesi ve amaçlanan hedefe ulaşmak için örgütlenmeler oluşur. Terörizm bazen amaçlanan siyasal oluşumdan bazen de şiddet eylemlerinin yöntem olarak benimsenmiş olmasından yola çıkılarak tanımlanır³⁶.

Mehmet Ali Bal ise terörü, politika ve ideolojiden ayrı tutarak bir strateji olarak tanımlamaktadır. Buna göre modern savaşın yirminci yüzyılın ikinci yarısından sonra ön plana çıkan aşaması olarak, amaca ulaşmak için kullanılan bir araçtır. Yazar, Savaş Stratejilerinde Terör adlı eserinde, terör ilan edilmemiş ancak yürürlüğe konmuş bir savaştır, ifadesini de kullanır³⁷. Aynı eserde yazarın bir başka tanımı ise böyledir, “terör, birey ve toplumlarda korku yaratmak, onların hareketlerini engellemek ya da kısıtlamak için, kendi iradesini kabul ettirmek üzere uygulanan her türlü engelleyici veya kışkırtıcı, koruyucu veya baskıcı, özgürleştirici veya kısıtlayıcı yöntem, tarz, metod ve stratejilerdir.”³⁸.

Terörizm olgusunun eylemselliği olan terör, kimin terörüdür ve kim ve neye karşı verilen tepkiselliktir. Güzellik gibi terörizm de bakana göre değişir diyen HessHenner’a göre terörizm geçmişte olduğu gibi günümüzde de yeni politik yaklaşımlar doğrultusunda sürmekte ve özneliğini korumaya devam etmektedir. Aslında kavram, özünde korku yaratmak amacını barındırmakta ve bu yolla hak edildiği savunulan kazanımları sağlamak hedeflenmektedir. Bu bağlamda, duruma nereden hangi perspektiften bakarsanız bakın terörizm

---

³⁶ Devrim Aydın, “Terör Eylemlerinin Siyasal Suç açısından değerlendirilmesi”, **Uluslar arası Hukuk ve Politika**, Cilt 2, sayı 7 2006,s.20

³⁷ M. Ali Bal, “Savaş Stratejilerinde Terör”,**Y.Y.Y**,İstanbul 2005,s.40

³⁸ M. Ali Bal, 2005, a.g.e s.41

olgusunun tanımı değişmemekte ancak göreceli olarak taraf değiştiren terör olgusu olmaktadır. Buradaki kavram sorunsalı, duruma hangi taraftan baktığınızla ilintili olarak değişecektir. Barışın ve bölgesel güvenliğin korunması olarak adlandırılan bir dizi eylemliliklerin anlamı kimine göre sistematik olarak gerçekleştirilen sömürü ve yönetim terörü olarak algılanabilmektedir. Aynı şekilde, terörist olarak tanımlanan bir oluşum, diğer bir perspektiften bakıldığında özgürlük savaşçısı olarak görülebilir. Öyleyse terörist kavramını da bu noktada ele aldığımızda, aynı sarmalın içine girmek durumunda kalıyoruz. Terör kelimesi anlam olarak şiddet içerdiğinden her karşı duruş ve değişim eylemselliğini terör olgusu olarak görmemiz mümkün değil kanımca. Açıkça görölüyor ki, M. Ali Bal'ın yukarıda belirtmiş olduğum tanımına atıfta bulunmak gerekiyor diye düşünüyorum, terör, sadece bir kelime değil, bir silah. Terörist kelimesinin kullanımına dikkat çeken TomisKapitan şöyle diyor: ³⁹ “Terörist kelimesi, atfedildiği kişileri ya da grupları gayri insanileştirir, iletişim kurulması imkânsız insanlar olarak gösterir. Onları bu eyleme sürüklemiş olabilecek politikaların göz ardı edilmesine neden olur. Bu kişi ya da gruplara karşı şiddet kullanılmasının önünü açar ve insanların korkularını istismar ettiği için, devlete tam bir hareket serbestisiyle davranma ve yöntemlerine yönelik itirazları geçiştirme olanağı sağlar.”

Arend ve Beck'e göre, “Terörizm, politik amaçlara ulaşabilmek amacıyla toplum üzerinde korku yaratmaya yönelik şiddet kullanmak veya kullanma tehdidinde bulunmaktır.”

Erickson ise, “Terörizm siyasî, sosyal ve ideolojik amaçlarla hükümet, toplum veya bireyleri zorlamak, sindirmek kastıyla bireylere karşı korku yaratmaya yönelik hukukî olmayan kuvvet kullanımında veya kuvvet kullanma tehdidinde bulunmaktır.” şeklinde tanımlamıştır

---

³⁹<http://www.birikimdergisi.com/birikim/makale> (Erişim:16.12.2014)

AlexSchmid'in terörizm tanımı şu şekildedir; “Terörizm birey, grup veya devlet aktörleri tarafından kişisel, kriminal veya politik sebeplerle korku ve endişe kaynağı olan tekrarlanmış şiddet eylemleridir. Suikastlar hariç olmak üzere, bu eylemlerin doğrudan hedefleri, asıl mağdurlar değildir. Şiddetin insan mağdurları, ilk aşamada mesaj jeneratörü olarak, genelde hedef kitle içerisinde fırsatın elverişliliğine bağlı olarak rastgele veya önceden belirlenmiş temsili veya sembolik hedefler olarak seçilirler. Teröristle, doğrudan mağdur ve hedef kitle arasında tehdit ve şiddet üzerine kurulu bir iletişim süreci oluşturmak isterler. Teröristlerle mağdurlar ve esas hedef kitle arasındaki tehdit ve şiddet üzerine kurulu iletişim süreci, söz konusu esas kitleyi, yani toplumun genelini etkilemeyi amaçlamaktadır. Yıldırma, zorlama veya propaganda amaçlarından hangisine ulaşılmak isteniyorsa, buna uygun olarak hedef kitle terörün, taleplerin veya ilginin odağı haline getirilir ⁴⁰.

Bassiouni de terörizmi şu şekilde tanımlamıştır; “Terörizm, belirli bir toplum içerisinde, iktidar olmaya yönelik bir sonuç elde etmek veya faillerin kendileri veya bir devlet adına hareket edip etmediklerine bakılmaksızın, belirli bir davanın veya problemin propagandasını yapmak için korku yaratmak üzere tasarlanmış, uluslararası düzeyde yasaklanmış şiddetin, ideolojik olarak motive olmuş stratejisidir ⁴¹.

Schacter terörizm için, “Saldırganların şiddet kullanarak veya kullanma tehdidinde bulunarak hedef toplum üzerinde korku ve endişe ortamı yaratmak suretiyle politik amaçlarına ulaşabilmeyi hedeflemesidir.” Demektedir ⁴².

---

⁴⁰ Topal, a.g.e, s.61

⁴¹ M. CherifBassiouni, **Uluslararası Ceza Hukuku** , Second Ed.,Vol. I Crimes, TransnationalPublishers, Newyork, 1999, s.177

⁴² Oscar Schachter, “TheLawfulUse of Force by a StateAgainstTerrorist in Another Country, , in Terrorism&PoliticalViolenceLimits&Possibilities of Legal Control”, Ed. by. Henry H. Han, **OceanaPub.**, New York, 1993, s.243

Thornton, “Terörizm, şiddet kullanma ya da şiddet tehdidi içeren normal dışı yollarla siyasal davranışları etkilemek üzere dizayn edilmiş sembolik bir fiildir.” şeklinde bir tanım yapmıştır.

Yonah Alexander ise, “Terörizm bireyler, ulusaltı gruplar veya devletler tarafından politik, sosyal ve ekonomik hedeflere ulaşmak amacıyla hedef toplumda saldırılan veya tehdit edilen kurbanlardan daha geniş bir etki alanı içinde bunaltıcı, karşı konulamaz bir korku yaratmak niyetiyle gerçekleştirilen şiddet eylemidir.” tanımını yapmıştır⁴³.

Uluslararası toplumun genel kabul görmüş bir terörizm tanımına ulaşamamasına mukabil bireysel anlamda devletlerin terörizme dair değişik tanımlar yaptıkları görülmektedir. Örneğin ABD devlet kurumları tarafından değişik tanımlar yapılmıştır: Savunma Bakanlığı terörizmi, “... devrimci örgütler tarafından politik ve ideolojik amaçlarla hükümetleri veya toplulukları sindirmek veya baskı altında tutmak niyetiyle bireylere veya bireylerin mallarına karşı hukuk dışı kuvvet kullanımı veya kullanma tehdidi veya şiddet uygulamasında bulunmak” şeklinde tanımlarken, Dışişleri Bakanlığı “... ulusaltı gruplar veya gizli ajanlar tarafından sivillere karşı gerçekleştirilen önceden tasarlanmış, politik amaçlı şiddet” tanımını yapmıştır. Adalet Bakanlığı ise, “... sivil toplumu korkutmak veya zorlamak, korku veya sindirmeyle ya da adam kaçırmaya veya suikast yoluyla hükümetin davranışlarını etkilemek niyetiyle şiddet eyleminde bulunulması” olarak tanımlamıştır. Diğer taraftan F.B.I. (Federal Bureau of Investigation), “... politik ve toplumsal amaçlarla bireylere veya mallarına karşı hükümetleri, sivil toplumu sindirmek veya zorlamak amacıyla hukuk dışı kuvvet kullanımında ve şiddet uygulamasında bulunulmasıdır” tanımını yapmıştır.⁴⁴ Tanımlarda da görüldüğü gibi, bütün terörist eylemler saldırganların politik amaçlarını gerçekleştirebilmek amacıyla

---

⁴³ Topal, a.g.e,s.65

⁴⁴ L. Rene Beres, “Terörün Anlamı Yargısal ve Tanımsal Açıklamalar”, **Vand. J. Transnat'l L.**, sayı. 28, 1995,s.239

hedef toplumda korku ve endişe ortamı yaratmaya yönelik şiddet uygulamaları ve şiddet tehdidinde bulunmalarını içermektedir.

Terörizmde söz konusu olan şiddet genellikle sivillere yönelik olup politik bir amaç taşımaktadır. Eylemler, herkes tarafından bilinmesini sağlayacak şekilde gerçekleştirilir. Çünkü terörist gruplar eylemleri ile fiziki bir tahribat gerçekleştirmenin ötesinde psikolojik etkiler oluşturmayı amaçlamaktadır. Bu açıdan bakıldığında terörizmi sıradan suçlardan ayıran başlıca iki nitelik bulunmaktadır: Saldırganın ideolojik kaygısı ve politik amacı. Bu nedenle politik amaç kastı olmaksızın gerçekleştirilen şiddet eylemleri dehşet saçmasına rağmen terörizm olarak düşünülmemelidir. Çünkü saldırganın amacı kişisel bir kazanç olmayıp ideolojik nitelik taşımaktadır. Pek çok tanım teröristin politik veya ideolojik kaygılarla hareket ettiği noktasında birleşmektedir⁴⁵.

Yine bu tanımlar terörist faaliyetlerin, hükümetin davranışlarını etkilemek veya BM gibi uluslararası örgütleri yönlendirmek amacıyla gerçekleştirildiği noktasında da ortaktır. Terörizmi diğer suçlardan ayıran bu unsurları kısaca sıralamak gerekirse:

-Motivasyon; saldırganın amacı şahsi bir amaçtan çok ideolojik niteliklidir.

-İdeolojik amaca sahip saldırganın eylem sonucunda insan yaşamına veya mülkiyet hakkına verilen zarardan şahsi bir çıkarı yoktur, oysa sıradan suçlular şahsi çıkar amacıyla eylemde bulunur ve hedef olarak seçtiği kişi veya obje onun amacıyla doğrudan ilişkilidir.

-Gerçekleştirilmiş veya gerçekleştirilmesi tehdidinde bulunmuş bir şiddet eylemi söz konusudur. Bu anlamda eylemler süreklilik arz eder.

-İdeolojik olarak motive olmuş bir saldırgan, gerçekleştirdiği eylemin herkes tarafından bilinmesini ister. Çünkü mesaj vermek istediği hedef bir kitle

---

⁴⁵Bassiouni, a.g.e.,s.182

vardır. Oysa sıradan bir suçlu bu tür bir aleniyetten kaçınır. Bu anlamda fiil semboliktir. Fiilin sembolik olması aynı zamanda terörizmi gerilla ve benzeri şiddet eylemlerinden ayırıcı bir husustur.

-Terörist eylemin yöneltildiği hedef genellikle suçsuz, olayla ilişkisi olmayan kişilerden veya gruplardan oluşmaktadır.

-Politik bir gayeye yönelik olarak hedef seçilen toplumun davranışlarını etkilemek veya şekillendirmek amacıyla korku ve endişe ortamı yaratarak toplumu sindirmeyi amaçlamaktadır ⁴⁶.

Günümüzde terörizmi tanımlamaya yönelik yaklaşımlar eylemin dayandığı politik, dinî ve sosyal nedenlere değil eylemin bizzat kendisine odaklanmalı ve dar jeopolitik tanımlardan vazgeçilmelidir. Soğuk savaşın getirdiği kutuplaşmaların ortadan kalktığı ve 11 Eylül saldırılarının neden olduğu daha önceden görülmeyen uluslararası işbirliği arzusu göz önüne alınarak hukukî kriterlerin temel alındığı bir tanım yapılmalıdır. Yapılacak tanım, terörist eylemlerin daha önceden öngörülemeyen çeşitlerini de kapsayacak şekilde bu fiillerin genel ve ortak unsurlarını açığa çıkarmalıdır ⁴⁷. Bu tür bir yaklaşım kapsamında, hedef toplum üzerinde korku ortamı yaratmak amacıyla sivil ve askerî hedeflere yönelik eylemleri terörist eylem olarak nitelendirmek, hem kolay olacak hem de uluslararası toplumda kabul görme şansını yükseltecektir. Diğer bir ifadeyle, hedef toplum üzerinde korku ortamı yaratmak amacıyla, örneğin, cinayet, adam kaçıırma, umumi yerlerin bombalanması, bombalı mektup gönderilmesi, uçakların kaçıırılması, rehin alma gibi aynı zamanda klâsik suç formatında tasnif edilebilecek eylemler ne amaçla gerçekleştirildiğine bakılmaksızın kolayca terörist eylem olarak nitelendirilebilecektir.

---

⁴⁶ Zafer ve diğerleri, "Killing a Fly With a Cannon: The American ResponsetotheEmbassyAttacks", Y.Y.Y,2000,s.96

⁴⁷ Topal, a.g.e, s.75

1.6 Devlet Terörü

Devlet terörü, devlet destekli terörizmden farklı olarak devletin kendi vatandaşlarına uyguladığı⁴⁸ sistematik yıldırma, tutuklama, öldürme ve diğer baskı araçlarıyla terör uygulaması ve insan hakları ve uluslararası insancıl kuralların, yoğun, yaygın ve sistematik bir şiddet kullanımı ile ihlâl edilmesidir. Söz konusu suçlar, devlet politikasının bir parçası olarak işlenir ve bu nedenle terörizm olarak nitelendirilmez. Devlet terörü daha ziyâde siyasî muhaliflere veya etnik bir gruba yöneliktir. Burada amaç söz konusu kişi veya grupları hüküm altına almak veya iç muhalefete rağmen rejimi devam ettirmektir. Bu amaçla gerektiğinde sosyal veya politik grubun toptan yok edilmesi de söz konusu olabilir.⁴⁹

Terörizm, herhangi bir devlet tarafından desteklendiğinde uluslar arası terörden bahsedebiliriz⁵⁰. Burada söz konusu olan terörizmin ulus-devlet tarafından dış politika aracı olarak kullanılmasıdır. Bir devletin kendi çıkarları gereği ve/veya kendi çıkarlarına olası bir tehdit olarak düşündüğü başka bir devlete yönelik olarak terör eylemlerine ve terörist gruplara destek vermesi devlet destekli terör olarak tanımlanmaktadır. Devletin eğitim, finansal kaynak, lojistik destek, propaganda aracı sağlama gibi konularda her türlü desteği vermesi söz konusudur. Uluslararası ilişkilerde diplomatların başaramadığı görevleri askerler devralır, askerlerin başaramadığı görevleri ise teröristler devralır⁵¹. Bu bağlamda, Soğuk Savaş süresinde iki süper güç arasındaki yoğun rekabet, sıcak bir savaşın maliyetini kaldıramayacağından, iki güç arasındaki çatışmaların küçük çaplı bölgesel savaşlar ya da yakın silahlı grupların desteklenmesi olarak görülmüştür. Birbirleri ile çatışmayı göze alamayan iki devlet ve karşı tarafın gücünü azaltmak isteyen kimi ülkeler terör örgütlerini ve

---

⁴⁸ Sertaç Başeren, “Uluslararası Hukuk Açısından Terörizm, Dünyada ve Türkiye’de Terör”, **Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası**, 1. Baskı, Ankara, 2002,s.187

⁴⁹ M. CherifBassiouni, “Terörizm ve İş: Yeni Binyıl içine 'Terör' Değerlendirilmesi”, **DePaulBus. L. J.**, sayı 12, 2000,s.4

⁵⁰Sadi Çaycı, “Düşük yoğunluklu Çatışma”, **Gazi Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi**, Ankara,1989.s.9

⁵¹ Barış Gürsoy, “Soğuk savaştan günümüze Asimetrik tehdit”,**Y.Y.Y.**, İstanbul, 2005,s.100

illegal olarak örgütlenen ve eylemliliklerini sürdüren ayrılıkçı/bağımsızlık hareketlerini desteklemişlerdir. Bu noktada NATO ve ABD'nin faşist iktidarları desteklemesi, SSCB'nin ise Latin Amerika ve Uzak Doğu'da görülen ayrılıkçı gerilla hareketlerini desteklemesi dikkat çekicidir.

Uluslararası terörizmin aksine devletler işledikleri bu tür eylemlerin bilinmemesini tercih ederler. Kitlemel tutuklamalar, belirsiz bir süre gözaltında tutma, sınır dışı etme, işkence, tecavüz, toplama kampları ve toplu idamlar devlet terörizminin uygulama şekillerine örnek verilebilir⁵².

Birinci Dünya Savaşı sonrasında totaliter sistemlerin yarattığı devlet terörü Sovyetler Birliği, Almanya ve İtalya'da zirveye ulaşmıştır. Sovyetler Birliği'nde özellikle Lenin ve Stalin, İtalya'da Mussolini ve Almanya'da Hitler kendi vatandaşlarına karşı kapsamlı bir devlet terörü uygulamışlardır. Her üç ülkede de pek çok kişi etnik kimliklerinden veya politik görüşlerinden dolayı sistematik bir şekilde katliama maruz kalmış, sürgüne veya çalışma kamplarına gönderilmiştir⁵³.

En şiddetli devlet terörü ideolojik bir grubun totaliter devleti kontrol etmesi ve politik düşmanlarını yok etmeyi amaçladığı zaman ortaya çıkmaktadır. Örneğin, 1960'lı yıllarda Mao Zedong önderliğinde Çin'de gerçekleştirilen Kültür Devrimi ve 1970'li yıllarda Kamboçyalı diktatör Pol Pot rejimi her ne pahasına olursa olsun toplumu yeniden şekillendirmeye yönelik radikal teşebbüslerdir. Milyonlarca kişi öldürülmüş veya mal ve mülklerine el konulmuştur. Devlet terörizmi rejimle isyancılar arasında devam eden bir mücadelenin parçası ise çözümü daha zor olabilmektedir⁵⁴.

Özellikle baskıcı rejimler tarafından gerçekleştirilen devlet terörünün 20. yüzyıl boyunca 70 milyon kişinin ölümüne yol açtığı tahmin edilmektedir. Aynı

---

⁵² A. Hamdi Topal, **Uluslararası Terörizm ve Terörist Eylemlere Karşı Kuvvet Kullanımı**, İstanbul: Beta Basım Yayın, 2005 s.51

⁵³ Topal; a.g.e s.52

⁵⁴ Başeren, **Uluslararası Hukuk Açısından Terörizm, Dünyada ve Türkiye'de Terör**, ,s.186

dönemde ideolojik amaçlarla harekete geçen küçük gruplar tarafından gerçekleştirilen terörist eylemlerde ise 100.000 kişilik bir can kaybının olduğu belirtilmektedir⁵⁵. Devlet terörünün ne derece acımasız olduğunu açık bir şekilde gösteren bu rakamlar devletler ve bireyler arasındaki kuvvet dengesinden kaynaklanmaktadır. Devlet terörünün ne derece acımasız olduğunu açık bir şekilde gösteren bu rakamlar devletler ve bireyler arasındaki kuvvet dengesinden kaynaklanmaktadır.

Bir devlet, geleneksel savaş yöntemleriyle elde edemeyeceği stratejik avantajları sağlamak maksadıyla uluslararası terörizmi bir mücadele aracı olarak doğrudan kullanabilir. Bunu, resmi kurumları ve personeli ile yaparsa, girişimine devlet terörizmi adı verilir. Bu tür terörizm, savaşın başka yöntemlerle sürdürülmesi olarak tanımlanabilir. Başka bir anlatımla, uluslararası terörizm, bir devletin, saldırganlığından ötürü sorumluluk, risk ve yükümlülük almadan, siyasal ve askeri gücünü başka bir ülkenin toprağına veya egemenlik alanına yansıtmasıdır. Son dönemde batılı otoriteler, dört devleti uluslararası terörizmin faili olarak ilan etmişlerdir. Irak, Suriye, Libya ve Güney Yemen. Bunlardan ikisinin komşumuz olması düşündürücüdür.

Bir devlet, doğrudan veya resmen teröristik girişimlerde bulunmaktan kaçınabilir. Ama resmi amaçlarını sağlamak için terörist örgütlere para, eğitim, silah, patlayıcı, kritik malzeme, istihbar bilgisi, saklanma yeri, iletişim olanağı, seyahat belgeleri (pasaport) veya diğer lojistik destekler verebilir. Devlet, desteklediği terörist örgütlere hedef gösterir ama onları yönetmez ve denetlemez. Son demokratik devrimden önce Bulgaristan, Doğu Almanya, Çekoslovakya, halen Küba bu tipte devletlerdir. Eğer devletler, topraklarında terörist örgütler olduğunu bilirler, onları desteklememelerine karşın bu örgütleri dağıtmak için harekete geçmezlerse, hoşgöründen söz edilebilir. Ev sahibi devletin hoşgörüsünden yararlanan terörist örgütlerin, kendilerine yetecek

---

⁵⁵Bassiouni, a.g.e, s.4

kaynakları olabileceği gibi, yabancı bir devletin desteğinden de yararlanabilirler. Ev sahibi devlet ile aralarında oluşan yazılı olmayan bir anlaşma gereği, eylemlerini yuvalandıkları ülkede değil, başka ülkelerde gerçekleştirirler. Batılı ülkelerin çoğu bu tür bir hoşgörü nedeniyle kınanmışlardır. PKK yüzünden Fransa, Almanya, Danimarka ve İsveç; Bask Ulusal Özgürlük hareketi yüzünden Fransa zaman zaman başka ülkelere kınanmışlardır⁵⁶.

1.7 Narko Terör

Terörizm sadece ideolojik amaçların teorik zemine oturtulmasıyla, hedeflenen amaca ulaşmak için eylemsellik hali olarak görülmemelidir. Terörizm, bugün gelinen noktada, büyük çaplı ticari bir yapılanma halini alabilmektedirler. Uyuşturucu geçişlerini sağlanması, silah ve diğer madde kaçakçılığı gibi konularda bazen devletler terörist örgütlenmeler ve/veya kişileri kullanabilmektedirler. Bu sayede uluslararası terörizm faaliyetlerine ihtiyaç duyan ulus-devletler, söz konusu gruplara finans kaynağı yaratmış olmakta hem de rakip veya düşman olarak gördüğü diğer ulus-devleti yıpratma, zayıflatma, etkisizleştirmek adına terör gruplarını taşeron mantığında kullanmaktadır⁵⁷. Narko terörizm, bütün insanlığa yönelik bir tehdit unsurudur. Finansal kaynak oluşturma ve kara para aklamanın yanı sıra, tehdit unsuru olarak görülen ülkeleri zayıflatma aracı olarak da kullanılmaktadır.

---

⁵⁶ Ergil, a.g.e, s.141

⁵⁷ Sertaç Songun, “Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı ve Alternatif Çözüm Önerileri”, **Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Muğla 2002,s.105

İKİNCİ BÖLÜM

ULUSLARARASI TERÖRİZMİN ULUSLARARASI SİSTEM ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

2.1 Uluslararası Terörizmde Kuvvet Kullanımı

Teröristleri veya teröristlerle ilişki içindeki devletleri hedef alan söz konusu eylemlerin genellikle devletin tehlike altındaki vatandaşlarının kurtarılması, terör üslerine veya terörizme destek veren devletin askerî tesislerine saldırılması, teröristleri taşıdığı iddia edilen kara, deniz veya hava taşıtlarının durdurularak veya başka bir surette bu kişilerin ele geçirilmesi, teröristlere karşı açık veya gizli bir şekilde suikast düzenlenmesi şeklinde gerçekleştirildiği görülmektedir. Terörizme karşı yürütülecek askerî mücadele savunma, saldırı ve cezalandırma amaçlı olabilir. Kısa dönemde terörist eylemlerin henüz plânlanma ve eğitim safhasında engellenmesi ve faillerinin cezalandırılmasını amaçlanmaktadır. Uzun dönemde ise amaç, teröristleri tekrar bu tür eylemlere baş vurmaktan caydırmayı sağlayabilmektir⁵⁸.

2.1.1 BM Andlaşması Çerçevesinde Kuvvet Kullanma Yasağı

Uluslararası hukukta kuvvet kullanılmasına ilişkin temel düzenlemeyi, BM Andlaşması'nın ilk maddesinde sayılan amaçlara ulaşmak üzere uyulacak ilkeleri açıklayan 2/4. madde oluşturmaktadır;

Uluslararası ilişkilerde kuvvet kullanılmasını ve kuvvet kullanma tehdidinde bulunulmasını açıkça yasaklayan söz konusu hüküm şu şekildedir:

---

⁵⁸ http://www.tasam.org/tr-TR/Icerik/1113/cok_kutuplu_yeni_dunya_duzeninde_%E2%80%98guvenlik_algisi,
(Erişim: 20.10.2014)

“Teşkilatın üyeleri, milletlerarası münasebetlerinde gerek bir başka devletin toprak bütünlüğüne veya siyasî bağımsızlığına karşı, gerekse Birleşmiş Milletlerin amaçları ile telif edilemeyecek herhangi bir surette, tehdide veya kuvvet kullanılmasına başvurmaktan kaçınırlar.”

BM Antlaşması'nın çeşitli hükümlerinde devletlerin aralarında çıkan uluslararası uyuşmazlıkları barışçı yollarla çözüme yükümlülüğü altında oldukları ifade edilmiştir. Örneğin antlaşmanın giriş bölümünde “BM üyelerinin uluslararası barış ve güvenliğin muhafazası için kuvvetlerini birleştirip”, “müşterek çıkarların icapları dışında silah kullanılmamasını sağlayan prensipleri kabule ve usulleri tesise” kararlı oldukları belirtilmiştir⁵⁹.

BM Antlaşması 2/3 hükmünde üye devletlerin uluslararası uyuşmazlıkları barışçı yollarla çözecekleri öngörülmüştür. Başeren'in ifade ettiği gibi hiyerarşik bir yapı içinde olan birçok BM amacı içinde uluslararası barış ve güvenliğin korunması ilk sırada yer almaktadır. Bu nedenle de BM'nin barışı koruma amacının normatif ifadesi olan BM Antlaşması'nın md 2/4 hükmü, geniş kapsamlı bir yasak olarak değerlendirilmelidir⁶⁰.

2.1.2 Meşru Müdafaa Kapsamında Terörist Saldırıya Karşı Kuvvet Kullanımı

Terörist saldırıya karşı kuvvet kullanmaya BM sistemi içinde olanak tanıdığı düşünülen diğer madde ise meşru müdafaayı düzenleyen 51. maddedir. Maddeye göre:

“Bu Antlaşma'nın hiçbir hükmü, BM üyelerinden birisinin silahlı saldırıya hedef olması halinde, Güvenlik Konseyi uluslararası barış ve güvenliğin korunması için gerekli önlemleri alıncaya kadar doğal olan bireysel ya da

⁵⁹ Bozkurt, a.g.e ,s.17

⁶⁰ Sertaç Başeren, “Terörizm ve Uluslararası İlişkiler”, **Stratejik Araştırmalar Dergisi**, Şubat 2003,s.50

birlikte meşru müdafaa hakkına hanel getirmez. Meşru müdafaa hakkının kullanılması sırasında üyeler tarafından alınan tüm önlemler derhal Güvenlik Konseyi'ne bildirilecek ve hiçbir şekilde Güvenlik Konseyi'nin bu Antlaşma gereği sahip olduğu uluslararası barış ve güvenliğin korunması veya yeniden kurulması için gerekli göreceği şekilde eyleme geçme yetkisi ve sorumluluğunu etkilemeyecektir.”⁶¹. Terörist saldırıya karşı kuvvet kullanımında meşru müdafaaaya başvurulmasının sınırlılıkları maddeye göre silahlı saldırıya uğrama ve süre kısıtlamalarıdır. Bu iki kısıtlamaya, 51. maddede yer almasa da, yapılagelişten kaynaklanan sınırlamalar olarak orantılılık ve gereklilik koşulları da eklenebilmektedir.

Birinci kısıtlama, maddede yer alan silahlı saldırıya uğrama koşuludur. Schmitt'in ifade ettiği gibi, bütün kuvvet kullanma biçimleri silahlı saldırı düzeyine yükselmemektedir. Fiziksel kuvvet kullanımı içermeyen çeşitli eylemler; örneğin bilgisayar ağlarına saldırılar kuvvet kullanma biçimi olabilmekte, dolayısıyla Schmitt'e göre BM Antlaşması md 2/4'teki kuvvet kullanma yasağına aykırı olabilmektedirler. Ancak bu tür eylemler, kuşkusuz silahlı saldırı boyutunda değildir. Böyle bir ortamda, terörist örgüt tarafından gerçekleştirilen silahlı saldırının bir başka devlet ile bağlantısının bulunması ve bu bağlantı üzerine meşru müdafaa hakkının kullanılması gerekmektedir. Sorun, silahlı saldırı kavramının tek bir tanımının olmaması nedeniyle daha da karmaşık hale gelmektedir. Resmi olmaya en yakın 'silahlı saldırı tanımı' 1974 Saldırının Tanımı Kararı'nda mevcuttur. Karara göre “bir devletin silahlı kuvvetlerinin diğer devletin ülkesinde saldırı ya da işgal eylemleri..., bir devletin diğer devletin ülkesinde bombalama veya her çeşit silah kullanımını kapsayan eylemleri; bir devletin limanları ve kıyılarının başka bir devletin silahlı güçleri tarafından ablukaya alınması, bir devletin silahlı kuvvetlerinin bir başka devletin kara, deniz ve hava kuvvetlerine saldırısı” saldırı biçimleri arasında

---

⁶¹ Topal, Uluslararası Terörizm ve Terörist Eylemlere Karşı Kuvvet Kullanımı,,s.23

sayılmıştır. Burada sayılan saldırı biçimlerinin, silahlı saldırı boyutuna ulaşip meşru müdafaa hakkının kullanılmasına temel oluşturması müm-kündür⁶².

BM Antlaşması Md.2/4 ve Md.51'in dar ve geniş yorumlanmasına bağlı olarak birbirinden oldukça farklı sonuçlara varan çeşitlilikte anlayışlar mevcuttur. Klasik okulun önde gelen isimlerinden IanBrownlie'ye göre; kuvvet kullanma yasağı geniş kapsamlı bir yasaktır ve meşru müdafaa hakkı da devletin ülkesel varlığına ve fiziki kimliğine yönelik silahlı saldırının gerçekleşmesi durumunda ortaya çıkmaktadır. Klasik okulun diğer temsilcileri ise Md.2/4'ü dar kapsamlı bir yasak olarak kabul etmektedirler. Söz konusu temsilcilerden Julius Stone'a göre BM amaçlarıyla bağdaşmayacak şekilde kuvvet kullanılması yasaktır ve bu amaçlara uyulduğu takdirde kuvvet kullanılabilir. Stone, meşru müdafaa hakkı ile ilgili olarak, Md.51'deki tanımda bulunan "doğal hak" kavramından yola çıkarak kuvvet kullanma yasağını geniş kapsamlı bir kuvvet kullanma yasağı olarak görmemektedir. Md.2/4'ün dar kapsamlı bir yasak olduğunu düşünen klasik okulun bir diğer temsilcisi McCoubrey ise silahlı saldırı ve saldırı kavramlarının birbirinin yerine kullanılan özdeş kavramlar olduğunu ileri sürerek meşru müdafaa hakkının saldırı halinde ortaya çıktığını söylemektedir. Korfu davası örneğinden yola çıkarak; Md.2/4'ü dar kapsamlı yasak olarak algılayan klasik okul temsilcilerinden Bowett, meşru müdafaa hakkının silahlı saldırıya mukabele ile sınırlı olmadığını ve belli temel hakların savunulmasına- -ihkak-ı hak- izin verdiğini, Waldock ise silahlı saldırı ihtimalinin yüksek olduğu hallerde önleyici meşru müdafaa hakkının bulunduğunu ileri sürmüştür⁶³.

İkincisi, 51.maddede yazıldığı gibi, bu hak **BM Güvenlik Konseyi gerekli önlemleri alıncayakadar** geçerlidir. Bir başka ifadeyle, hak zaman açısından sınırlı tutulmuştur. BM'nin gerekli önlemleri almayı gerçekleştirdiğinde terörist

---

⁶² Funda Keskin, "Uluslararası Hukukta Kuvvet Kullanma: Savaş,Karışma ve BM", **Mülkiyeliler Birliği Yayınları**, Ankara, 1998, s.48

⁶³ Sertaç Başeren, "Uluslararası Hukukta Devletlerin Münferiden Kuvvet Kullanmalarının Sınırları", Ankara: **Ankara Üniversitesi Basımevi**, 2003,s.127

saldırıya karşı meşru müdafaa hakkını kullanan devlet kuvvet kullanmayı içeren eylemini bitirmek zorundadır. 51. madde içine böyle bir kayıt konulması terörist saldırı karşısında meşru müdafaa çerçevesinde kuvvet kullanımının istisnai durumunu gösteren bir başka unsurdur. BM Güvenlik Konseyi'nin gerekli önlemleri almasından sonraki kuvvet kullanma eylemi, meşru müdafaa kapsamında değerlendirilmemektedir, dolayısıyla BM Antlaşması'na aykırı olacaktır. Ancak burada tartışmalı olan ve henüz tatmin edici cevap verilemeyen soru, Güvenlik Konseyi'nin uluslararası barış ve güvenliğin korunması için alacağı hangi gerekli önlemlerin, meşru müdafaa hakkına son vereceği bir başka ifadeyle 'gerekli önlemlerin' ölçütünün ne olacağıdır ⁶⁴.

Silahlı saldırıya mukabellen işlenen fiilin meşru müdafaa niteliğini ortaya koyan en önemli ölçütlerden biri orantılılık ilkesidir. Bu ilke meşru müdafaaaya neden olan silahlı saldırı ile, bu saldırıya karşı girişilen meşru müdafaa fiili arasında bir orantılılık bulunmasını gerektirmektedir ⁶⁵. Bu bağlamda meşru müdafaaada mevcut hukuka aykırı fiilden dolayı faili cezalandırma ya da gelecekteki olası ihlallerini önleme amacı yok-tur. Yalnızca faili durdurma amacı vardır ve mukabil fiilin orantılılığını bu amaç belirlemektedir⁶⁶.

BM Andlaşması'nın 2/4. maddesinde kuvvet kullanmak ya da kuvvet kullanma tehdidinde bulunmak yasaklanmakla beraber yasağın silahlı kuvvet kullanılmasıyla sınırlı kalıp kalmadığı açıklanmamıştır. Bu nedenle, silahlı kuvvet kullanmanın yanı sıra siyasî ve ekonomik baskıların da yasaklanıp yasaklanmadığı tartışma konusu olmuş ve bu konuda başlıca iki görüş ortaya çıkmıştır.

Madde metninde genel bir ifade olarak kuvvet sözcüğünün yer alması sebebiyle yasağın sadece silahlı kuvvet kullanmayı kapsadığı, silahlı kuvvet kullanmayı içermeyen siyasî ve ekonomik önlemler gibi zorlayıcı nitelikteki

---

⁶⁴Başeren, Uluslararası Hukukta Devletlerin Münferiden Kuvvet Kullanmalarının Sınırları, s.140

⁶⁵ Keskin, a.g.e, s.51

⁶⁶Başeren, a.g.e, s.137

çeşitli yolların, yasak kapsamına girmediği ileri sürülmüştür. Bu görüşü benimseyenler özellikle Andlaşma'nın hazırlık aşaması üzerinde durmaktadır. Çünkü hazırlık çalışmalarında Ekvator'un moral veya fizikî güç önerisi, İran'ın dolaylı veya doğrudan karışmanın eklenmesi ile Brezilya'nın ekonomik zorlamaların da yasak kapsamına alınmasına ilişkin önerisi reddedilmiştir. Ayrıca Antlaşma'nın giriş bölümünde BM'nin amacı, ilkelerin kabulü ve yöntemlerin kurulmasıyla birlikte silahlı gücün ortak çıkar haricinde kullanılmamasını güven altına almak olarak belirlenmiştir. Yine 2/4. maddeyi açıklamak üzere Genel Kurul tarafından kabul edilen Dostça İlişkiler Bildirisi de sadece silahlı kuvvet kullanılması üzerinde durmaktadır ⁶⁷.

Diğer görüş ise, 2/4. madde de yer alan kuvvet sözcüğü ile kastedilen anlamın, hükmün amacı dikkate alınarak belirlenmesi gerektiğini ileri sürmektedir. Devletin ülke bütünlüğü ve siyasî bağımsızlığını korumak şeklinde ifade edilen hükmün amacı, askerî tedbirlerle olduğu kadar, ekonomik ve siyasî baskılarla da tehdit edilebilir niteliktedir. Dolayısıyla bu tür zorlayıcı fiillerin de yasaklanmış olduğu ifade edilmektedir ⁶⁸.

Söz konusu görüşler ele alındığında devletlerin diğer bir devletin tavır ve politikalarını etkilemek için yaptıkları normal baskının kuvvet kullanma yasağı kapsamına girmediği görülmektedir. 1963 yılında Meksika'da yapılan Devletler Arasında Dostça İlişkiler ve İşbirliği Konferansı'nda devletlerin geniş yorumu reddettiğini hatırlatan Keskin, ekonomik ve siyasî baskının barışa yönelik bir tehdit veya Örgütün amaç ve ilkelerine aykırı bir eylem şeklinde kabul edilebileceğini ancak kuvvet kullanma yasağı içinde değerlendirilemeyeceğini ifade etmektedir. Keskin'e göre, ekonomik ve siyasî baskıya daha açık olan küçük devletlerin söz konusu yolları yasak kapsamına sokma çabaları anlayışla

---

⁶⁷ Keskin, a.g.e, s.36

⁶⁸Başeren, Uluslararası Hukukta Devletlerin Münferiden Kuvvet Kullanmalarının Sınırları s.62

karşılabilir olmakla birlikte gelinen nokta bu tür bir yorumu desteklememektedir⁶⁹.

Milletler Cemiyeti Misakı ve Briand-Kellog Paktı'nda savaş açık bir şekilde yasaklanmış ancak savaşa varmayan kuvvet kullanma yolları anılan yasağın kapsamı dışında kalmıştır. Kuvvet kullanımına başvuran devletler taraf oldukları çatışmaları savaş şeklinde tanımlamayı her iki düzenlemenin de öngördüğü yasaktan kurtulmayı amaçlamışlardır. Yaşanan bu deneyim BM Andlaşması'nın hazırlanması sürecinde göz önünde tutulmuş ve Andlaşmada savaş teriminin yerine kuvvet kullanma terimine yer verilmiştir. Böylece savaşın yanı sıra savaşa varmayan kuvvet kullanma yolları da kuvvet kullanma yasağı kapsamında değerlendirilerek her türlü silahlı kuvvet kullanımı ve tehdidi hukuka aykırı kabul edilmiştir⁷⁰.

Kuvvet kullanma yasağının geniş bir şekilde ele alınmasını savunan ilk görüşe göre; söz konusu yasak, kapsayıcı ve mutlak bir yasaktır. Yasağın sınırlandırıcı bir şekilde ele alınmasını savunan diğer görüş ise, yasağın sınırlı bir yasak olduğunu ve devletin ülke bütünlüğünü veya siyasî bağımsızlığını ihlâl etmeyen ya da BM Andlaşması'nın amaçlarına aykırı olmayan kuvvet kullanma eylemlerinin yasak kapsamında değerlendirilemeyeceğini ileri sürmektedir. Sınırlandırıcı görüşe göre; örneğin devletin silahlı kuvvetlerinin tehlike altındaki kişileri kurtarma amacıyla veya insanî amaçlarla diğer bir devletin ülkesine girmesi ve kuvvet kullanması yasağı ihlâl etmemektedir. Bu tür harekâtların meşru olduğunu savunanlar, tehlike altındaki insanları kurtarmanın BM amaçlarına aykırı olmadığını, her iki durumda da diğer devletin ülke bütünlüğüne veya siyasî bağımsızlığına yönelik herhangi bir hareketin gerçekleşmediğini belirterek, sadece devletin ülke bütünlüğünün geçici bir süre için ihlâl edildiğini vurgulamaktadır.

---

⁶⁹Keskin, a.g.e, s.36

⁷⁰Funda Keskin, a.g.e,s.82

Kuvvet kullanma yasağının kapsamı hakkında ileri sürülen bu görüşler ele alındığında, öncelikle söz konusu yasağın BM sisteminde merkezî bir konuma sahip olduğu ve bu tür sınırlı amaçlara yöneldiği ve sakıncasız olduğu iddia edilen istisnalar tanınmanın yasağı olumsuz bir yönde etkileyeceğinin belirtilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda sınırlandırıcı görüşün BM kurucularının amaçlarıyla çeliştiği görülmektedir. Çünkü 2/4. maddedeki “siyasî bağımsızlık ve toprak bütünlüğüne karşı” ibaresi küçük devletlerin isteğiyle yasağı güçlendirmek için konulmuştur⁷¹. Dolayısıyla, bir başka devletin siyasî bağımsızlık ve toprak bütünlüğü ile BM ilkelerinin madde metninde yer alması yasağı kısıtlamaya değil tam tersine pekiştirmeye yöneliktir. Diğer taraftan, BM'nin amaçları arasında uluslararası barış ve güvenliği devam ettirmek de yer almaktadır. Güvenlik Konseyinin uluslararası barış ve güvenliği tehdit eden durumları serbestçe belirleme imkânına sahip olduğu dikkate alındığında yasağın kapsamını dar bir şekilde yorumlamanın uyumsuz olacağı görülecektir. Ayrıca yasağın sınırlı bir yasak şeklinde kabul edilmesi hükmün kötüye kullanılması ihtimalini de beraberinde getirecektir. Devletler amaçlarının kuvvet kullanmayı haklı kılan bir amaç olduğunu iddia edebilecektir. Söz konusu devletin amacının farklı olduğunu ispat etmek ise çoğu zaman mümkün olmayacaktır. Müdahaleye neden olan sebepler ve müdahalenin sonuçları dikkate alındığında kuvvet kullanma yasağına yeni bir istisna getirmenin madde ile getirilmek istenen amacı ortadan kaldıracağı söylenebilir.

2.1.3 Kuvvet Kullanma Tehdidi

Devletin, ortada kuvvet kullanılmasını haklı kılacak herhangi bir neden yokken, taleplerinin kabul edilmemesi halinde, açıkça ya da zımnen, kuvvet kullanacağını ifade etmesi hukuka aykırı bir kuvvet kullanma tehdidi niteliğindedir. Tehdit sözle veya eylemle gerçekleştirilebilir. Bununla birlikte hangi somut eylemlerin kuvvet kullanma tehdidi oluşturduğu oldukça

---

⁷¹ Keskin, a.g.e, s.40

tartışmalıdır. Söz konusu hüküm çerçevesinde bu tür tehditlerin objektif ölçütlerle veya sübjektif bir şekilde ilgili devletin niyetinin saptanmasıyla mı belirleneceği Dostça İlişkiler Komitesi çalışmalarında da bir sonuca bağlanamamıştır. Bu durumda somut bir eylemin kuvvet kullanma tehdidi oluşturup oluşturmadığının değerlendirilmesi, BM Andlaşması'nın VII. Bölümü çerçevesinde Güvenlik Konseyi tarafından barışın tehdidi biçiminde nitelendirilmek suretiyle yapılabileceği gibi sorunun herhangi bir uluslararası yargı veya hakemlik organı önüne getirilmesi halinde bu organlar tarafından da yapılabilecektir⁷².

BM Andlaşması'nın 2/4. maddesinde yer alan kuvvet kavramı ile kuvvet kullanılmasını içeren bir dizi hukuka aykırı eylem kastedilmektedir. Söz konusu eylemler genel olarak saldırı, silahlı saldırı ve müdahale olmak üzere üç ana başlık altında ele alınabilir. Hukuka aykırı olma ortak özelliğine sahip bu eylemler birbirinden ayırt edici birtakım özelliklere sahiptir⁷³.

Andlaşma'nın hazırlanması aşamasında ABD başta olmak üzere batılı devletler madde metninde yer alan barışın tehdidi ve bozulması kavramlarının saldırı fiilini de kapsadığını ileri sürmüşlerdir. Buna rağmen SSCB, saldırı ifadesinin yaygın bir kullanımı olduğunu belirterek madde metnine alınması gerektiğini savunmuştur. Batılı devletler SSCB'nin ısrarı üzerine saldırı kavramının madde metninde yer almasını kabul etmiş olmalarına rağmen söz konusu kavramın tanımlanmasına yönelik girişimlere olumlu yaklaşmamışlardır. Bu nedenle de saldırı kavramının tanımlanması mümkün olmamıştır. Bu durumda saldırı eyleminin ne zaman gerçekleştiği BM Güvenlik Konseyi tarafından belirlenecektir.

Silahlı saldırı kavramı, 51. maddede yer almasına rağmen tıpkı saldırı kavramı gibi BM Andlaşması'nda tanımlanmamıştır. 6 Bu nedenle doktrinde ve

⁷² Hüseyin Pazarcı, **Uluslararası Hukuk**, Turhan Kitabevi, Ankara, 2008, s.116

⁷³ Başeren, , **Uluslararası Hukuk Açısından Terörizm, Dünyada ve Türkiye'de Terör**, s.91

uygulamada görüş ayrılıklarına neden olmuş, hatta silahlı saldırı ile saldırı kavramları karıştırılarak birbirinin yerine kullanılmıştır. BM Andlaşması'nın Fransızca metninde armedattack yerine aggressionarmee sözcüklerine yer verilmesi, her iki kavram arasında önemli derecede bir örtüşmenin olması ve Nikaragua Davası'nda Divanın dolaylı saldırı bağlamında silahlı saldırının ne olduğunu tespit etmeye çalışırken dayandığı Saldırının Tanımı Kararı'nın 3/g maddesinin örf ve âdet hukuku kuralı olduğunu söylemesi saldırı ve silahlı saldırı kavramları arasında fark olmadığı düşüncesini savunmak için kullanılmıştır⁷⁴.

Ayrıca doğurduğu sonuçlar itibarıyla da birbirinden farklıdır. Silahlı saldırı, neden olduğu sonuçlar itibarıyla kabul edilemeyecek ölçülerde olduğu için mağdur devlete meşru müdafaa hakkına dayanarak münferiden kuvvet kullanma yetkisi verir. Bu husus silahlı saldırının ayırt edici nitelik ve fonksiyonunu ortaya koymaktadır. Saldırı kavramına giren diğer fiillerde ise bu nitelik yoktur. BM Andlaşması'nın Fransızca metninde armedattack yerine aggressionarmee sözcüklerine yer verilmesi nedeniyle ortaya çıkan karışıklık bu fonksiyon farklılığını ortadan kaldıracak bir özelliğe sahip değildir. Bu nedenle silahlı saldırı kavramının, Saldırının Tanımı Kararı ve Dostça İlişkiler Bildirisi'nde tarif edilen saldırı ve kuvvet kullanma fiillerine eş tutulması hatalı olacaktır. Çünkü, bunlar silahlı saldırı kapsamına girmeyen başka yasak kuvvet kullanımlarına da işaret etmektedir⁷⁵.

İlerleyen bölümlerde de görüleceği üzere silahlı saldırı kuvvet kullanma yasağının istisnasını teşkil eden meşru müdafaa hakkının kullanılabilmesinde bir ön şarttır. Dolayısıyla devletlerin hangi durumlarda tek taraflı kuvvet kullanımına başvurabilecekleri hususunun açıklığa kavuşturulması bakımından terörizme karşı meşru müdafaa hakkının kullanılıp kullanılmayacağı ile ilgili

---

⁷⁴Başeren, Uluslararası Hukuk Açısından Terörizm, Dünyada ve Türkiye'de Terör, s.92

⁷⁵Başeren, a.g.e,s.93

tartışmalarda silahlı saldırı kavramı oldukça önemlidir. Silahlı saldırı kavramının anlamı üzerinde uzlaşmaya varılması halinde, devletlerin söz konusu kavrama ilişkin keyfi yorumları daha baştan bertaraf edilmiş olacaktır⁷⁶.

Öncelikle belirtmek gerekir ki, silahlı saldırı kavramı, kapsam itibarıyla, 2/4. maddede yer alan kuvvet kullanma veya kullanma tehdidinde oranla daha dar bir anlama sahiptir. Silahlı saldırı bir kuvvet kullanımını gerektirdiği halde, kuvvet kullanma yasağını ihlâl eden her durum silahlı bir saldırı niteliğinde değildir. Dolayısıyla 2/4. maddede yasaklanan her tür kuvvet kullanma veya kullanma tehdidi 51. madde anlamında silahlı saldırı teşkil etmez. Silahlı saldırının varlığından söz edebilmek için ciddî düzeyde bir kuvvet kullanımının ve bunun yol açtığı hasarın söz konusu olması gerekmektedir. Bu nedenle, düzenli silahlı birliklerin müdahil olduğu küçük çaplı sınır ihlâlleri kuvvet kullanma yasağına aykırı olmakla birlikte bir silahlı saldırı olarak kabul edilmemektedir. Silahlı saldırı kavramının BM Andlaşması'nda tanımlanmaması nedeniyle diğer kaynakların ele alınması gerekmektedir. Bu konuda başvurulacak ilk kaynak olarak karşımıza Saldırının Tanımı Kararı çıkar. Ancak Aral'ın da isabetle belirttiği gibi bu belgenin bağlayıcı olmayan bir bildiri mahiyetinde olması bir yana, tanımı yapılan kavram, silahlı saldırı değil saldırgan eylemdir. Kararda silahlı saldırı kavramı değil Güvenlik Konseyinin barışın tehdit edildiği, bozulduğu ya da bir saldırı eyleminin olduğunu tespit etme görevini belirleyen 39. madde anlamında saldırı kavramı tanımlanmıştır⁷⁷.

Dolayısıyla Karar'da meşru müdafaa hakkına atıfta bulunulmamış olması şaşırtıcı bir husus değildir. Kaldı ki Karar'ın hazırlık çalışmaları sırasında silahlı saldırı kavramının tanımlanması gibi bir amaç da söz konusu olmamıştır. Saldırının Tanımı Kararı'nın 51. madde bağlamında silahlı saldırı kavramının dolaylı bir şekilde tanımını yaptığını ve kavramın anlam ve içeriği hususundaki

---

⁷⁶Berdal Aral, *Uluslararası Hukukta Meşru Müdafaa Hakkı*, Siyasal Kitabevi, Ankara, 1999, s.16

⁷⁷Keskin, a.g.e, s.46

belirsizliği çözdüğünü söylemek mümkün değildir. Bununla birlikte silahlı saldırı kavramının anlam ve içeriğinin belirlenmesinde önemli katkılar sağladığı görülmektedir⁷⁸.

3.maddede de saldırı olarak kabul edilen fiiller sıralanmıştır:

“a-Bir devletin silahlı kuvvetlerinin diğer bir devleti istila etmesi veya ona hücum etmesi veya ne kadar geçici olursa olsun, böyle bir istiladan veya hücumdan ileri gelen herhangi bir askerî işgal veya kuvvet yoluyla başka bir devletin ülkesinin veya bir bölümün ilhakı;

b-Bir devletin silahlı kuvvetlerinin, başka bir devletin ülkesini bombardıman etmesi veya bir devletin diğer bir devletin ülkesine karşı herhangi bir şekilde silah kullanması;

c-Bir devletin liman ve kıyılarının diğer bir devletin silahlı kuvvetleri tarafından abluka altına alınması;

d-Bir devletin silahlı kuvvetleriyle başka bir devletin kara, deniz veya hava kuvvetlerine veya deniz veya hava filolarına saldırması;

e-Bir devletin başka bir devlete sonucusuyla yapılan bir anlaşmaya göre bulunan silahlı kuvvetlerinin o anlaşmada öngörülen hükümlere aykırı şekilde kullanılması veya bu silahlı kuvvetlerin varlığının bu ülkede anlaşmanın sona ermesinden sonra da sürdürülmesi;

f-Ülkesini başka bir devletin emrine veren bir devletin, ülkesinin o devlet tarafından üçüncü bir devlete karşı saldırı amacıyla kullanılmasına izin vermesi;

g-Bir devlet tarafından veya bir devlet adına diğer bir devlete karşı yukarıda listesi verilen fiillere varan veya o ölçekte olan silahlı kuvvet fiillerini

---

⁷⁸Aral, a.g.e, s.19

icra eden silahlı çetelerin, grupların, gayri nizamî askerlerin veya paralı askerlerin gönderilmesi veya bu gibi fiillere önemli ölçüde karışılması.”

Söz konusu maddede sıralanan eylemlerden herhangi birinin Kararın birinci maddesi kapsamına girmesi halinde, savaş ilanında bulunulmamış olsa dahi eylem saldırı olarak kabul edilecektir. 3. maddede sayılan eylemlerin son ikisi dolaylı kuvvet kullanma niteliğinde olup, Uluslararası Adalet Divanı, Nikaragua Davası’nda bu yolların da silahlı saldırı kapsamında olduğunu kabul etmiştir. Ayrıca 4. maddede, sıralanan eylemlerin tüketici nitelikte olmadığı belirtilerek Güvenlik Konseyinin BM Andlaşması hükümleri kapsamında saldırı oluşturacak diğer eylemleri saptama yetkisine sahip olduğu hükme bağlanmıştır.

Kararın 2. maddesinde de ilk maddede belirtilen nitelikte bir eylemin saldırı olarak kabul edilebilmesi için iki durum öngörülmektedir. Buna göre, Güvenlik Konseyinin değerlendirmesi saklı kalmak üzere, iki devletin birbirlerine karşı kuvvet kullanması halinde ilk eylemin sahibi saldırı eyleminde bulunmuş ikinci eylemin sahibi de meşru müdafaa hakkını kullanmış kabul edilecektir. Maddenin bu kısmı açıkça ilk kuvvet kullanan tarafın niyetiyle ilgili olup bu kısımda yer alan her ilk kuvvet kullanma eyleminin saldırı olduğu tespitinin Güvenlik Konseyi tarafından değiştirilebilmesi imkânını sağlamaktadır ⁷⁹.

Böylece, savaşın tanımında olduğu gibi saldırının tanımı yapılırken de karşımıza devletlerin niyetinin belirleyici olabileceği düşüncesi çıkmakta ve her ilk kuvvet kullanma eyleminin saldırı olduğu kuralına istisna oluşturmaktadır ⁸⁰. İkinci durumda ise, takdiri Güvenlik Konseyine ait olmak üzere, bir eylemin silahlı saldırı olarak kabul edilebilmesi için yeterli yoğunlukta olması gerekliliği karşımıza çıkmaktadır. Küçük çaplı çatışmalar ise silahlı saldırı olarak değerlendirilmemektedir.

---

⁷⁹Keskin, a.g.e, s.47

⁸⁰Keskin, a.g.e,s228

Saldırının Tanımı Kararı'nın 3. maddesinden de anlaşılacağı üzere, bir devlet düzenli silahlı kuvvetleri ile diğer devletin ülkesine veya uçak ve gemilerine karşı saldırıda bulunduğu silahlı saldırı artık gerçekleşmiştir. Örneğin Irak'ın Kuveyt'i işgali bu anlamda bir silahlı saldırıdır ve 51. madde bağlamında meşru müdafaa hakkını doğmasına neden olmuştur.

Devletler bu şekilde düzenli askerî birlikleriyle doğrudan kuvvet kullanımına başvurabileceği gibi destekleyeceği ve yardım edeceği silahlı gruplar ya da gönüllü birlikler gibi düzen dışı kuvvetler vasıtasıyla dolaylı kuvvet kullanımında da bulunabilir. Saldırının Tanımı Kararı ve Uluslararası Adalet Divanının Nikaragua Davası'nda verdiği karar ışığında uygulanan uluslararası hukuka göre silahlı saldırı eylemi, yoğunluk derecesi göz önünde tutulmak kaydıyla, başka bir devlet ülkesine gönderdiği silahlı grupların bu tür dolaylı eylemlerini de kapsamaktadır⁸¹.

Dostça İlişkiler Bildirisi de bu hususu ele almış ve her devletin düzensiz birlikleri veya silahlı çeteleri diğer bir devletin ülkesine akın düzenlemek üzere örgütlemek ve teşvik etmekten kaçınmakla yükümlü olduğu belirtilerek aşağıdaki durumlarda düzen dışı kuvvetler tarafından bir başka devlet ülkesinde kuvvet kullanılması BM Andlaşması'nın 2/4. maddesinde öngörülen yasak kapsamında olduğu ifade edilmiştir:

“Bir başka devletin ülkesine girmek üzere özellikle paralı askerlerden olmak üzere silahlı grupların ya da düzen-dışı kuvvetlerin örgütlenmesi” ve “Bir başka devletin ülkesinde iç savaş ya da terörist eylemleri örgütleme, kışkırtma, yardım etme veya bunlara katılma ya da ülkesinde bu gibi eylemlerin yapılmasına yönelik örgütlenmiş faaliyetlere rıza gösterme.”

Doktrinde genel olarak gizli faaliyetlerin ve isyancılara yönelik devlet desteğinin silahlı saldırı boyutuna ulaşılabilmesi ve dolayısıyla meşru müdafaa

---

⁸¹ Pazarcı, a.g.e, s.118

hakkına yol açabileceği kabul edilmektedir. Ancak ne zaman ve hangi şartlarda bu durumun söz konusu olacağı konusunda görüş birliği bulunmamaktadır. Bu konuda en önemli örnek Nikaragua Uyuşmazlığı'dır. Uluslararası Adalet Divanı Nikaragua Davası'nda, silahlı saldırı olarak kabul edilebilecek eylemlerin kapsamının sanıldığından daha geniş olabileceğini ileri belirterek yukarıda belirtilen nitelikteki düzensiz kuvvetler aracılığıyla bir devletin diğer bir devletin ülkesinde kuvvet kullanmasının 2/4. madde kapsamında ve örf ve âdet hukukunda kabul edildiğini bildirmek suretiyle Dostça İlişkiler Bildirisi'ni teyit etmiştir ⁸².

Divan, silahlı saldırı eyleminin “sadece yabancı düzenli orduların gerçekleştirdiği sınır ötesi harekâtları değil”, aynı zamanda “bir devletin aleyhine düzenli güçlerin gerçekleştirebileceği ağırlıkta silahlı hareket ika eden silahlı grupların, düzensiz kuvvetlerin, ücretli askerlerin başka bir devlet tarafından veya onun adına gönderilmesini veya bu olaylara önemli ölçüde müdahil olmasını” da kapsadığını belirtmiştir. Bu durumda Divan dolaylı saldırganlığı meşru müdafaa hakkının doğumuna yol açan nedenlerden biri olarak değerlendirmiştir. Divanın bu kararı iki açıdan önemlidir; isyancılara verilen desteğin boyutunun destek veren devlete karşı meşru müdafaa hakkı kapsamında bir cevap verilmesini haklı kılabilmesi kabul edilerek dolaylı saldırganlığın silahlı saldırı boyutuna ulaşabileceği ilk defa bir yargı kararıyla teyit edilmiştir. İkinci olarak, Kararda öngörülen saldırı tanımı, Bildiride tanımlandığı biçimiyle dolaylı kuvvet kullanma eylemlerinin tümünü kapsamaz; dolaylı kuvvet kullanma yollarının silahlı saldırı olarak değerlendirilebilmesi için ölçü ve etki bakımından silahlı saldırı niteliğinde olması gerekmektedir.

BM Andlaşması'nın 2/4. maddesinde öngörülen kuvvet kullanma yasağı bir devletin düzenli askerî birlikleri tarafından silahlı kuvvet kullanılması şeklinde doğrudan kuvvet kullanılmasını içerdiği gibi devletin destekleyeceği ve yardım

---

⁸² Pazarcı, a.g.e, s.115

edeceği silahlı gruplar ya da gönüllü birlikler gibi düzen dışı kuvvetler tarafından dolaylı kuvvet kullanılması veya kullanma tehdidinde bulunulmasını da içermektedir. Bu durumda doğrudan saldırılarda olduğu gibi dolaylı silahlı saldırının da meşru müdafaa hakkı için bir temel oluşturacağı açıktır.

Müdahale etmeme kavramı, devletlerin birbirlerinin ulusal yetkisine giren işlere karışmamasını öngörmektedir. Bununla birlikte devletin diğer bir devletin ulusal yetkisine giren işlere karışması her zaman müdahale niteliğinde değildir. Müdahalenin söz konusu olabilmesi için eylemin zorlama unsuru taşıması gerekmektedir. Nikaragua Davası'nda bu konuyu ele alan Uluslararası Adalet Divanı, ABD'nin 1985'de Nikaragua'ya ticaret ambargosu uygularken müdahale etmeme kuralına aykırı davranmadığına karar vererek, ekonomik veya siyasî her tür baskının anılan kuralı ihlâl etmediğine hükmetmiştir⁸³. Divan kararında müdahalenin tanımına da yer vermiştir: "İlke tüm devletlerin...dolaylı ya da dolaysız diğer devletlerin iç veya dış işlerine karışmalarını yasaklar. Buna göre yasaklanmış müdahale, devlet egemenliği ilkesiyle her devletin serbestçe karar vermesine izin verilen konularda ortaya çıkmalıdır. Bunlardan biri, politik, ekonomik, sosyal ve kültürel sistemin seçilmesi ve dış politikanın ifade edilmesidir. Müdahale, serbest kalması gereken bu tercihlere ilişkin zorlama metotları kullanırsa hukuka aykırıdır. Yasaklanan müdahaleyi tanımlayan ve gerçekten temelini oluşturan zorlama unsuru, kuvvet kullanan müdahalelerde bilhassa aşıkardır."

Silahlı uyuşmazlıklar bağlamında esas olarak müdahale terimi, devletin iç savaşın başladığı diğer bir devlete, hükümeti veya hükümetin muhaliflerini destekleyerek karışmasını ifade etmektedir. Bu tür eylemler örf ve âdet hukukundaki müdahale etmeme kuralının yanı sıra kuvvet kullanma yasağının da ihlâli niteliğindedir. Ancak söz konusu eylemler yasağı ihlâl eden eylemler arasında kuvvet kullanımını en düşük düzeyde içeren eylemlerdir.

---

⁸³Başeren, Uluslararası Hukuk Açısından Terörizm, Dünyada ve Türkiye'de Terör, s.96

Uluslararası Adalet Divanı, Nikaragua Davası'nda uluslararası ilişkilerde kuvvet kullanma yasağının sadece andlaşmalar hukuku kapsamında ele alınmaması gerektiğini belirterek söz konusu yasağın aynı zamanda bir örf ve âdet hukuku kuralı olduğunu ifade etmiştir. Günümüzde kuvvet kullanma yasağının uluslararası örf ve âdet hukuku kuralı niteliğinin yanı sıra aynı zamanda jus cogens niteliği kazandığı da kabul edilmektedir. Bununla birlikte jus cogens kuralı oluşturan kuvvet kullanma yasağının kapsamı tartışmalı olup söz konusu yasağın kapsamının 2/4. maddeden ve örf ve âdet hukukundaki genel kuvvet kullanma yasağından daha dar olduğu ileri sürülmektedir⁸⁴.

BM Andlaşması'nın kabulüyle birlikte devletler taraf oldukları uyuşmazlıkları barışçı yollarla çözmeyi ve uluslararası ilişkilerde kuvvet kullanma ve kullanma tehdidinde bulunmaktan kaçınmayı kabul etmiştir. Bu durumun meşru müdafaa ve Güvenlik Konseyi kararıyla uygulanan zorlama önlemleri olmak üzere geçerli ve uygulanabilir iki istisnası bulunmaktadır.

Bunlardan birincisi devletler tarafından tek taraflı olarak kuvvet kullanılması, ikincisi de uluslararası toplum adına yetkili bir merci tarafından kuvvet kullanılması niteliğindedir. Birinci yol istisnaî ve geçici niteliktedir, yetkili organ olan Güvenlik Konseyi olaya el koyana kadar devam eder, ikinci yol ise merkezî olarak kuvvet kullanılması durumudur⁸⁵.

BM Andlaşması'nın 51. maddesinde düzenlenen ve ortak güvenlik sisteminin bir parçası olan meşru müdafaa hakkı, BM üyesi bir devlete karşı silahlı saldırıda bulunulduğunda, uluslararası barış ve güvenliği korumak amacıyla Güvenlik Konseyi gerekli tedbirleri alana kadar saldırıya uğrayan devletin tek başına veya müştereken kuvvet kullanımına başvurabileceğini öngörmektedir. Meşru müdafaa hakkına dayanılarak alınan önlemler derhal Güvenlik Konseyine bildirilecek ve uluslararası barış ve güvenliğin korunmasında başlıca sorumlu

---

⁸⁴Başeren, Terörizm ve Uluslararası İlişkiler, , s.195

⁸⁵ Keskin, a.g.e, s.132

organ olan Konseyin aldığı tedbirlere uyulacaktır. Meşru müdafaa hakkı, BM Andlaşması'nın öngördüğü kuvvet kullanma yasağı ve ortak güvenlik sistemi çerçevesinde ihkak-ı hak sisteminden (self-help) tamamıyla ayrı ve ortak güvenlik sistemi hareke geçene kadar başvurulacak bir yol olarak istisnaî bir niteliğe sahiptir ⁸⁶. Dolayısıyla bireysel veya ortak meşru müdafaa hakkının kullanılabilmesi için Güvenlik Konseyinin karar alması gerekmemektedir.

Kuvvet kullanmanın yasaklanmasıyla BM çatısı altında barış ve güvenliği korumak veya bozulan barışı yeniden tesis etmek amacıyla müştereken kuvvet kullanılmasını öngören ortak bir güvenlik sistemi oluşturulmuştur. BM Andlaşması'nın "Barışın Tehdidi, Bozulması ve Saldırı Durumunda Yapılacak Hareket" başlığını taşıyan VII. Bölümünde yer alan 39. madde Güvenlik Konseyinin, barışın tehdit edildiği, bozulduğu veya bir saldırı eylemi olduğunu tespit etmesi halinde, uluslararası barış ve güvenliğin korunması ya da yeniden kurulması için tavsiyelerde bulunacağını veya 41. ve 42. madde uyarınca hangi önlemlerin alınacağına karar verileceğini düzenlemektedir.

2.1.4 2003 Irak Müdahalesi ve Terörizme Karşı Kuvvet Kullanımı

ABD Başkanı Bush'un değişik konuşmalarında Irak'a yönelik müdahalenin üç temel nedeni olduğunu vurgulayıp bu üç nedenden birini Irak'ın uluslararası teröre destek vermesi olarak sunması, terörizme karşı kuvvet kullanımı bağlamında yeni tartışma-lar yaratmıştır. Bu çerçevede Washington yönetimi Irak rejimiyle 11 Eylül saldırılarının en büyük zanlısı olan El Kaide örgütü arasında bir bağ olduğunu iddia etmiş, böylelikle ABD'ye karşı gerçekleştirilen 11 Eylül saldırıları ile Irak rejimi arasında dolaylı bir bağlantı olduğu savunu

---

⁸⁶ Keskin, a.g.e, s44

ileri sürüp, Irak'ta kuvvet kullanımını meşru müdafaa kapsamına sokma yolunu denemiştir.⁸⁷

2003 yılı Irak operasyonunu meşru müdafaa kapsamında; bir başka ifadeyle BM Şartı sistemi içinde değerlendirme yönünde gayretler sürerken, American Journal of International Law editörlerinin kaleme aldıkları 'Agora: Future Implication of the Iraq Conflict' başlıklı tartışma forumunda 2003 yılı bahar aylarında gerçekleşen Irak operasyonu BM Antlaşması dönemi içinde gerçekleşen ve 20.yüzyıl boyunca uygulanan kuvvet kullanma ile ilgili kurallar sistemini temelden değiştirme ve belki de yok etme potansiyeline sahip bir olay olarak sunulmuştur. Böylelikle BM Antlaşması Sistemi'nin en temel ilkesi olan kuvvet kullanma yasağı üzerine bir tartışma yaratılmak istenmiştir.

ABD yönetiminin 2003 Irak müdahalesi konusunda BM Antlaşması Sistemi dışın-dan ve bu sistemin yapısına karşı söylem ve eylemlerine rağmen, ABD ve İngiltere BM Güvenlik Konseyi kararlarını da müdahalenin meşrulaştırma araçları olarak kullanmak yolunu da izlemiştir. Bu durum Duncan'a göre, ABD'nin kendi doktrinine olan güvensizliğinin ifadesidir. Bu çerçevede 20 Mart 2003'te İngiltere, BM Güvenlik Konseyi'ne gönderdiği mektupta, Irak'ın silahsızlandırılmasını gerektiren Güvenlik Konseyi kararlarını uygulamak hakkını ileri sürmüştür. ABD'nin BM Güvenlik Konseyi'ne sunduğu mektupta ise, 1991'deki ateşkesin temelini ortadan kalktığı ve 678 sayılı kararla verilen yetkilendirmeye dayanıldığı açıklanmaktadır. Diğer taraftan ise, ABD'nin ve uluslararası toplumun meşru müdafaa hakkı çerçevesinde hareket ettiği ileri sürülmektedir⁸⁸.

Ayrıca, 8 Kasım 2002 tarihinde kabul edilen 1441 sayılı Güvenlik Konseyi kararının Irak'a karşı kuvvet kullanma niteliğinde zorlayıcı tedbirlerin de uygulanabil-mesi olanağını verdiği ABD ve İngiltere tarafından savunulmuştur.

---

⁸⁷ Birol Akgün, "Amerika'nın Yeni Dünya Vizyonu ya da Yaklaşan Küresel Anarşi", **Stratejik Analiz**, Cilt:4, Sayı:37, Mayıs 2003, s.82

⁸⁸ Keskin, a.g.e, s.13

1441 sayılı kararın sondan bir önceki paragrafında, Irak'ın, süregelen bir biçimde yükümlülüklerinin ihlali nedeniyle ciddi sonuçlarla karşılaşacağı konusunda, Konsey tarafından defalarca uyarıldığına dikkat çekilmiştir. Bu paragraf, ABD ve İngiltere tarafından, Irak'a karşı kuvvet kullanma yolunu açan bir diğer yetki dayanağı olarak yorumlanmıştır.

Irak müdahalesinin hukukiliği konusunda Bush paradigmasından bakanlar ile BM şartı Sistemi'ni temel alanlar arasında ciddi görüş farklılıkları vardır. Bu görüş farklılıkları, BM şartının farklı yorumları ile çeşitlenmektedir. Ancak genel olarak değerlendirildiğinde ilk göze çarpan konu, ABD ve İngiltere'nin kuvvete başvurmayı kolaylaştırıcı bir kararın kabulüne ilişkin çabalarına muhalefet eden devletler topluluğunun bu muhalif tutumudur. Bu devletler uygulaması, Tarhanlıya göre genişletilmiş bir kuvvet kullanma hakkına ilişkin tek taraflı bir girişimin hukuki kabul edilmediği anlamına gelmektedir.

BM Antlaşması dönemine kadar kuvvete başvurma, devletler için bir hak olarak değerlendirilmiş, ancak gerek silahlı güce başvurulması, gerekse çatışmanın yürütülmesi bazı kurallara bağlanmıştır. BM Antlaşması'yla ise bütün üye devletlerin kuvvet kullanmaktan ve tehdidinden kaçınacakları bir sistem öngörülmüş, istisnai haller dışında kuvvet kullanımını yasaklanmıştır.

2.2Uluslararası Terörizmle Mücadele

Uzun dönem terörle mücadele stratejileri, kesinlikle diğer uluslarla işbirliğini içermelidir. Uluslararası işbirliğinin diplomasi ve müzakere yoluyla saygılı bir şekilde inşa edilmesi ve bizimle ya da bize karşı anlayışı ile diğer uluslara dikte edilmemesi gerekir⁸⁹. Bir devlet, düşman veya terörist olarak etiketlendiğinde, bu ülkeyle işbirliği yapma adına diplomasiyi kullanmak güçleşecektir. Somut ve

---

⁸⁹ Philip B. Heymann, "Özgürlük ve Güvenlik: Savaş Olmadan Zafer", Cambridge, MA: The MIT Press, 2003, s.45

güçlü kanıt olmamasına rağmen, ABD yönetimi 11 Eylül saldırılarından Irak'ı sorumlu tutmuş, diğer ülkelerden bu iddiasına inanmalarını istemiş ve terörle mücadelesinde ABD'yi desteklemeleri beklentisi içerisinde Irak'ı işgal etmiştir. Ya bizimle ya da bize karşı anlayışı uluslararası işbirliği sürecine büyük ölçüde zarar vermiş ve ABD'nin bu yaklaşımı Türkiye gibi bazı ülkeleri destek verme konusunda isteksiz hale getirmiştir. Türkiye, yalnızca ABD'nin uzun süreli bir müttefiki değil, aynı zamanda terörün sonuçlarının ne kadar ciddi olabileceğinin farkında olan az sayıdaki ülkelerden biridir. Ancak, Türkiye "Irak'ın Amerika Birleşik Devletlerine karşı gerçekleştirilen saldırıların planlanmasında ve uygulanmasında El Kaide ile işbirliği yaptığına dair yeterli kanıt" bulunmadığını (9/11 Komisyonu Raporu, 2004) ve Irak savaşının, daha çok savaş dışı unsurlara yönelik olduğunu ve sivillerin ABD bombaları ile ölmesinin bir kaza olmadığını düşünmektedir. ABD'nin önyargılı tutumundan dolayı Türkiye savaşın aktif bir destekçisi olmak istememiş, ABD'ye arka çıkmak yerine tarafsız konumunu sürdürmeyi tercih etmiştir.

Terörizm ile ilgili olarak Birleşmiş Milletler ve uzman kuruluşlarının himayesi altında geliştirilen 10 Sözleşme ve 2 Protokol vardır. 11 Eylül 2001'den önce, BM teröre karşı eyleme geçmek üzere uluslararası işbirliği oluşturmuş ve bazı ülkelere yönelik yaptırımlar uygulamıştır; ancak bu yaptırımların Afganistan ve İran gibi ülkeler üzerinde etkin olduğunu söylemek zordur. 11 Eylül 2001 sonrasında BM Güvenlik Konseyi, kuruluşa üye ülkeleri, terörle mücadele mevzuatını kabul etmeleri yönünde zorlayan bir karar almıştır. Buna ek olarak, BM bu kararın uygulanmasını izlemek üzere Terörle Mücadele Komitesini kurmuştur. Gerçekleştirilen faaliyetler önemli olsa da, uluslararası işbirliğinin istenen düzeyde tesis edilmesinde yetersiz kalmıştır. Bu başarısızlığın altında iki önemli nedenin varlığından bahsedilebilir. Birincisi, terörle mücadelenin önemine dair fikir birliği olsa da, devletlerarasında hangi faaliyetlerin terör eylemi olarak kabul edileceğine dair ortak bir görüş yoktur. İkincisi ise, bir

devletin bu kararları ihlal edip etmediğinin belirlenmesinde otoritenin kimin tarafından kullanılacağı sorunudur⁹⁰.

Europol uluslararası terörizm ile yalnızca Avrupa ülkelerinin güvenliği açısından ilgilendiğinden dolayı, bu kuruluş faaliyetlerinin Avrupa Birliği üyesi olmayan ülke ve kuruluşlara ait polis teşkilatları ile işbirliği yapmak için yeterli olduğu söylenemez. Diğer taraftan, AB farklı politika ve öncelikleri olan pek çok ülkeden meydana geldiği için, üye ülkeler uluslararası işbirliği anlamında istihbarat ve bilgi paylaşımına yanaşmamaktadırlar. Ayrıca Europol'ün üye ülkeler polis teşkilatları üzerinde herhangi bir otoritesi de yoktur⁹¹.

Güçlü bir askeri kapasiteye sahip olmasına rağmen NATO; neden terörle mücadeleye doğrudan müdahil olmamıştır? TomasValasek NATO'nun yardım önerisine rağmen Beyaz Saray'ın NATO'dan bu sürecin dışında kalmasını istediğini iddia eder. ABD perspektifinden bakılırsa NATO'yu terörle mücadelenin dışında bırakmak avantajlıdır, çünkü NATO dahil olmadığında, ABD her askeri operasyon için NATO üyelerinin onayını almaya ihtiyaç duymayacaktır. Hali hazırda NATO'nun mevcut örgütlenme yapısı ve askeri harekât planları, terörle mücadeleye uygun değildir ve değiştirilmesi zorunluluktur⁹².

11 Eylül olaylarından sonra Interpol terörü birinci önceliği olarak belirlemiş, kendisini bazı açılardan yeniden örgütlemiştir. Yeni yapılanmayla birlikte Interpol, terör konusuna eskisinden farklı bir yaklaşım benimsemiş ve terör grupları ile ilgili olarak üye ülkelere daha fazla istihbarat sağlamaya başlamıştır.

---

⁹⁰ İsmail Şahin, "Uluslararası İlişkiler Teorileri Açısından Terörizmle Mücadelede İşbirliği", **Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Dergisi**, 2013 s.79

⁹¹ MathieuDeflem "EuropolandPolicing of International terrorism: Counter terrorism in a globalperspective". **JusticeQuarterly**, 2006, s.23

⁹² Şahin, a.g.e,s.79

Terör eylemlerine yönelik birincil soruşturmalar, ilgili ülkedeki ilgili kolluk kuvvetleri tarafından yürütülse de Interpol'ün görevlerinden birisi, ulusal kolluk kuvvetleri bünyesindeki operasyonel terörle mücadele birimlerine soruşturmalarının uluslararası perspektifinde kullanmaları için üye ülkelere bilgi toplamak, analiz etmek ve ilgili ülke güvenlik teşkilatlarını koordine görevi ifa etmektir. Ayrıca, Interpol Genel Sekreterliği'ndeki Kamu Güvenliği ve Terörizm biriminde, üye ülkelere terörle ilgili soruşturmalarda yardımcı olmak üzere proaktif, çok disiplinli bir yaklaşım başlatmak üzere bir Birleşik Görev Gücü (BGC) oluşturulmuştur. Bu yapının ana hedefleri uluslararası terör faaliyetlerine karışan suç gruplarını belirlemek ve bir veri tabanı oluşturmaktır. Teşkilatın içindeki bu yeniden örgütlenmenin yanı sıra, Interpol, teröre yönelik işbirliğini geliştirmek üzere BM, Europol ve ABD Hazine Bakanlığı gibi çeşitli ulusal ve uluslararası kuruluşlarla anlaşmalar imzalamıştır.

Uluslararası polis işbirliği, son yıllarda önemli gelişmeler göstermiştir. Uluslararası suçlar, ülkelere yönelik büyük bir tehdit oluşturmakta, tek taraflı yaklaşımlar bu sorunla mücadelede yetersiz kalmaktadır. Interpol, polis teşkilatları arasında işbirliğine yönelik önemli bir adım olarak değerlendirilebilir.

Teşkilatın özellikle 11 Eylül'den sonra teröre karşı uluslararası polis işbirliğini örgütlemeye yönelik çabaları, üye ülkelere yeterli karşılık bulamamıştır. Yeni bilgi alışverişi sistemi, Interpol'ün üye ülkeler nezdindeki konumunu yükseltmesine yardımcı olsa da hassas konularda işbirliği Interpol'ün yardımı olmadan gerçekleştirilmektedir⁹³.

Uluslararası Ceza Mahkemesi terörle mücadelede işbirliğinin tesis edilmesine yönelik başka bir önemli çaba olarak görülebilir. Bu mahkeme savaş suçları, soy kırım, insanlığa karşı işlenen suçlar gibi olaylarda

---

⁹³MathieuDeflem ve diğerleri, "Interpol and Policing of International Terrorism: Developments and Dynamics since September 11. In L. L. Snowden and B. C. Whitsel" (Eds.) Terrorism : Research, Readings, & Realities. Upper Saddle River, N.J.: Pearson/Prentice Hall, 2005, s.36

uluslararası yargılama amacıyla kurulmuştur. Uluslararası Ceza Mahkemesinin Kurulmasına Yönelik Birleşmiş Milletler Tam Yetkili Temsilciler Konferansı 1998 yılında 150 milletin temsilcilerinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. 120 ülke, anlaşma için olumlu oy kullanırken aralarında ABD'nin de bulunduğu ülkeler olumsuz oy kullanmıştır. ABD'nin reddinin temel nedeni ulusal egemenlik ile ilgilidir. ABD'ye göre mahkemenin ulusal yetki alanını etkilemesi kabul edilemez ve Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin ulusal güvenlik konularına müdahale edebilme riski vardır⁹⁴.

Uluslararası sistemin aktörleri olarak uluslararası kuruluşlar, teröre karşı kolektif bir uluslararası eylem oluşturma potansiyeli en yüksek olan yapılardır; bu yüzden, bu aktörler devletleri teröre karşı ortak eyleme geçmenin gerekliliğine ikna etmede kullanılacak önemli araçlar olarak görülebilir. Uluslararası kuruluşlar devletleri bu soruna karşı aynı yaklaşımı benimsemeye ikna edebilirlerse, bu küresel sorunla daha etkin mücadele edilebilecektir. Ancak, uluslararası kuruluşlar kendi başlarına görev yapan yapılar değildirler. Devletlerin desteğine ihtiyaç duyarlar. Devletler yasal düzenlemelerin kabul edilmesi ve yorumlanması yoluyla bilgi ve deneyimlerini paylaşmalıdırlar. Güvenli limanları olmadıkça, teröristler serbest hareket edemeyecektir. Tek bir ülke dahi teröristlere barınak sağlarsa, bu durum bu mücadelenin genel başarısını olumsuz etkileyecektir⁹⁵.

2.2.1 Terörizmle Mücadele Eylem Planı

2000'li yıllarda yaşanan gelişmeler, olaya dayalı bir terörizmle mücadele gündemi ortaya çıkarmıştır. 11 Eylül 2001 tarihinde ABD'nin New York kentindeki Dünya Ticaret Merkezine ve başkent Washington yakınlarındaki

---

⁹⁴ Şahin, a.g.e,s.80

⁹⁵ Cengiz Başak, "Uluslararası Örgütlerin Yolsuzlukla Mücadeledeki Rolü", **Paper presented at the İstanbul Conference on Democracy and Global Security**, 2006,s.7

Pentagon'a yapılan saldırılar terörizmle mücadele konusunu gündemin üst sıralarına taşımıştır. Avrupa Birliği ilk tepkisini, 21 Eylül 2001 tarihinde yapılan olağanüstü Konsey toplantısında, terörizmin dünyaya ve Avrupa'ya karşı gerçek bir meydan okuma olduğuna ve terörizmle mücadelenin her zamankinden daha fazla öncelikli bir amaç olması hakkında karar verildiğine vurgu yapılan Terörizmle Mücadele Eylem Planı ile göstermiştir. Terörizmle Mücadele Eylem Planında beş temel amaç sayılmıştır:

- a) Polis ve adli işbirliğini artırmak,
- b) Uluslararası hukuk araçlarını geliştirmek,
- c) Terörizmin finansmanını sonlandırmak,
- d) Hava güvenliğini güçlendirmek,
- e) AB'nin küresel eylemlerinin eşgüdümünü sağlamak

Avrupa Birliği, Terörizmle Mücadele Eylem Planında da duyurduğu üzere öncelikli saydığı terörizmle mücadele alanında, 11 Eylül 2001 saldırılarının yanı sıra, 11 Mart 2004 tarihinde Madrid'de ve 7 Temmuz 2005'te Londra'da yaşanan bombalamalara da paralel olarak çeşitli stratejiler geliştirmiştir⁹⁶.

2.2.2 Avrupa Güvenlik Stratejisi

Stratejide AB'nin, kaçınılmaz bir şekilde küresel bir aktör olduğu ve küresel güvenlik sorumluluğuna ve daha iyi bir dünyanın inşasına katılmaya hazır olması gerektiği vurgulanmıştır. Avrupa Güvenlik Stratejisinde; terörizm, kitle imha silahlarının yaygınlaşması, bölgesel çatışmalar, başarısız devletler (statefailure) ve organize suç başlıca tehditler olarak sayılmıştır. Belgede, terörizm tehdidine ilişkin olarak; terörizmin Avrupa toplumunun açıklığına ve hoşgörüsüne zarar verdiği, karmaşık nedenlerinden birisinin de yabancı

---

⁹⁶Tangör ve diğerleri, a.g.e, s.89

ülkelerde yaşayan gençlerin yabancılaşması olduğu Avrupa ülkelerinin terörizm için hedef ve üs olduğu ve terörizme karşı ortak bir Avrupa tutumunun zorunlu olduğu yönünde saptamalar yapılmıştır. Avrupa Güvenlik Stratejisi Belgesinde AB'nin üç stratejik amacı olduğu belirtilmiştir:

- a) Tehditlerin tespit edilmesi,
- b) Komşularda güvenliğin inşa edilmesi,
- c) Çok-terafılığa dayanan bir uluslararası düzenin etkin kılınması⁹⁷.

2.2.3 AB Terörizmle Mücadele Stratejisi

Avrupa Güvenlik Stratejisinin sağladığı kapsamlı kavramsal çerçeveden yararlanılarak AB Terörizmle Mücadele Stratejisi (The EU Counter-Terrorism Strategy), 30 Kasım 2005 tarihinde kabul edilmiştir. AB Terörizmle Mücadele Stratejisinde, Avrupa Güvenlik Stratejisinde de belirtildiği üzere küresel güvenliğe katkı sağlama ve daha güvenilir bir dünya inşa etme sorumluluğu üstlenen AB'nin, BM ve diğer uluslararası ya da bölgesel örgütlerle, ABD dâhil ortak ülkelerle işbirliği içinde bulunması gerektiği belirtilmiştir. Terörizm tehdidinin dünyanın birçok yerinde etkilere ve köklere sahip olduğu hususu da göz önünde bulundurularak Kuzey Afrika, Orta Doğu ve Güneydoğu Asya'da bulunanlar dahil üçüncü ülkelerle diyalog ve işbirliğinin geliştirilmesi gerektiğine dikkat çekilmiştir. Radikalleşmeyi alttan destekleyen çeşitli etkenleri göstermek için kültürler, inançlar ve uygarlıklar arasında diyalog için çalışılması çağrısında bulunulmuştur. Bunlardan başka, çatışmaları çözüme kavuşturmak, iyi yönetimi ve demokrasiyi desteklemek de Stratejinin temel unsurları olarak sıralanmıştır. AB Terörizmle Mücadele Stratejisi, önleme (prevent), koruma (protect), izleme (pursue) ve karşılık verme (respond) başlığı altında dört strateji çerçevesinde irdelenmiştir.

---

⁹⁷Tangör ve diğerleri, a.g.e,s.90

2.2.3.1Önleme

AB Terörizmle Mücadele Stratejisinin önleme bölümünde; Birliğin bütününe yönelik asıl tehdit olarak tanımlanan terörist gruplara katılımı ve radikalleşmeyle mücadele edilmesine odaklanılmıştır. İnsanların terörizme katılmasına neden olan koşulların, yöntem ve propagandanın tespit edilerek bunlarla mücadele edilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Terörist gruplara katılımı ve radikalleşmeyle mücadele ile ilgili olarak bilgi paylaşımı ve iyi uygulama belirlemede AB'nin, üye devletlerin ulusal politikalarının eşgüdümüne yardım edebileceği belirtilmiştir. Küreselleşmeyle birlikte fikirleri eyleme geçirme yeteneğinin çok arttığı da dikkate alınarak, gelişen seyahat, finansman, iletişim olanaklarının terörizmi teşvik etmesinin engellenmesine gereksinim duyulduğu saptaması yapılmıştır. Batı dünyası ile İslam dünyası arasında bir çatışma olduğu yönündeki propaganda başta olmak üzere aşırı düşüncelerin yayılmasının engellenmesi ve yürütülen politikaların bölünmeyi artırıcı nitelikte olmaması gerektiğine dikkat çekilmiştir. Kişilerin daha kolay radikalleşmesine neden olabilecek bir çevrenin önlenmesi bakımından Birlik dışında daha güçlü iyi yönetişimin, insan haklarının, demokrasinin, eğitimin, ekonomik refahın desteklenmesi ve çatışmaların çözümüne katılınması gerektiğinin altı çizilmiştir. Stratejide, önlemeye ilişkin temel öncelikler ise şu şekilde tespit edilmiştir;⁹⁸,

- a) Sorunlu davranışı, özellikle internetin kötüye kullanımını, ayırt etmek ve sorunlu davranışla mücadele etmek için ortak yaklaşımlar geliştirmek;
- b) Özellikle hapisaneler, dini eğitim ve ibadet yerleri gibi kilit yerlerdeki kışkırtmayı ve terörizme katılımı, bu davranışları suç sayan hukuku uygulamalarla açıkça göstermek;

---

⁹⁸Tangör ve diğerleri, a.g.e,s.94

- c) AB politikalarını daha iyi açıklamak için bir medya ve iletişim stratejisi geliştirmek;
- d) Topluluğun ve üye devletlerin yardım programları aracılığıyla iyi yönetişimi, demokrasiyi, eğitimi ve ekonomik refahı desteklemek;
- e) Birlik içinde ve dışında kültürlerarası diyalogu geliştirmek;
- f) Konuları tartışmak için duygusal olmayan bir sözlük geliştirmek;
- g) Olayları anlamayı ilerletmek ve politika karşılıkları geliştirmek için araştırmaya devam etmek, analiz ve deneyimleri paylaşmak.

2.2.3.2Koruma

AB Terörizmle Mücadele Stratejisinin koruma bölümünde kilit hedeflerin saldırılara karşı hassasiyetinin azaltılması gerektiği üzerinde durulmaktadır. Kilit hedeflerin korunmasından öncelikle üye devletler sorumlu olmakla birlikte sınır güvenliğinin, ulaşımın ve diğer sınır ötesi altyapıların karşılıklı bağımlılığı nedeniyle etkili bir AB ortak eylemine ihtiyaç duyulduğu belirtilmiştir. Stratejide, vatandaşları ve altyapıyı korumak üzerinde duran korumaya ilişkin temel öncelikler ise şu şekilde tespit edilmiştir⁹⁹.

- a) Biyometriklerin girişi yoluyla AB pasaportlarının güvenliğinde gelişmeleri temin etmek;
- b) Vize Bilgi Sistemini ve İkinci Kuşak Schengen Bilgi Sistemini kurmak;
- c) Frontex aracılığıyla AB'nin dış sınırlarının etkili risk analizini geliştirmek;
- d) Sivil havacılık, liman ve denizcilik güvenliğine ilişkin kabul edilmiş ortak standartları uygulamak;

---

⁹⁹Tangör ve diğerleri, a.g.e,s.96

- e) Hassas altyapının korunması için bir Avrupa programı kabul etmek;
- f) AB ve Topluluk düzeyinde araştırma etkinliğini en iyi şekilde kullanmak.

2.2.3.3 İzleme

AB Terörizmle Mücadele Stratejisinin izleme bölümünde teröristlerin eylemlerine engel olunması amaçlanmıştır. AB'nin, üye devletlerin bilgi ve istihbarat paylaşımını, ortak tehdit analizlerini ve operasyonel işbirliği çabalarını teşvik edeceğinin altı çizilmiştir. Üye devletlerin AB'nin tavsiye kararları ışığında oluşturulan ulusal yeteneklerinin ve makinelerinin izleneceği belirtilmiştir.

2.2.3.4 Karşılık Verme

AB Terörizmle Mücadele Stratejisinin karşılık verme bölümünde doğal, teknolojik ya da insan yapımı olaylara verilecek karşılığın sıklıkla benzer olması nedeniyle doğal afetlerde kullanılan sistemlerin bir terörist saldırı sonrası vatandaşlar üzerinde oluşacak etkileri hafifletmekte kullanılabileceği belirtilmiştir¹⁰⁰.

2.3 Uluslararası Terörizme Alınan Tedbirler

2.3.1 BM'de Uluslararası Terörizme Karşı Yapılan Çalışmalar

---

¹⁰⁰http://www.academia.edu/3057297/YEN%C4%B0_G%C3%9CVENL%C4%B0K_TEHD%C4%B0TLER%C4%B0_A_VRUPA_B%C4%B0RL%C4%B0%C4%9E%C4%B0_N%C4%B0N_GELECE%C4%9E%C4%B0NE_%C4%B0L%C4%B0C_5%9EK%C4%B0N_SONU%C3%87LARI_VE_T%C3%9CRK%C4%B0YE_FAKT%C3%96R%C3%9C_New_Security_Threats_and_Results_for_the_Future_of_the_European_Union_and_Turkey_Factor (Erişim: 23.11.2014)

BM'de meydana gelen gelişmeleri üç başlık altında toparlamak mümkündür: Kapsamlı terörizm sözleşmesi çalışmaları, 11 EYLÜL 2001 tarihli 1368 sayılı karar, 28 EYLÜL 2001 tarihli 1373 sayılı karar.

2.3.1.1 Kapsamlı Terörizm Sözleşmesi Çalışmaları

Genel olarak bakıldığında; terörizmin hiçbir haklı nedeninin olamayacağı, terörizmin insan hakları ihlâli niteliğinde olduğunun, kapsamlı sözleşmenin mevcut sözleşmelerin de ötesinde gerçekten kapsamlı ve etkili bir belge olmasının gereğinin devletlerin terör eylemlerini özendirmekten ve desteklemekten kaçınmaları gerektiğinin ifade edilmesinin, teröristlerin hiçbir yerde koruma bulamamalarının önemi üzerinde durulmasının Türkiye için uygun bir yaklaşım tarzı olduğu düşünülmektedir.¹⁰¹

Kapsamlı terörizm sözleşmesi çalışmaları Dışişleri Bakanlığı koordinatörlüğünde sürdürülmektedir.

2.3.1.2 BM 1368 Sayılı Kararı

BM Güvenlik Konseyi (BMGK), 11 EYLÜL 2001 tarihinde yapılan saldırının hemen ardından kabul ettiği 1368 (2001) sayılı karar ile saldırıyı kınamış ve BM Anlaşmasından doğan sorumluluklarına uygun olarak 11 EYLÜL 2001 tarihli terörist saldırıya cevap vermek ve uluslararası terörizmin bütün biçimleriyle mücadele etmek için gerekli bütün adımları atmaya hazır olduğunu bildirmiştir.

2.3.1.3 BM 1373 Sayılı Kararı

---

¹⁰¹Çaycı, a.g.e, s.13

Antiterörizm kararının uygulanmasını takip amacıyla bir komitenin kurulmasının öngörüldüğü ve bütün devletlerin 90 gün içinde aldıkları önlemleri bu komiteye bildirmeye çağrıldığı anılan karar ile devletlerin;¹⁰²

Her türlü terörist faaliyetin finansmanının önlenmesi,

Terörist faaliyetlerde kullanılacak ekonomik kaynakların dondurulması,

Terörist faaliyetlerin finansmanına yönelik her türlü işlemin yasaklanması,

Pasif veya aktif olarak bütün terörist faaliyetleri desteklemekten, silâh temin etmekten kaçınılması,

Terörist faaliyetleri önlemeye yönelik, devletler arasındaki bilgi alış verişi dâhil her türlü tedbirin alınması,

Terörist faaliyetlerin plânlanmasına, finansmanına, hazırlığına katılanların kanun önüne çıkarılması, iç hukuklarında da terörü ciddî suç eylemi olarak tanımlayacak düzenlemenin yapılması,

Terörist faaliyetlerin desteklenmesi ve finansmanına ilişkin yürütülen soruşturma ve yargılamada devletlerin en üst seviyede birbirlerine yardımda bulunmaları, terörist grupların geçişi konusunda etkin sınır kontrollerinin yapılması,

Terörist grupların intikali, sahte dokümanlar, hassas maddeler, muhabere sistemleri ve teknolojileri, kitle imha silâhlarına sahip olmaktan kaynaklanan bilgi alış verişini yoğunlaştırarak hızlandırmaları,

Uluslararası terörizmin, uyuşturucu trafiği, kara para aklama gibi diğer suçlarla ilişkili olduğu belirtilerek ilgili uluslararası sözleşme ve protokollere taraf olmaları ve BMGK kararlarını uygulamaları,

Mülteci statüsü vermeden önce sığınmacıların terörist faaliyetler bakımından araştırılmasına yönelik tedbirleri alacakları belirtilmiştir.

---

¹⁰² Şeref Öngay, “11 Eylül 2001 Tarihinden Sonra BM, AB ve NATO’da Terörle Mücadeleye Yönelik Gelişmeler”, **Stratejik Araştırmalar ve Etüt Merkezi (SAREM)**, Yıl:1, Sayı:4, Nisan 2002,s.5

2.3.2 Avrupa Birliği'nde Uluslararası Terörizme Karşı Yapılan Çalışmalar

11 Eylül'e kadar AB'nin en önemli gündem konusu, Euro'nun tedavüle girmesi ve genişleme iken, bu tarihten itibaren ABD'nin Afganistan operasyonu ve terörizmle mücadele tedbirleri gündemi değiştirmiştir. AB konseyi ve AB ülkelerinin liderleri ABD'ye tam destek verdiklerini belirten açıklamalar yapmışlar, gerek kendi güvenlikleri için, gerekse ABD'nin istekleri doğrultusunda, terörizmle mücadeleye yönelik tedbirler almaya başlamışlardır. AB'nin özellikle güçlü üyeleri, 11 Eylül olayını bir fırsat bilerek, Afganistan hareketinde yer almak suretiyle, uluslararası arenada etkili olmaya çalışmaktadırlar.

21 Eylül 2001'de olağan üstü toplanan Konsey, terörizmin tüm Dünya ve Avrupa için ciddi bir problem olduğu ve AB'nin bundan sonra terörizmle mücadele konusuna öncelik vereceği açıklamasını yapmıştır. Bu çerçevede terörist örgütlerin finanse edilmesinin engellenmesi terörizmle mücadele en önemli tedbirlerden biri olarak kabul edilmiştir. Avrupa Konseyi, her toplantıda ve aldığı her kararda terörizmle mücadele konusunda ABD'ye tam destek verdiğini ve bu konuda ABD ile işbirliği içinde çalışacaklarını açıklamaktadır. Alınan kararlar doğrultusunda, nihai hedef Afganistan da istikrarlı, meşru ve Afgan halkını temsil eden bir devletin kurulmasını sağlamak olarak belirlenmiştir.

2.3.3 Terörist Örgütler listesi ve PKK

Başta, Almanya, Fransa ve İngiltere olmak üzere kendi ülkeleri dışındaki terörist örgütlerin faaliyetlerine göz yuman Avrupa ülkeleri, 11 Eylül sonrasında ABD'nin hazırlayıp kabul ettiği terörist kişi ve kuruluşlar listesini kabul etmek

durumunda kalmışlardır. ABD'nin eklemeler yaparak uzattığı listeye PKK ve DHKPC sonradan ilave edilmiştir. ABD'nin öngördüğü 27 kişi ve kuruluş, Konsey tarafından terörist olarak kabul edilmiş ve örgütlerin banka hesaplarının dondurulması kararı alınmıştır. Listede bulunan örgüt ve kişilerin İngiltere'de 88 milyon Dolar, Almanya'da 1,2 milyon Dolar ve Fransa'da 2,2 milyon Dolar değerindeki hesaplarının dondurulduğu açıklanmıştır.

Türkiye'yi hedef alan PKK, Hizbullah ve DHKP-C gibi terör örgütlerin Avrupa ülkeleriyle bağlantıları zaman zaman ortaya çıkmaktadır. Ölüm oruçlarını örgütleyen DHKP-nin eylemlerini Belçika'dan yönlendirdiği, geçtiğimiz aylarda bir polis memurunu şehit eden Hizbullah'ın liderlerinin bu eylemi Almanya'dan planladığı, Türkiye'de bir şeriat devleti kurulmasının propagandasını yapan metin kaplanın Almanya'da yaşadığı, Kürt televizyonu Med-TV'nin Avrupa'dan yayın yaptığı ve bir çok PKK mensubunun da çeşitli Avrupa ülkelerinde buldukları iddia edilmektedir ¹⁰³.

2.3.4 Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı'nın (AGİT) Çalışmaları

İstanbul'da 54 ülkenin katılımıyla toplanan AGİT Zirvesi'nde 19 Kasım 1999 tarihinde kabul edilen "Avrupa Güvenlik Şartı", AGİT'in küreselleşme dönemindeki önceliklerini ve gerçekleştirmeyi hedeflediği çok taraflı işbirliğinin dinamiklerini ortaya koymaktadır

AGİT belgelerine yansıyan çok taraflı işbirliği çağrılarına rağmen bu işbirliğinin istenilen düzeye ulaştığını söylemek mümkün değildir. AGİT üyesi 55 ülke zaman zaman kendi bölgesel çıkar ve önceliklerini ön plana çıkararak, AGİT'in genel öncelikleriyle uyumsuz eylem ve davranışlar içine girebilmektedir. Bir yandan, bu tür eylemlerin önlenmesi yönünde yeterli caydırıcı mekanizmaların var olmaması, diğer yandan da Teşkilat'ın görev

---

¹⁰³SoltanElnur, "11 Eylül sonrası AB'nin Teröre Yaklaşımı ve Ortak Dış Politika ve Güvenlik Politikasının başarısızlığı", **Stratejik Analiz Dergisi**, Sayı:20, Aralık 2001,s.30

alanına giren bazı konuların başka örgütlerce münhasıran üstlenilme yoluna gidilmesi, AGİT'in etkinliğinin giderek azalmasına yol açmaktadır. AGİT'in, "Vancouver'den Vladivostok'a" kadar olan bölgede, barış, istikrar, güvenlik ve işbirliğinin temel platformu olabilmesi ancak yeni bir anlayışla AGİT çalışmalarına hız verilmesiyle gerçekleştirilebilir.

2.3.5 NATO'da Uluslararası Terörizme Karşı Yapılan Çalışmalar

11 EYLÜL 2001'de ABD'nin uğradığı terörist saldırılardan sonra;

NATO Bakanlar Konseyi üye devletlere dışarıdan yöneltilecek terörist saldırıların NATO sözleşmesinin 5. maddesi kapsamında değerlendirileceğini karara bağlayarak ilân etmiştir.

NATO Konseyi, ABD'deki terörizm karşıtı operasyonların desteklenmesi için başlangıçta beş adet NATO AWACS uçağının ABD'de konuşlandırılması yönünde karar almış, müteakiben ABD'nin talebi üzerine uçak sayısı yediye çıkarılmıştır.¹⁰⁴.

2.3.6 Uluslararası Terörizmin Önemli Kaynağı Yasadışı Göç'ün Engellenmesi

Uluslararası terörle mücadelede karşılaşılan en büyük zorluklarda biri de yasadışı göçün önüne geçilememesidir. Yasadışı göç ile mücadele terörle mücadelenin hem askeri hem de siyasi mücadelenin yapıtaşlarından birini oluşturmaktadır. Yasadışı göç konusuna girmeden yasadışı göç ile bağlantılı bir takım kavramları açığa kavuşturmak gerekmektedir. Yasadışı göç ile ilgili terimlerin akademik anlamlarının bilinmesinde Yasadışı göç ve yasadışı güç ile olan mücadele daha iyi anlaşılacaktır. Yasa dışı göç: İktisadî, sosyal veya siyasî

---

¹⁰⁴ Faruk Örgün, **Küresel Terör**, Okumuş adam yayıncılık, İstanbul, Ekim 2001, s.64

sebeplerin etkisiyle bireylerin yasal olmayan yollarla bir ülkeden diğerine yer değiştirmesidir.

İnsan kaçakçılığı: Zorla çalıştırmak, esarete veya benzeri uygulamalara tâbi kılmak maksadıyla; tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulayarak, nüfuzunu kötüye kullanarak, kandırmak veya çaresizliklerinden yararlanarak kişileri kaçırmak, bir yerden başka bir yere götürmek, sevk etmek veya barındırmaktır.

Göçmen kaçakçılığı: Doğrudan veya dolaylı olarak maddî menfaat elde etmek maksadıyla, yabancı bir devlet uyruğunda bulunan veya vatansız olan veya bir ülkede sürekli olarak oturmasına izin verilmemiş bulunan kişilerin, başka bir ülkeye yasal olmayan yollardan girmelerini veya bu ülkede kalmalarını veya ülke dışına çıkmalarını sağlamaktır.

İltica: Herhangi bir cezaî takibat ve mahkûmiyetten veya suçluların iadesi hükümlerinden kurtulmak amacı ile bir başka ülkeye kaçmaktır.

Hedef ülke: Yasa dışı göç kapsamında göç edilen ülkedir

Kaynak ülke: Yasa dışı göç kapsamında göç eden insanların ait olduğu ülkedir.

Transit ülke: Yasa dışı göç kapsamında buldukları ülkeden başka ülkelere geçiş için kullanılan ülkedir.

2.3.6.1 Uluslararası Yasa Dışı Göç ve İnsan Kaçakçılığının Temel Nedenleri

Bu nedenleri yansıda görüldüğü gibi altı ayrı başlık altında toplamak mümkündür. Bunlar¹⁰⁵;

Ülke içindeki ekonomik ve sosyal nedenler,

Ülkeler arasındaki ekonomik ve sosyal yaşam standardı farklılıkları,

Ülkelerdeki iç karışıklıklar,

---

¹⁰⁵ Burhan Yener, “Güvenlik Boyutunda Uluslararası Yasadışı Göç ve Türkiye”, Y.Y.Y, Mart 2003, s.7

Ülkelerin siyasî iltica veya yasa dışı göçü özendiren politikaları ile göçmen ve mültecilere yapılan maddî yardımlar,

Terör örgütlerinin faaliyetleri,

İnsan kaçakçılarının kolay para kazanma düşünceleri.

2.3.6.2 Yasa Dışı Göç ve İnsan Kaçakçılığı Konusundaki Yasal Düzenlemeler

Son yıllarda organize suç örgütlerinin faaliyetlerinin geniş bir alana yayılmış olması, ülkelerin duydukları rahatsızlıklar, organize suç gruplarının faaliyetlerinden etkilenen insanların sayısındaki önemli artışlar, ülkeleri gerek uluslararası ve gerekse ulusal bazda çeşitli yasal düzenlemeleri yapmaya zorlamıştır.

2.3.6.3 Uluslararası Düzenlemeler

21 - 22 HAZİRAN 2002 tarihlerinde İspanya'nın Sevilla kentinde yapılan AB Konseyi Liderler Zirvesi'nin en önemli gündem maddesini yasa dışı göçle mücadele oluşturmuştur. Sevilla Zirvesi sonuçlarından, yasa dışı göç konusunun AB savunma ve dış politikasının bir parçası hâline geldiği görülmektedir¹⁰⁶.

19 TEMMUZ 2002 tarihinde Ankara'da gerçekleştirilen Türkiye - AB görüşmelerinde AB yetkilileri, Türkiye'nin kaynak ülke olmasının yanında aynı zamanda bir transit ülke olması nedeniyle, Türkiye ile ilişkileri teknik düzeyde ele almak ve daha fazla iş birliği yapmak arzusunda olduklarını belirtmişlerdir. “BM Sınır Ötesi Örgütlü Suçlarla Mücadele Anlaşması”, bu anlaşmaya ek

¹⁰⁶<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/42/457/5195.pdf>(Erişim: 29.11.2014)

“Kara, Deniz ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokol” ve “İnsan Kaçakçılığının, Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol” Türkiye tarafından imzalanmış ve 30 OCAK 2003 tarihinde (TBMM) Genel Kurulunda kabul edilmiştir ¹⁰⁷.

2.3.6.4 Uluslararası Göç Örgütü

1951 yılında “Hükûmetler Arası Avrupa’dan Kaynaklanan Göçmen Hareketleri Geçici Komitesi kurulmuştur. 1981 yılında ise ismi “Hükümetler Arası Göç Sorunları Komitesi” olarak değiştirilmiştir. Bu komite son olarak 1989 yılında “Uluslararası Göç Örgütü (IOM)” adını almıştır. Bu örgüt; insan ticareti ve kaçakçılığı ile mücadele, göçmen sağlığı, göç hareketlerinin transferi, yaygın bilgilendirme, göç konusunda teknik iş birliği gibi alanlarda hükûmetlerle iş birliği içinde hizmet vermektedir.

Türkiye’nin gözlemci statüsünde bulunduğu IOM’ye; ABD, AB üyesi pek çok ülke, Suriye ve Irak dışındaki sınır komşularımızın tamamı, Türkiye’de yakalanan yasa dışı göçmenlerden birçoğunun vatandaşı olduğu Pakistan, İran ve Bangladeş olmak üzere toplam 91 ülke üyedir. IOM’nin kurulmasına ilişkin anlaşma Türkiye tarafından 1995 yılında imzalanmış olmasına rağmen henüz TBMM’ce onaylanmamıştır. Söz konusu örgüt 1995 yılından beri hukukî statüden yoksun olarak ülkemizde temsilcilik faaliyetlerini sürdürmektedir.

2.3.6.5 İkili Anlaşmalar ve Ulusal Düzenlemeler

Türkiye, terörizm, örgütlü suçlar, uyuşturucu madde kaçakçılığı ve yasa dışı göç konuları ile ilgili olarak Yunanistan’la bir anlaşma imzalamış ve bu anlaşma 12 MART 2002 tarihli Bakanlar Kurulu kararı ile onaylanmıştır. Diğer

---

¹⁰⁷ Yener, a.g.e, s.8

komşu ülkelerle benzer anlaşmaların yapılması yönünde çalışmalar devam etmektedir¹⁰⁸.

765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda 03 MART 2002 tarihinde yapılan değişiklikle, “insan ticareti ve göçmen kaçakçılığı” suç sayılmıştır

5682 sayılı Pasaport Kanunu'nun 03 MART 2002 tarihinde 8, 33, 34, 35 ve 36 ncı maddelerinde değişiklik yapılarak cezaî hükümlere yer verilmiştir.

5683 sayılı yabancıların Türkiye'de ikamet ve seyahatleri hakkındaki kanunda yapılan değişikliklerle; yabancıların Türkiye'de ikamet, çalışma ve sınır dışı edilme esasları ile bunlara riayet etmeyenlere uygulanacak cezalar belirlenmiştir

2.3.6.6 Uluslararası Göç ve İnsan Kaçakçılığında Uygulanan Yöntemler

Yasa dışı geçişlerin büyük bir bölümü çıkar amaçlı suç örgütleri tarafından organize edilmekte ve şu yöntemler uygulanmaktadır:

- Issız kıyı bölgelerinden yararlanmak,
- Araçların gizli bölümlerinden yararlanmak,
- Sahte kimlik ve pasaport kullanmak,
- “Turist” kimliğiyle çıkış yapıp iltica isteğinde bulunmak,
- Kontrol görevlilerine maddî çıkar sağlamak.

2.3.7 Türkiye'nin Terörizmle Mücadele Alanındaki Uluslararası Çalışmalara Katkısı

---

¹⁰⁸ Yener, a.g.e, s.8

Türkiye, terörle mücadele kapsamında akdedilmiş bulunan 12 uluslararası sözleşmenin tamamına taraf olduğu gibi, BM Genel Kurulu altıncı Komitesi dahilinde teşkil edilmiş bulunan ve “Kapsamlı Terörizm Sözleşme Taslağı” ile “Nükleer Terörizmin Önlenmesine ilişkin Sözleşme Taslağı”na ilişkin çalışmalara da aktif olarak katılmaktadır. Ülkemiz ayrıca Avrupa Terörizmle Mücadele Sözleşmesi ve BM Sınır aşan Örgütlü Suçla Mücadele Sözleşmesine de taraftır.

Yıkıcı ve bölücü terör örgütlerine karşı uzun yıllardır verdiği mücadelenin kazandığı deneyim ışığında, terör ve örgütlü suçlar (uyuşturucu kaçakçılığı, yasadışı göç, insan ticareti vb.) arasındaki ilişkiyi yakından bilen ve bu ilişkinin özellikle demokratik Batı ülkelerindeki düşünce, örgütlenme ve ekonomik faaliyet özgürlüklerinin istismarı suretiyle nasıl bir tehdide dönüştüğünü muhataplarına ısrarla anlatmaya çalışan Türkiye, uzun uğraşılardan sonra, terörizmle örgütlü suçlar arasındaki bağı genel kabul görmesini sağlamıştır. Ülkemiz, BM Viyana Ofisindeki Uyuşturucu Kontrol ve Suçun Önlenmesi Bölümü (UNODC) bünyesinde yürütülen faaliyetlere de hep aktif olarak katılmış ve mali yardımda bulunmuştur¹⁰⁹.

BM'de ve diğer ilgili forumlarda, uygun her fırsat ve zeminde terörizmle mücadele için en kararlı ve etkili önlemlerin alınmasını savunan Türkiye, terörizmin evrensel bir sorun olduğu gerçeğinden hareketle, 11 Eylül saldırılarından sonra terörizmle mücadele konusunda gerek NATO, Avrupa Konseyi, AGİT, BMGK gibi uluslararası ve bölgesel kuruluşlar nezdinde, gerek ikili plandaki faaliyetlerini yoğunlaştırarak sürdürmektedir. Bu konuda kabul edilmiş çok sayıda belge ve deklarasyonda Türkiye'nin aktif çaba ve katkısı vardır.

---

¹⁰⁹ Ömür Ş. Babaoğlu, “Küresel Terör ve Türkiye (Sempozyum)”, **Stratejik Araştırma ve Etüt Merkezi**, sayı 6, Mayıs 2002,s.26

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

PKK TERÖR Örgütü

Kürdistan İşçi Partisi (Kürtçe: PartiyaKarkerênKurdistanê), Kürtçe isminin kısaltmasıyla PKK, Türkiye'nin doğu ve güneydoğusu, Irak'ın kuzeyi, Suriye'nin kuzeydoğusu ve İran'ın kuzeybatısını kapsayan bölgede bir devlet kurmayı amaçlayan ve bu amaçla söz konusu toprakların Türkiye sınırları dahilinde kalan kısmına sahip olabilmek için güvenlik güçleri, köy korucuları ve sivillere karşı eylem yapan yasadışı silahlı örgüttür. KADEK (Kürtçe: KongreyaAzadî û DemokrasiyaKurdistanê, Türkçe: Kürdistan Özgürlük ve Demokrasi Kongresi) ve Kongra-Gel (Halk Kongresi) isimlerini de kullanmıştır. PKK, 7. Parti Kongresi'nde bağımsız bir Kürdistan fikrinden vazgeçtiğini açıklamıştır. 1974 yılında Abdullah Öcalan tarafından kurulan PKK'nın ideolojisi, Marksizm-Leninizm üzerine kuruludur. PKK'nın başlangıçtaki amacı; Kürdistan diye tanımlanan, Kürtlerin de yaşadığı, Türkiye'nin doğu ve güneydoğusu, Irak'ın kuzeyi, Suriye'nin kuzeydoğusu ve İran'ın kuzeybatısındaki bölgede, bağımsız sosyalist bir Kürt devleti kurmaktır. Bazı politikacı ve yazarlara göre, PKK, terör eylemleri için bazı Marksist-Leninist örgütler ile işbirliği yapmıştır. Bununla

birlikte PKK'nın bazı ülkelerden maddi, manevi ve politik destek gördüğü öne sürülmektedir. Eylemlerinin finansmanının büyük bir kısmı yurt dışından sağlanmaktadır.

3.1 PKK'nın Kuruluşu

Türkiye'de siyasal Kürt hareketi, Demokrat Parti (DP) iktidarının sonlarında ortaya çıktı. 27 Mayıs Darbesi'nin ardından kabul edilen 1961 Anayasası'nın yarattığı özgürlük ortamı, Doğu Meselesi'ni üzerinde en çok konuşulan konulardan biri haline getirdi. Özgürlükçü ortamda gelişen sol akımlar, o güne kadar meşru siyasi zeminde örgütlenme şansı bulamayan Kürtler için bir fırsat yarattı. Musa Anter, Tarık Ziya Ekinci, Faik Bucak, Sait Elçi, Yaşar Kaya gibi isimler Kürt hareketinin hem teorik hem de pratik zeminini oluşturdu. Özellikle Musa Anter'in çıkarttığı ve doğunun geri kalmışlığını işleyen İleri Yurt gazetesi bu açıdan önemliydi. Kürt hareketinin entelektüel zemin kazanmasıyla birçok Kürt aydın yeni kurulan Türkiye İşçi Partisi (TİP) bünyesinde aktif siyasete girdi.

1974 yılında Ankara'da kurulan Demokrat Yüksek Öğrenim Derneği'nin kurucuları arasında yer alan Abdullah Öcalan, daha sonra Kürdistan İşçi Partisi'ni yani PKK'yı kuracaktı. PKK, Türkiye'deki sol örgütlerin Kürt Sorununa yaklaşımlarına ve çözüm önerilerine bir tepki olarak ortaya çıksa da, Marksist söylemden kopmadı. Ancak örgüt, ilk oluşumundan itibaren önceliğini Kürt ulusal bilincinin oluşturulmasına verdi. PKK'nın kurulması, Türkiye'nin çözemediği Kürt Sorununda bir dönüm noktası oldu¹¹⁰.

3.2 PKK'nın Amacı ve Genel Yapısı

---

¹¹⁰<http://www.aljazeera.com.tr/dosya/pkk-nasil-kuruldu-ve-guclendi> PKK Nasıl Kuruldu. (Erişim: 20.04.2015)

Marksist-Leninist ilkeler doğrultusunda Türkiye’de yaşayan Kürtlerin önderliğinde “Bağımsız Birleşik Kürdistan” kurulmasını amaç olarak benimseyen PKK başlangıçta; parti, cephe ve ordu olmak üzere üç ana birimden oluşan bir yapıya sahipti. Parti; ideolojik mücadeleyi yürüten en üst düzeydeki yönetici birimi; cephe, tüm halkın temsil edildiği ve siyasi mücadeleyi yürüten siyasi organizasyonu, ordu ise silahlı mücadeleyi yürüten birimi temsil etmektedir. 2007 yılından itibaren KCK yapılanmasına geçişle birlikte bir devlette olması gereken unsurlar teşkil edilmiş ve bu kapsamda yasama, yürütme ve yargı yanında diğer sivil ve askeri birimleri içeren bir yapılanmaya doğru gidilmiştir. Kürdistan Topuluklar Birliği’nin (KCK) teşkilinden sonra PKK bu çatı yapının bir alt organizasyonu haline gelmiştir¹¹¹.

Örgütün kurucu mensupları, o dönemin yaygın akımı olan Marksist-Leninist fikirlerden önemli derecede etkilenmiş olmakla birlikte diğer Marksist-Leninist gruplardan ideolojik temelde farklılaşmışlardır. Akyol’a göre PKK’nın ideolojisi Maoculuğu da kapsamaktadır. Marksizm-Leninizm’e, coğrafi yapının etkisiyle Maoculuğun “kırsal gerilla” taktiği ve köylü ayaklanması teorisi de eklenmiştir. Dolayısıyla PKK’nın ideolojisi ve yöntemi, klasik Marksizm-Leninizm teorisi yanında “gerilla savaşı”, “etnik milliyetçilik” ve “köylü devrimi” gibi kavramları da kapsamaktadır¹¹². Tan, Türkiye’deki Kürt siyasetçilerden Abdülmelik Fırat’ın PKK’yı; laisizm, Kemalizm, Baas Partisi ve Stalinizm’in bir karışımı olarak gördüğünü ifade etmektedir¹¹³.

Hem devletin bölgeye yatırım yapmamasından şikâyet etmektedir, hem de bu yatırımları engellemek için bombalar atmaktadır. PKK ile ilgili çelişkiler bunlarla sınırlı değil elbette, örgüt bir taraftan insan hakları ve onurundan bahsetmektedir diğer taraftan ise en vahşi cinayetleri işlemektedir. Bu çelişkileri kuşkusuz çok daha fazla sıralamak olasıdır. Ancak, tüm bunlara rağmen örgütün

---

¹¹¹ M. Sadi Bilgiç, “Türkiye’de Kürt Sorununun Bazı Alt Parametrelerine İlişkilerin Algıların Analizi”, Doktora Tezi, **Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü**, 2011, s.81

¹¹² Mustafa Akyol, **Kürt Sorununu Yeniden Düşünmek**, Doğan Yayınevi, İstanbul 2006, s.135

¹¹³ Altan Tan, **Kürt Sorunu**, İstanbul: Timaş Yayınları 2009, s.373

bir taraftar ve sempatizan kitlesi vardır ve örgüt Türkiye Cumhuriyeti'nin son yirmi yılında devletin ve halkın maddi ve manevi enerjisini harcamayı başarmıştır¹¹⁴.

PKK'nın yarattığı terör ortamı ve uyguladığı stratejiler her defasında değişiklikler göstermiş ve son olarak Diyarbakır olaylarında Filistin halkının direnişi ile özdeşleşen intifada stratejisini uygulamaya çalışmıştır. Bu stratejinin Filistinlilere özgü tarihsel süreç, beşeri unsurlar ve meşruiyet dayanaklarının, Türkiye'nin Kürt kökenli vatandaşları bakımından oluşmadığını öncelikle ifade etmekte yarar var. Tüm bunlara rağmen Türkiye'de uygulanan yanlış güvenlik politikaları, geçici de olsa bir intifada için malzeme olarak Diyarbakır'da kullanılmaya çalışılmıştır. PKK terör örgütü kendi militanlarının cenazesini araç haline getirmek, çocukları ve kadınları ölümcül ateşe atmak marifetiy-le Diyarbakır'da bunu yapmak istemiştir.

PKK terör örgütü 1984 yılından itibaren Kürt kökenli vatandaşlarımıza yoğun bir terör uygulamıştır. Bu süreçte bölge halkı hedef alınmış ve gerçekleştirilen eylemlerde bazen ailelerin tüm mensupları öldürülmüştür. Seksenli yıllarda şu sorunun sıklıkla sorulduğunu hatırlarız. Nasıl, bir örgüt adına savaştığını iddia ettiği insanları toplucakatledebilir? Cevabı oldukça açıktır. PKK argümanına göre, Kürtlere haklarını hatırlatmak, onları mobilize etmek ve ikna etmek başka türlü olanaksızdır. Dolayısıyla, terörün korkutucu gücünden ve sindirme etkisinden yaralanılacaktır. Bu yaklaşımı Öcalan, o yıllarda yalın bir şekilde ifade etmiştir; “Kürtler zorun gücünden anlar, onlarla fikri tartışmalarla bir sonuca ulaşmak olanaksızdır”. Terör keşfedildiği günden beri bir yönüyle bu çıkarımla yola çıkmıştır. Terör örgütleri önce büyük bir ürperti yaratmak, sosyal grupları yalnızlığa ve çaresizliğe itmek üzere hareket ederler. Terörün en keskin mesajı ise “sizi kimse kurtaramaz, bizden başkasını bir adres

---

¹¹⁴ İhsan Bal, Sedat Laçiner, “Ethnicterrorism in Turkeyandthe Case of the PKK: Roots, Structure, Survival, andIdeology”, **Frank CassJournal**, sayı 9, 2004, s.71

veya otorite olarak aklınızdan dahi geçirmeyin” ifadesidir. Teröristlerin eylemlerinde bu kadar vahşi olmasının ve görselliğe önem vermesinin nedeni budur. “En fazla acıyı biz veririz, en vahşi biziz, kural tanımıyoruz, hiçbir değere bağlı değiliz” teröristin eylemlerinde kullandığı temel propagandadır. Bu bakımdan terör eylemlerine “ölü üzerinden propaganda” denir. Evet, insanın en kıymetli hazinesi kendi varlığıdır ve bunun her an kaybedilme riski varsa en azından sessiz kalınması tercih sebebidir. PKK terör örgütü de bunu yapmaya çalışmıştır. PKK neden Kürtleri katletmiştir sorusunun yanıtı açıktır: çünkü eylem bölgesi olarak seçtiği alanda devlet güçleri ile yerel halk arasında bir duvar örmek istemiştir ve bu duvarın yoğun terör eylemleriyle örülmesi bir metot olarak benimsenmiştir. Önemli olan sonuca ulaşmaktır ve sonuca varmak için de her yol meşrudur. Zira, teröristin meşruiyet kaygısı yoktur. 1989 yılına gelindiğinde bölge halkı üzerinde gerçekten de bir tedirginlik oluşmuştur. Artık PKK, özellikle geceleri daha fazla korkulan bir güçtür. 1990’lı yıllara gelindiğinde ise devlet, PKK’nın vahşetinden halkını emin kılammıştır¹¹⁵.

3.3 PKK’nın Uluslararası Bağlantıları

PKK farklı amaçları olan faaliyetleri aynı çatı altında toplayan bir terör örgütüdür. PKK gelir kazanmak amacıyla organize suç örgütleri kurmakta, Türkiye’de ve Avrupa’da uyuşturucu piyasasında önemli bir rol oynamakta, haraç almakta, insan kaçakçılığı ve insan ticareti yapmaktadır. PKK’nın aynı zamanda başka ülkeler adına taşeron terör eylemleri de yapmaktadır. PKK Türkiye’nin bazı komşularıyla, bazı Avrupa ülkeleriyle ve Avrupa’nın dışındaki bazı ülkelerle ilişki ve işbirliği içindedir. PKK bu ilişkilerini doğrudan ve dolaylı olmak üzere iki kategoride düzenlemektedir. PKK doğrudan örgütsel faaliyetkapsamında söz konusu ülkelerle ilişki içindedir. Dolaylı olarak ise PKK, bu ülkelerde ticari faaliyetler, sanatsal etkinlikler, eğitim faaliyetleri,

¹¹⁵ Andrew Mango, *Türkiye’nin Terörle Savaşı*, İstanbul, Doğan Kitap 2005, s.62

medya faaliyetleri ve diğher her türlü dernek ve sivil toplum kuruluşları adı altında eğitim ve propaganda faaliyetleri düzenlemektedir. PKK'nın farklı ülkelerdeki bağı, örgütün bu ülkelerden bağımız hareket etmesini zorlaştırmaktadır. Söz konusu ilişkiler ve sınırlılıkların, ileride daha ayrıntılı anlatılacak olan çözüm sürecinde, PKK'nın silah bırakması üzerinde nasıl bir etki oluşturacağı tartışma konusudur¹¹⁶.

MIT raporuna göre PKK'ya yılda bir milyar euro civarında kaynak sağlayan Avrupa'daki birçok şirket var. Rapora göre çoğu Almanya'daki bu şirketlerin sağladığı para, Kürt İşverenler Birliği'nce PKK'ya aktarılıyor. İstihbarat raporlarında bu şirketlerden 279'unun adı geçiyor. Buna göre 279 şirketten 147'si Almanya'da bulunuyor. Avrupa'da da Fransa'da 49, İsviçre'de 14, Hollanda'da 13, İngiltere'de 12, Avusturya'da 10, İsveç'te 8, Yunanistan'da 2, Danimarka, Belçika ve Romanya'da ise birer şirket var. Türkiye'de de biri İzmir, diğheri Diyarbakır'da olmak üzere iki KAR-SAZ üyesi bulunuyor. Bunlardan birinin Satranç Anonim Şirketi olduğu öne sürüldü. Raporlara göre, Diyarbakır'daki bir işadamı derneği de KAR-SAZ üyeleri arasında yer alıyor. KAR-SAZ üyesi şirketlerin çoğu gıda, inşaat ve tekstil şirketi. Türkiye, Hollanda ve Fransa makamlarının PKK'nın mali kaynaklarıyla ilgili raporları, KAR-SAZ'ın yılda 1 milyar Euro kara para akladığını ve bu parayı terör örgütüne gönderdiğini ortaya koyuyor¹¹⁷.

3.4 PKK'nın Gerilla Aşamasına Geçme Çabası

PKK örgütünün ikinci stratejisi ise, terörün bir sonraki safhası olan gerilla aşamasına geçme çabasıdır. Gerilla aşaması, terör örgütlerinin özellikle etnik ayrılıkçı örgütlerin ulaşmak istedikleri önemli bir stratejik hedefdir. PKK

¹¹⁶ H. İbrahim Bahar, "Çözüm Süreci", Ankara Strateji Enstitüsü Yayınları, Rapor 2013-2, Mart 2013, s.89

¹¹⁷ <http://m.haber5.com/haber/101253> PKK'yı çözememenin Türkiye'ye maliyeti(Erişim: 01.05.2015)

açısından da durum böyledir. Kor-kuya hapsedilmiş Kürtlere şefkatli yaklaşım zamanı ve devlete meydan okuma vakti gelmiştir. Bu stratejinin temeli şaşkınlık ve panik halindeki halkı kurulacak farklı isimler-deki derneklerle örgüte yönlendirme ve aynı zaman da devleti aşırı güç kullanmaya it-mek marifetiyle güvenlik güçlerinin ne kadar vahşi ve adaletsiz olduğu propagandasını yapmaktır. Gerilla aşamasının olmazsa olmazları da vardır. Bunlar bir toprak parçasına sahip olduğunu veya en azından kendi kontrolünde bir toprağın olduğunu göstermek, kendine gönüllü destek veren geniş bir halk kitlesinin varlığını ispatlamak ve düşman güçler olarak tanımladığı devlet güçlerine karşı başarılı eylemler yapmaktır. PKK terör örgütü bu çerçevede hükümet güçlerine (asker, polis, öğretmen, doktor, hemşire, şanti-ye işçileri, ziraat mühendisleri v.b) karşı yoğun eylemler başlatmıştır¹¹⁸.

Örgüt, devlet güçleri karşısında büyük zayıflıklar vermiş ve çatışmayı kaybetmiştir. Aynı dönemde örgütün uygulamaya koyduğu bağımsız bir arazi parçasına sahip olmak stratejisi ise Kuzey Iraktaki otoriteden yoksun bölgeyi kontrolü altına almak çabası olmuştur. Burada belirli bir toprak hâkimiyeti kurmakla birlikte, adına savaştığını iddia ettiği Kürtler, yani halk yoktu. Bunun gerçekleştirilmesi için Türkiye'den 'devletin zulmünden şikayetçi kürtlerin' bu bölgeye göçmesi gerekmektedir. Bu göç gönüllü olamadı ve zorunlu olarak aileler göçe zorlandı ve sonuç olarak yüz binlerce Kürt Türkiye'nin batısına (Adana, Antalya, İzmir, Bursa, İstanbul, İzmit, Ankara gibi illere) göç ederken, sadece birkaç bin Kürt Kuzey Irak'a göç ettirilebildi. Bu deneme de başarısız olmuştu. Geriye 1994 yerel seçimleri kalmıştı. Örgütün gücü ve halk desteği burada kanıtlanabilirdi. Seçim sandıklarına gidilecek, ancak, kasıtlı olarak geçerli oy kullanılacaktı. Bu seçimlerde bölgede kullanılan oyların, Türkiye ortalamasındaki hata payı çıkarıldığında, %3.5'de kalması, PKK terör örgütünde derin bir hayal kırıklığı yaratmıştır. Çatışma alanlarında yenilgiye uğra-yan,

---

¹¹⁸ Hasan Cemal, **Kürtler**, İstanbul, Doğan Kitap 2003; s.164

Kuzey Irak'a göçü başaramayan ve yerel seçimlerde taban desteğini ispatlama noktasında büyük şok yaşayan PKK tekrar ilk dönemdeki gibi ayrımsız ve yoğun teröre dönme kararı almıştır. Zira örgüt, Kürtlere karşı uyguladığı her türlü strateji sonucunda, başkaldırmayı ve kendine yeterli desteği vermeyi sağlayamamıştır.

Öcalan 1999 yılında Kenya'da gözaltına alındı. Artık PKK terör örgütü Türkler üzerinden Kürt kimliği ara-yışı içersindedir. Bu stratejinin temeli, terör eylemlerinin Türkiye'nin batıdaki kentleri-ne taşınmasıdır. Batıdaki kentlerde gerçekleştirilecek olan yoğun terör eylemleri Türk milliyetçiliğini radikalleştirecektir. Dolayısıyla, Kürtler adına eylem yaptığı iddiasıyla olayları üstlenen PKK, Türk milliyetçiliğinin tepkisini Kürtler üzerine çekecektir. Kızgınlık, öfke ve nefret üzerine inşa edilecek ötekileştirme projesi Kürtleri yalnızlığa itecek ve ötekileştirilen Kürtler ise PKK yanında saf tutacaklardır. Böylece yüzyıllarca birlikte yaşamış, aynı potada erimiş ve ortak değerler etrafında yükselmiş olan Anadolu insanı, Kürtler ve Türkler olarak birbirlerinden ayrılmaya başlayacaklardır. PKK bu beklentiler içersinde İstanbul, İzmir, Adana, Ankara, Antalya gibi illerde eylemlerine başlamıştır. Türkiye'deki birliktelik yerine, ortak özelliklerin bir kenara atıldığı, küçük farklılıkların dahi dev aynasında öfke seliyle beslendiği bir dönem planlanmıştır. Ancak, bu süreç beklenen sonucu doğurmamıştır. Bunun gerçekleşmemesinin temel nedeni ise; yüzyıllardan beri aynı kaderi paylaşma, aynı potada erime gerçekliği, PKK'nın eylemlerinin Kürtler üzerinde istediği etkiyi doğurmaması, Kürtleri ötekileştirememesidir. PKK, batı kentlerindeki eylemleri için gerekli Kürt (daha önceden bu bölgelere yerleşmiş olanlar) desteğini bulamamıştır, polis istihbaratı ve buna bağlı gerçekleşen operasyonlar örgütün planlı eylemlerinin önemli bir kısmını başlamadan önlemiştir¹¹⁹.Tüm

---

¹¹⁹<http://m.haber5.com/haber/101253> (Erişim: 25.04.2015)

ayrılık hamlelerine rağmen, Anadolu’da PKK’nın istediği ölçütte bir kutuplaşma ve ayrımcılık yaşanmamıştır¹²⁰.

Son döneme sarkan karmaşıklığın temeli, PKK lideri Öcalan’ın Türk devlet görevlilerinin eline geçtiği andan itibaren; “devletime hizmet etmeye hazırım, halkların kardeşliği, akan kanın durdurulmasında üzerime düşeni yapmaya hazırım” ve “demokratik cumhuriyet” gibi ifadelerle, hem Türkiye Cumhuriyeti’ne hem de terör örgütüne yönelik mesajlarıyla ortaya çıkmasıdır. Örgüt, militanlarına Kuzey Irak’a çıkmaları için emir vermenin yanında eylemsizlik kararı almıştır. Bu örgütün inisiyatifinden ziyade, tüm şartların örgütün aleyhine gelişmesinin zorunlu bir sonucu olmuştur. Eylemsizlik sürecini uzun kılan bir başka gelişme ise, ABD’ye karşı gerçekleştirilen 11 Eylül terör eylemleridir. 11 Eylül saldırılarında sonra küresel güç ABD, teröristlere karşı topyekün bir mücadele ilan etmiştir. Uluslararası alanda gerçekleşen bu hava, teröre müracaat edenlere sıfır tolerans olarak ortaya çıkmış ve PKK terör örgütü bu rüzgârı üzerine çekmekten çekinmiştir¹²¹.

3.5 PKK’nın Türkiye’ye Verdiği Zarar

Silahlı eylemlerine 1984 yılında başlayan ve yaklaşık otuz yıldır terör eylemleri yapan PKK, dünyanın en şiddetli terör örgütlerinden birisidir. Türkiye’de yapılan istatistiklere göre son otuz yılda kırk bin kişinin öldüğü belirlendi. Güvenlik görevlileri, askerler, polisler, diğer kamu görevlileri, Kürtler ve Türklerden oluşan sivil vatandaşlar listede önemli bir oranı temsil ediyor. Öldürmek çözüm değil ama, teslim olmayan eli silahlı PKK’lı teröristleri etkisiz hale getirmenin yolu belli. Son otuz yılda PKK endeksli faili meçhul sayısının yirmi bine yakın olduğu iddia ediliyor. Aynı zamanda son on yılda hükümetin Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerine 36 milyar lira

¹²⁰ Bal ve diğerleri, a.g.e., s.44

¹²¹ D. Ülke Arıboğan, **Tarihin Sonundan Barışın Sonuna: Terörizmi Anlamak ve Anlamlandırmak**, İstanbul, Timaş Yayınları 2003, s.184

yatırımına rağmen bölge azgelişmişlik düzeyini aşmış durumda değil. Türkiye otuz yıldan beri devam eden ve maddi manevi maliyeti çok yüksek olan PKK terörünü bitirmek istiyor. Terör nedeniyle şehit olan kamu görevlisi sayısı 7 bin 918, ölü ele geçirilen PKK'lı sayısı 22 bin 101, ölen sivil sayısı ise 5 bin 557. PKK'nın iç infazları ve diğer faili meçhullerin sayısı ise bilinmiyor. İstatistiklere yansımayan ölümler hariç, son otuz yılda toplam 35 bin 576 kişi terör nedeniyle yaşamını yitirdi. Buna ek olarak 386 bin 360 kişi de yaşadıkları yerlerden başka yerlere gönüllü veya zorunlu olarak göç etti. PKK terörünün Türkiye'ye toplam maliyetinin yaklaşık 400 milyar dolar olduğu iddia edilmektedir¹²².

PKK saldırılarını önlemek amacıyla 1987 yılında Bingöl, Diyarbakır, Elazığ, Hakkari, Mardin, Siirt, Tunceli ve Van'da Olağanüstü Hal (OHAL) uygulamaya kondu. 46 kez uzatılan OHAL uygulaması 1994 yılından itibaren aşamalı olarak kaldırılmaya başlandı ve 2002'de tamamen sonlandırıldı. 1980 yılında, 12 Eylül askerî harekâtından sonra Güneydoğu Anadolu'da sıkıyönetimle başlayan ve ardından Olağanüstü Hal ile devam eden dönem, 22 yıl sonra kapanmış oldu. İçişleri Bakanı Beşir Atalay, PKK/KONGRA-GEL terör örgütünün ilk silahlı eylem gerçekleştirdiği 1984 yılından günümüze kadar şiddet ve propaganda türü 31 bin 586 eylem gerçekleştirdiğini bildirdi. Atalay, bölücü terör örgütü tarafından sözde tek taraflı ateşkes ilan edilen 1999–2004 yılları arasında ise şiddet ve propaganda türü 6 bin 651 eylem gerçekleştirdiğini ve bu olaylarda 358 güvenlik görevlisinin şehit olduğunu 147 vatandaşın da yaşamını yitirdiğini bildirdi.

Halen 22 il'de 47 bin 819 geçici köy korucusu ve 32g ilde 24 bin 88 gönüllü köy korucusu olmak üzere toplam 71 bin 907 korucu görev yapıyor. Kendilerini, ailelerini ve köylerini terörist saldırılardan korumak amacıyla görev yapan geçici köy korucularından, bugüne kadar çeşitli suçlara karıştıkları tespit edilen 975'i hakkında yasal işlem yapıldığını ve görevlerine son verildiğini

---

¹²² Bahar, a.g.e, s.75

bildiren Bakan Atalay, 2008 yılında geçici köy korucularına giyim için 8 milyon 657 bin 531 TL, maaşlar için de 351 milyon 339 bin TL ödenek gönderildiğini kaydetti¹²³.

---

¹²³<http://m.haber5.com/haber/101253Pkk>'yı çözememenin Türkiye'ye maliyeti (Erişim: 02.05.2015)

SONUÇ

Uluslararası terörizm özellikle 11 Eylül Saldırılarından sonra nihayet dünyanın özellikle de Batı'nın dikkatini çekebilmiş ve uluslar arası terörizmle mücadele için kolları sıvamıştır. Terörist faaliyetlerin dünyanın merkezî konumundaki ABD'yi bile kolayca hedef alıp evinde vurabilmesinin arkasında küresellesmenin getirdiği bunalımın da payı kuskusuz çok büyüktür. Teknolojinin son yüzyıldaki inanılmaz gelişimi ile adını ve amaçlarını duyurmak isteyen terör örgütleri, kitle iletişim araçlarının da sağladığı yüksek imkanlar sayesinde dünyanın herhangi bir yerinde kanlı faaliyetlerini gerçekleştirebilmektedirler.

Uluslararası sistemin aktörleri olarak uluslararası kuruluşlar, teröre karşı kolektif bir uluslararası eylem oluşturma potansiyeli en yüksek olan yapılardır; bu yüzden, bu aktörler devletleri teröre karşı ortak eyleme geçmenin gerekliliğine ikna etmede kullanılacak önemli araçlar olarak görülebilir. Uluslararası kuruluşlar devletleri bu soruna karşı aynı yaklaşımı benimsemeye ikna edebilirlerse, bu küresel sorunla daha etkin mücadele edilebilecektir. Ancak, uluslararası kuruluşlar kendi başlarına görev yapan yapılar değildirler. Devletlerin desteğine ihtiyaç duyarlar. Devletler yasal düzenlemelerin kabul edilmesi ve yorumlanması yoluyla bilgi ve deneyimlerini paylaşmalıdırlar. Güvenli limanları olmadıkça, teröristler serbest hareket edemeyecektir. Tek bir ülke dahi teröristlere barınak sağlarsa, bu durum bu mücadelenin genel başarısını olumsuz etkileyecektir.

Terörizmin günümüz koşullarında sıcak savaşların yerini aldığı bir gerçektir. Terörizmin dış kaynaklardan beslenmeden varlığını sürdüremeyeceği de apaçık ortadadır. Bu durumda devletlerin terör örgütlerini siyasi amaçları için kullanmaktan vazgeçip kararlılıkla mücadele etmesi gerekmektedir. Bu, bir veya iki devletin verebileceği bir savaş değildir. Uluslararası anlaşmalar, işbirlikleri sadece yazı üstünde değil fiiliyatta da kendini göstermelidir. Aksi takdirde terör

örgütlerinin yöntem ve hedeflerine bakıldığında, tesiri çok daha yüksek saldırıların ve önüne geçilemez bir kıyımın kaçınılmaz olması işten bile değildir.

Terör, tarih boyunca var olan bir olgudur. Muhtemelen önümüzdeki yüzyılda da varlığını hissettirir bir şekilde sürdürecektir. Ancak bu durum teröre göz yummayı, ve terörü beslemeyi değil, teröre karşı daha sıkı tedbirler almayı gerektirir.

Türkiye Cumhuriyeti teröre karşı sürdürdüğü 30 yılı aşkın mücadelenin gururuyla dimdik ayaktadır ve işbirliğine her zaman hazır olduğunu her fırsatta sözlü ve yazılı olduğunu belirtmiştir. Küreselleşmenin baş mimarı olan ABD ve AB, bu konuda daha istikrarlı bir tutum izlerse dünya yaşanılır bir hale gelebilecektir.

Terör örgütleri gün geçtikçe diğer terör örgütleri ile olan işbirliklerini artırmakta ve organize suç örgütleri ile bağlantılar kurmaktadır. Günümüz dünyasının artan iletişim ve ulaşım olanakları ile birlikte hareketlilikleri artan, ulusallık boyutunu aşip daha ziyade uluslararası hâle gelen, dünyanın her yerinde eylem yapabilir ya da saklanabilir olan terör örgütlerine karşı üye devletlerin uluslararası işbirliği mekanizmalarını geliştirme ihtiyacı da artmaktadır. Bu kapsamda, AB'nin terörizmle mücadele stratejisi, üye devletler bakımından yeni bir bütünleşme alanını değil ama artan işbirliği veeşgüdüm çalışmalarını göstermektedir.

PKK terörüyle mücadele Türkiye'de uzunca bir süre silahlı güç kullanmaekseninde yürütülmüş, ancak son dönemlerde çok boyutlu mücadeleye geçilmiştir.

20 yılı aşkın bir süre uygulanan bu klasik mücadele tarzı, benzer sorunlular karşılaşılan ülkelerde de görülmüştür. Terörün şiddet eylemleriyle başlaması nedeniyle başlangıçta silahlı güçle tepki gösterilmesi doğaldır. Ancak makul bir süre içerisinde çok boyutlu mücadeleye geçilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

AKYOL, Mustafa, **Kürt Sorununu Yeniden Düşünmek**, Doğan Yayınevi, İstanbul, 2006

ALKAN Necati, **Söz Bitmeden Terörle Mücadelede Önleme Stratejileri**, Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu Yayınları, Ankara 2007.

ARAL, Berdal, **Uluslararası Hukukta Meşru Müdafaa Hakkı**, Siyasal Kitabevi, Ankara, 1999

ARBATOV Alexei, **Superterrorism: Implications for a New Security Strategy**, Michael Intriligator - Alexander Nikitin - Majid Tehranian, der., Eurasia: A New Peace Agenda, Elsevier, Emerald Publishing Group, Amsterdam 2005

ARIBOĞAN, D. Ülke, **Tarihin Sonundan Barışın Sonuna: Terörizmi Anlamak ve Anlamlandırmak**, İstanbul, Timaş Yayınları, 2003

BAL, İhsan, **Terör Nedir? Neden Terörist Olunur?**, USAK Yayınları, Ankara, 2006

BASSIOUNI, M. Cherif: **Uluslararası Ceza Hukuku**, Second Ed., Vol. I Crimes, Transnational Publishers, Newyork, 1999.

BASSIOUNI, Cherif, **International Terrorism; Multilateral Conventions (1937-2001)**, Transnational Publishers, New York, 2001

BOZKURT, Enver: **Birleşmiş Milletler Sisteminde Kuvvet Kullanma**, Nobel Yayınları, Ankara, 2003

Brzezinski, Zbigniew, **Büyük Satranç Tahtası/Amerika'nın Küresel Üstünlüğü ve Bunun Jeostratejik Gereklilikleri**, (çev. Yelda Türedi), İstanbul, İnkılap Kitapevi 2010

CEMAL, Hasan, **Kürtler**, İstanbul, Doğan Kitap, 2003

DEDEOĞLU, Beril, **Uluslararası Güvenlik ve Strateji**, Derin Yayınları, İstanbul, 2003

GÜZEL, Cemal, **Silinen Yüzler Karşısında Terör**, Ayraç Yayınevi, Ankara, 2002.

HABERMAS Jürgen, **Bölünmüş Batı**, (çev. Dilman Muradoğlu), Yapı Kredi Yayınları-Cogito, İstanbul 2006.

KAYA, İbrahim, **Terörle Mücadele ve Uluslararası Hukuk**, UŞAK Yayınları, Ankara, 2005

KESKİN, Funda, **Uluslararası Hukukta Kuvvet Kullanma: Savaş, Karışma ve BM**, Mülkiyeliler Birliği Yayınları, Ankara, 1998

MANGO, Andrew, **Türkiye'nin Terörle Savaşı**, İstanbul, Doğan Kitap, 2005

ÖRGÜN, Faruk, **Küresel Terör**, Okumus adam yayıncılık, İstanbul, Ekim 2001

ÖZDAL Barış – Mehmet Genç, **Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası'nın Türkiye-AB İlişkilerine Etkileri**, Aktüel Yayınları, Bursa 2005.

PAZARCI, Hüseyin, **Uluslararası Hukuk**, Turhan Kitabevi, Ankara, 2008

SCHACHTER, Oscar: **The Lawful Use of Force by a State Against Terrorist in Another Country**, in Terrorism & Political Violence Limits

&Possibilities of Legal Control, Ed. by. Henry H. Han, Oceana Pub., New York, 1993

TAN, Altan, **Kürt Sorunu**, İstanbul: Timaş Yayınları, 2009

TOPAL, Ahmet Hamdi, **Uluslararası Terörizm ve Terörist Eylemlere Karşı Kuvvet Kullanımı**, İstanbul: Beta Basım Yayın, 2005

Makaleler

AKGÜN, Birol, “Amerika’nın Yeni Dünya Vizyonu ya da Yaklaşan Küresel Anarşi”, **Stratejik Analiz**, Cilt:4, Sayı:37, ss: 81-85, Mayıs 2003

AYDIN, Devrim, “Terör Eylemlerinin Siyasal Suç açısından değerlendirilmesi”,**Uluslararası Hukuk ve Politika**, Cilt 2, No 7, ss: 1-20, 2006

BABAOĞLU, Ömür Şakir,“Küresel Terör ve Türkiye(Sempozyum)”, **Stratejik Araştırma ve Etüt Merkezi**, sayı 6, ss: 20-26, Mayıs 2002

BAHAR, Halil İbrahim, “Çözüm Süreci”,**Ankara Strateji Enstitüsü Yayınları**, Rapor 2013-2, ss: 77-119, Mart 2013

BAL, İhsan, Sedat Laçiner, “Ethnic terrorism in Turkey and the Case of the PKK: Roots, Structure, Survival, and Ideology”, **Frank Cass Journal**, ss: 1-71, 2004

BAL, Mehmet Ali, “Savaş Stratejilerinde Terör”,**Y.Y.Y**, İstanbul, 2005

BASSIOUNI, M. Cherif,“Terörizm ve İş: Yeni Binyıl içine 'Terör' Değerlendirilmesi”,**DePaul Bus. L. J.**, sayı 12, 2000

Başak, Cengiz,“Uluslararası Örgütlerin Yolsuzlukla Mücadeledeki Rolü”,**Paper presented at the İstanbul Conference on Democracy and Global Security**, ss: 91-114, 2006

BAŞEREN, Sertaç, “Terörizm, Kavramsal Bir Değerlendirme ve Hukuki Mücadele Yaklaşımları”, **Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Sayı 1, ss: 1-76, 1998

BAŞEREN, Sertaç, “Uluslararası Hukuk Açısından Terörizm, Dünyada ve Türkiye’de Terör”, **Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası**, 1. Baskı, Ankara, ss: 183-205, 2002

BAŞEREN, Sertaç, “Uluslararası Hukukta Devletlerin Münferiden Kuvvet Kullanmalarının Sınırları”, **Ankara Üniversitesi Basımevi**,ss: 166-172, Ankara, 2003

BAŞEREN, Sertaç, “Terörizm ve Uluslararası İlişkiler”, **Stratejik Araştırmalar Dergisi**,ss: 51-58, Şubat 2003

BERES, Louis Rene, “Terörün Anlamı Yargısal ve Tanımsal Açıklamalar”, **Vand. J. Transnat’l L.**, sayı 28, 1995

BİLGİÇ, M. Sadi, “Türkiye’de Kürt Sorununun Bazı Alt Parametrelerine İlişkilerin Algıların Analizi”, Doktora Tezi, **Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü**, ss: 85-114, 2011

ÇAYCI, Sadi, “Düşük yoğunluklu Çatışma”, **Gazi Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi**, Ankara, 1989

Deflem, M., Maybin, L. C.“Interpol and Policing of International Terörizm: Developments and Dynamics since September 11. In L. L. Snowden and B. C. Whitsel (Eds.) *Terrorism : Research, Readings, & Realities*”. Upper Saddle River, **N.J.: Pearson/Prentice Hall**. 2005

Deflem, Mathieu, “Europol and Policing of International terrorism: Counter terrorism in a global perspective”,**Justice Quarterly**,sayı 23, ss: 336-359, 2006

Demir, Sertif, “Avrupa Güvenlik Mimarisinin Tarihsel Gelişimi ve Türkiye’nin Bu Güvenlik Mimarisindeki Yeri”,**Stratejik Araştırmalar Enstitüsü Güvenlik Stratejileri Dergisi**, Haziran 2009

ELNUR, Soltan, “11 Eylül sonrası AB’nin Teröre Yaklaşımı ve Ortak Dış Politika ve Güvenlik Politikasının başarısızlığı”, **Stratejik Analiz Dergisi**, Sayı:20, Aralık 2001

GÜRSOY, Barış, “Soğuk savaştan günümüze Asimetrik tehdit”,**Y.Y.Y**, İstanbul, 2005

HEYMANN, Philip B.“Terörizm, Özgürlük ve Güvenlik: Savaş Olmadan Zafer”, Cambridge, MA: **The MIT Press**, 2003

KANDEMİR, Eyyub, “ABD Başkanları G.W. Bush ve B. Obama Dönemlerinde Yayımlanan Ulusal Güvenlik Stratejilerinde İttifak Söylemleri ve S.Walt’un İttifak Teorisi”, **Y.Y.Y**, ss: 126-129, Kasım 2011

KEDİKLİ, Umut, “Avrupa Birliği'nin Terörizmle Mücadele Politikaları ve Hukuki Boyutu”, **Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi (UHP)**, Cilt 2 Sayı 7, ss: 54-79, 2006

KEYMAN, E. Fuat, “Küreselleşme, Uluslararası İlişkiler ve Hegemonya”,**Uluslararası İlişkiler Dergisi**, Cilt: 3, Sayı: 9, ss: 1-20, Bahar 2006

KHAN, Ali, “A Legal Theory of International Terrorism”, **Conn. L. Rev.**, sayı 19, ss: 945-972, 1987

LARSCHAN, Bradley,“Ülkelerarası Terörün Kontrolü Yasal Yönleri”,**Ohio N. U. L. Rev.**, cilt 13, sayı 1, ss: 117-148

OĞUZLU, H. Tarık, “Dünya Düzenleri ve Güvenlik: Ulus-Devlet Güvenlik Anlayışı Aşılıyor mu?”, **Güvenlik Stratejileri Dergisi**, Yıl: 3, Sayı: 6, ss: 13-98, Aralık 2007

ÖNGAY, Şeref, 11 Eylül 2001 “Tarihinden Sonra BM, AB ve NATO’da Terörle Mücadeleye Yönelik Gelişmeler, **Stratejik Araştırmalar ve Etüt Merkezi (SAREM)**, Yıl:1, Sayı:4, Nisan 2002

SCHACHTER, Oscar, “The Extraterritorial Use of Force Against Terrorist Bases”, **Hous. J. Int’l L.**, Vol. 11, No. 2, ss: 309-330, 1989

SONGUN, Sertaç, “Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı ve Alternatif Çözüm Önerileri”, **Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla 2002

ŞAHİN, İsmail, “Uluslararası İlişkiler Teorileri Açısından Terörizmle Mücadelede İşbirliği”, **Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Dergisi**, 2013

TANGÖR, Burak, Sevinç Sayın, “Avrupa Birliğinin Terörizmle Mücadele Stratejisi: Yeni Bir Bütünleşme Alanı Mı?”, **Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi**, ss: 85-118, 2012

Tepebaş, Ufuk, Soğuk Savaş ve 11 Eylül Sonrası Uluslararası Sistemdeki Değişimin Güvenlik Algılamalarına Etkisi ve Türkiye, **Y.Y.Y**, 2010

TOPAL, Ahmet Hamdi, Uluslararası Hukukta Devlet Destekli Terörizme Karşı Kuvvet Kullanma, **Yayınlanmamış Doktora Tezi**, Ankara, 2004

YENER, Burhan, Güvenlik Boyutunda Uluslar arası Yasadışı Göç ve Türkiye, **Y.Y.Y**, Mart 2003

ZAFER, Arend , BISONE Beck, “Federica: Killing a Fly With a Cannon: The American Response to the Embassy Attacks”, **Y.Y.Y**, sayı 20, 2000

İnternet Kaynakları

AKÇADAĞ, Emine, Yeni Güvenlik Tehditleri, Avrupa Birliğinin Geleceğine İlişkin Sonuçları Ve Türkiye Faktörü http://www.academia.edu/3057297/YEN%C4%B0_G%C3%9CVENL%C4%B0_K_TEHD%C4%B0TLER%C4%B0_AVRUPA_B%C4%B0RL%C4%B0%C4%9E%C4%B0_N%C4%B0N_GELECE%C4%9E%C4%B0NE_%C4%B0L%C4%B0%C5%9EK%C4%B0N_SONU%C3%87LARI_VE_T%C3%9CRK%C4%B0YE_FAKT%C3%96R%C3%9C New Security Threats and Results for the Future of the European Union and Turkey Factor Erişim: 23.11.2014

BOZKURT Enver, Selim KANAT, Bush Dönemi Ulusal Güvenlik Stratejisinin Obama Döneminde Sürdürülebilirliği, <http://idc.sdu.edu.tr/tammetinler/teror/teror14.pdf> Erişim: 05.11.2014

ERGİL, Doğu, Uluslararası Terörizm, **Ankara üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi**, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/42/457/5195.pdf> Erişim: 29.11.2014

GÖKBAŞ, Seval, Çok Kutuplu Yeni Uluslar arası Sistemde “Güvenlik” Algısı, 2009 http://www.tasam.org/tr-TR/Icerik/1113/cok_kutuplu_yeni_dunya_duzeninde_%E2%80%98guvenlik_algisi, Erişim: 20.10.2014

www.diplomatikgozlem.com Erişim: 05.11.2014

<http://www.biirkimdergisi.com/birikim/makale> Erişim: 16.12.2014

<http://www.aljazeera.com.tr/dosya/pkk-nasil-kuruldu-ve-guclendi> **PKK Nasıl Kuruldu.** Erişim: 20.04.2015

<http://m.haber5.com/haber/101253> **PKK’yı çözememenin Türkiye’ye maliyeti** Erişim: 01.05.2015

lms.atauni.edu.tr Erişim: 23.11.2014

Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi

“Türk Dünyası İşletme” fakültesi

“Uluslararası İlişkiler” branşı üzere Yüksek Lisans 2.sınıf

BM-12T grup öğrencisi

Ömer Faruk KAVAK'ın

““Uluslararası Güvenlik Tehditleri Açısından Uluslararası Terörizmin

Değerlendirilmesi” konusunda yazmış

olduğu bitirme tezine

REY

Ömer Faruk KAVAK tarafından hazırlanan bitirme tezi Özet, Giriş, 3 Bölüm, Sonuç ve Kaynakça bölümlerini içermekte ve tamamı 97 sayfadan oluşmaktadır. Öğrenci “Uluslararası Güvenlik Tehditleri Açısından Uluslararası Terörizmin Değerlendirilmesi” konusunda yazmış olduğu bitirme tezinde güvenlik tehditlerinin uluslararası terörizm ve terörizm kavramlarını, uluslararası terörizmle mücadele, PKK'nın kurulmasının tarihini incelemiştir.

Ömer Faruk KAVAK'ın “Uluslararası Güvenlik Tehditleri Açısından Uluslararası Terörizmin Değerlendirilmesi” konusunda yazmış olduğu bitirme tezi yukardaki açıklamalar doğrultusunda hazırlanmıştır. Bitirme tezi savunmaya tavsiye olunur.

Dr. Elşen Memmedli

“Türk Dünyası İşletme” fakültesi

Öğretim görevlisi

Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi

“Türk Dünyası İşletme” fakültesi

“Uluslararası İlişkiler” branşı üzere Yüksek Lisans 2.sınıf

BM-12T grup öğrencisi

Ömer Faruk KAVAK'ın

“Uluslararası Güvenlik Tehditleri Açısından Uluslararası Terörizmin

Değerlendirilmesi” konusunda yazmış

olduğu bitirme tezine

REY

Ömer Faruk KAVAK tarafından hazırlanan bitirme tezi Özet, Giriş, 3 Bölüm, Sonuç ve Kaynakça bölümlerini içermekte ve tamamı 97 sayfadan oluşmaktadır. Öğrenci “Uluslararası Güvenlik Tehditleri Açısından Uluslararası Terörizmin Değerlendirilmesi” konusunda yazmış olduğu bitirme tezinde güvenlik tehditlerinin uluslararası terörizm ve terörizm kavramlarını, uluslararası terörizmle mücadele, PKK-nın kurulmasının tarihini incelemiştir.

Ömer Faruk KAVAK'ın “Uluslararası Güvenlik Tehditleri Açısından Uluslararası Terörizmin Değerlendirilmesi” konusunda yazmış olduğu bitirme tezi yukardaki açıklamalar doğrultusunda hazırlanmıştır. Bitirme tezi savunmaya tavsiye olunur.

Dr. Kadir BAYRAMLI

“Türk Dünyası İşletme” fakültesi

Öğretim Görevlisi